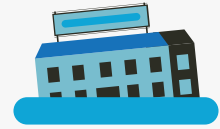

KOBİ'LERDE DAYANIKLIK: YENİ RİSKLER, YENİ ÖNCELİKLER

CBİ TÜRKİYE DURUM DEĞERLENDİRME RAPORU
KARMAŞIK ACİL DURUMLAR VE DOĞAL AFETLER

KOBİ'LERDE DAYANIKLILIK: YENİ RİSKLER, YENİ ÖNCELİKLER

CBI TÜRKİYE DURUM DEĞERLENDİRME RAPORU

Karmaşık Acil Durumlar ve Doğal Afetler

türkonfed

*Güçlü bireyler.
Güçlü toplumlar.*

TÜRKONFED ve UNDP işbirliği ile kurulan CBi Türkiye Platformu
Resmi Yayınıdır. @CBi Türkiye, Ağustos 2019. Her hakkı saklıdır.

     /turkonfed

Refik Saydam Caddesi Akarca Sokak N: 41 Tepebaşı, Beyoğlu/İstanbul
+90 212 251 73 00 / +90 212 251 58 77 www.turkonfed.org / info@turkonfed.org

     /undpturkiye

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye Ülke Ofisi, Yıldız Kule,
Yukarı Dikmen Mahallesi, Turan Güneş Bulvarı, No:106, 06550 Çankaya/Ankara
+90 312 454 1100 / +90 312 496 1463 www.tr.undp.org /registry.tr@undp.org

Araştırma ve Rapor Yazarları

Erdem Ergin, Naz Beykan

Yayın/Editoryal Hazırlık

Hayati Bakış

Grafik Tasarım

Kapak İllüstrasyon

Romy Spekreijse

ISBN: 978-605-68333-4-2

Matbaa Sertifika No: 32564

Baskı ve Cilt

Ajans Es

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi

No:ZC 7 34010 Topkapı / İSTANBUL

0212 493 24 84

www.ajanses.com

Yasal Uyarı: “KOBİ’lerde Dayanıklılık: Yeni Riskler, Yeni Öncelikler CBi Türkiye Durum Değerlendirme Raporu - Karmaşık Acil Durumlar ve Doğal Afetler” de yer alan yazı, resim ve fotoğraflar izin alınmadan yayımlanamaz, çoğaltılamaz. Kaynak gösterilmek kaydıyla yayımlanabilir. Raporda görüşlerine başvuru isimlerin düşünceleri CBi Türkiye’nin resmi görüşü değildir. Hukuki sorumluluk yazarlara ve görüş sahiplerine aittir.

SÜRDÜRÜLEBİLİR EKONOMİ İÇİN RİSKLERİ AZALTMAK VE KRİZLERE HAZIRLIKLIL OLMAK

Ümit Boyner

Hedefler İçin İş Dünyası Platformu Yönetim Kurulu Başkanı

İşletmelerin olası afetlere ve krizlere karşı dayanıklılıklarının artırılması, Birleşmiş Milletler ile üye ülkelerin gündem ve kalkınma planlarında, önemli giderek artan bir konu olarak tartışılıyor. Deprem ve sel gibi doğal afetler ile iklim değişikliği son yıllarda Dünya Ekonomik Forumu raporlarında da kalkınmanın önündeki en önemli tehdit olarak yer alıyor. Özellikle iklim değişikliğine bağlı olarak artan kuraklık ve aşırı hava koşulları nedeniyle yaşanan ekonomik zararın son 30 yılda 3 kat artış gösterdiği biliniyor.

Her geçen gün artan toplumsal ve ekonomik sorunlar ile riskler karşısında, hem ekonomik büyümenin hem de toplumsal refahın artarak devam edebilmesi için “sürdürülebilirlik” ve işbirliği içinde ortak hareket etme anlayışı iş dünyası için artık çok daha önemli hale geliyor.

Hedefler İçin İş Dünyası Platformunu, Türkiye’de sürdürülebilirliği ve iş dünyasının sürdürülebilirlik için birlikte hareket etmesini mümkün kılmak hedefiyle kurduk. TÜSIAD ve TÜRKONFED’in üye tabanında yer alan 40 binden fazla şirketi, 251 derneği ve UNDP’nin geniş küresel network’ünü bir araya getiren bu Platform, aynı zamanda tüm bu kuruluşların insan kaynağı, entelektüel sermayesi ve finans kaynağı çeşitliğini de buluşturuyor.

Sürdürülebilir bir ekonomi için iş dünyasının en önemli öncelikleri arasında riskleri azaltmak ve krizlere hazırlıklı olmak yer alıyor. Krizler oluşmadan riskleri azaltabilmek, doğal afet, deprem ve aşırı hava olaylarında işletmelerin hazırlığı ve işbirliğiyle insani ve ekonomik kayıpları en az seviyeye indirebilmek, sürdürülebilirlik yaklaşımı için büyük önem arz ediyor. Bu nedenle Birleşmiş Milletler’in iş dünyasında afet öncesi,

sırası ve sonrasında koordinasyonu artırma hedefiyle küresel ölçekte oluşturduğu CBI’nın Türkiye Platformu faaliyetlerini Hedefler İçin İş Dünyası Platformu şemsiyesi altında yürütüyor.

Dünya ile birlikte Türkiye’de de risk profili değişirken, deprem, doğal afet ve karmaşık acil durumlar olarak ifade edilen mülteciler konusunda da ekonomimizi ve işletmelerimizi dayanıklı kılmak her zamankinden daha da önemli hale geliyor. Toplumsal belleğimizin en önemli travmalarından biri olan 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi afet risk yönetimi sistemimizde önemli bir dönüm noktası olmuş, özellikle insani kayıplarımız hepimizi derinden yaralamıştı. Büyük insani kayıplarımızın yanı sıra 30 binden fazla işletmenin zarar gördüğü ve 200 milyar TL’lik ekonomik kayba da yol açan deprem ekonomimizde artçı sarsıntıların yaşanmasına da neden olmuştu.

Bu büyük travmadan bugüne geçen 20 yıl içerisinde yaşanan ve sıklığı son dönemde artan afetlere baktığımızda iş dünyamızın krizlere hazırlığı ve özel sektör, devlet ve sivil toplum işbirliği anlamında hala kat etmemiz gereken önemli bir mesafe olduğunu söylemek zorundayız.

İşletmeleri akut şoklara ve uzun soluklu streslere daha dayanıklı kılmak amacıyla kurulan CBI Türkiye Platformu’nun hazırladığı “KOBİ’lerde Dayanıklılık; Yeni Riskler. Yeni Öncelikler” raporunun özel sektörün, kendi teşhis ve tedavisini ortaya koyacak stratejilerin geliştirilmesine ve özel sektör, kamu ve sivil toplum işbirliğine rehberlik edeceğini umut ediyorum.

Sürdürülebilir bir ekonomi için iş dünyasının en önemli öncelikleri arasında riskleri azaltmak ve krizlere hazırlıklı olmak yer alıyor.

HEDEFİMİZ İŞLETMELERİMİZİ DAHA DAYANIKLI KILMAK

Orhan Turan
TÜRKONFED Yönetim Kurulu Başkanı

Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu (TÜRKONFED) ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), işletmeleri deprem, yangın, sel ve mülteci krizi başta olmak üzere doğal afet ve karmaşık acil durumlara karşı güçlendirmek amacıyla, uluslararası bir platform olan Connecting Business initiative'i (CBI), Türkiye'ye taşıdı.

CBI Türkiye, işletmelerin afet ve karmaşık acil durumlardan daha az etkilenmesi, afetlerle doğabilecek zararlardan sonra ise daha hızlı toparlanmaları amacıyla faaliyet gösterecek. CBI Türkiye'yi, 16-17 Kasım'da Hatay'da Doğu Akdeniz Sanayi ve İş Dünyası Federasyonu (DASIFED) ev sahipliğinde gerçekleştirdiğimiz TÜRKONFED 22. Girişim ve İş Dünyası Zirvesi'nde atılan imzaların ardından resmen kurmuştuk. O günden bugüne de yol haritamızı şekillendirmek, nereden ve nasıl başlanacağına dair paydaşlar arasında ortak sorumluluklar belirlemek ve genel durumu tespit etmek için de hazırlıklarımıza başladık.

CBI Türkiye'nin 'KOBİ'lerde Dayanıklılık: Yeni Riskler, Yeni Öncelikler' raporu da temelde "işletmelerimizi daha dayanıklı kılmak", çok paydaşlı işbirliği ağları yaratıp "ortak sorumluluğu geliştirmek" ve özel sektörü deprem başta olmak üzere sel ve taşkın gibi iklimsel değişikliklere bağlı afet durumlarına hazırlamak hedefiyle hazırlandı. Aynı zamanda son 5 yıldır ülke ve dünya gündemine yoğun bir şekilde ve acil koduyla yerleşen mülteci sorunu ile ilgili de durumun da fotoğrafını çekmek...

Son yıllarda iklim değişikliğine bağlı sel ve taşkın gibi doğal afetlerin hem İstanbul'da hem de Anadolu'da pek çok firmayı etkiledi, etkilemeye de devam ediyor. Türkiye'nin sel ve mülteci krizinden kaynaklanan ekonomik kaybının işletmeler açısından telafi edilemeyecek boyutlara gelmesini önleme imkânımız var. Afetlerden doğan ihtiyaçlar, dünyada ve Türkiye'de geleneksel paydaşların kapasitesini aşmaya başladı.

Hükümetlerin, insani acil durumlara cevap vermek için genel sorumluluğu elbette sürüyor ancak yerel topluluklar ve özel sektör ağları da bireylerin, toplulukların dayanıklı olmaları, şoklardan kurtulmaları noktasında kritik birer rolü var. 2017 yazında İstanbul'da şiddetli dolu yağışı ve seller sonucunda 2 milyar TL zarar ortaya çıkmıştı. Her yıl meydana gelen kentsel seller, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeleri etkiliyor. Kayıp ve hasarlar noktasında ortaya çıkan bu tablo, afet yönetiminde artık eşgüdümü ihtiyacımız olduğunu gözler önüne seriyor. Yeni işbirlikleri geliştirmek zorundayız. Çünkü riskler her zamankinden daha fazla. CBI Türkiye ile amacımız, işletmelerimizi dayanıklı kılmak ve hem bölgesel hem de toplumsal sıkıntıları minimuma indirmek. Her şeyden önce ise afet ve acil krizlere hazırlıklı olmak.

Ülkemiz bulunduğu coğrafya nedeniyle, Suriye ve Irak başta olmak üzere yoğun mülteci akınına uğruyor. Suriye'den ayrılan 5,5 milyon kişiden 3,6 milyonu, Türkiye'de geçici koruma statüsü altında yaşıyor. Yaşanan bu durumun, yerel işletmeler ve kimi sektörler üzerinde olumlu ve olumsuz pek çok etkisi bulunuyor. Kentler düzeyinde altyapı sorunlarından, ekonomik dengesizliklere, toplumsal çatışmalardan hizmetlere erişimde eşitsizliklere kadar birçok sorun yaşanıyor. Hem yerel nüfus hem de geçici koruma altındaki Suriyeli nüfus bu durumdan ciddi anlamda olumsuz etkileniyor. Bir yandan da Suriyeli iş insanları üretim, ticaret ve hizmet sektörlerinde 7 binin üzerinde yeni işletme açıp Türk ortaklarıyla yeni pazarlara açılmış durumda. 2011-2018 yılları arasında 50 binin üzerinde Suriyeli için çalışma izni düzenlendi. Çalışma izinlerinin önemli bir bölümü, kendi işini kuran Suriyeli iş insanları ve girişimcilere verildi. Öte yandan niteliksiz iş gücü, haksız rekabet, belirsiz yasal süreçler gibi konuların, mevcut tedarik zincirlerinde olumsuz etkileri de görülüyor. Tüm bu

değişen risk profili karşısında CBI Türkiye, işletmeleri akut şoklara ve uzun soluklu streslere daha dayanıklı kılmayı amaçlıyor. Rapor da bunun en somut çıktısı olarak bir yol haritasının hazırlanmasına rehberlik ediyor. Her alanda ülke kalkınması için elinin taşın altına koyan ve emek verenlere teşekkür ediyorum.

Saygılarımla,

Amacımız, işletmelerimizi dayanıklı kılmak ve hem bölgesel hem de toplumsal sıkıntıları minimuma indirmek. Her şeyden önce ise afet ve acil krizlere hazırlıklı olmak.

KESİNTİSİZ BİR KALKINMA SÜRECİ İÇİN DAYANIKLILIĞA YATIRIM YAPMAK

Claudio Tomasi
UNDP Türkiye Mukim Temsilci Vekili

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Türkiye Ofisi olarak, 50 yılı aşkın bir süredir Türkiye'nin kalkınma planları ve strateji dokümanlarında belirtilen önceliklere göre hareket ediyor; Türkiye'nin kalkınma sorunlarına pratik çözümleri çeşitli işbirlikleri ve projeler aracılığıyla destekliyoruz. Çalışma alanlarımızı kapsayıcı ve sürdürülebilir büyüme, kapsayıcı ve demokratik yönetim, çevre ve iklim değişikliği oluşturuyor. Tüm çalışmalarımızda girişimcilik ve yenilikçiliğin geliştirilmesine katkı sağlıyor, her girişimde toplumsal cinsiyet eşitliğini ön planda tutuyor ve küresel ölçekte belirlenmiş olan Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarındaki önceliklerle uyumlu olmaya çalışıyoruz.

Desteklediğimiz çalışmaların önemli bir boyutu ekonomik, çevresel ve sosyal sistemleri değişen risk profiline dayanıklı kılmak, yeni çözümler üretmek. Dayanıklı olmanın hem sürdürülebilirliğin hem de rekabetin temel özelliklerinden biri olduğuna inanıyoruz.

Dayanıklı bir toplumun baş aktörlerinden biri özel sektör. Son yıllar Türkiye'nin hem dinamik bir ekonomiye, hem de hızla değişen bir risk profiline sahip olduğunu gösterdi. Bu rapor yakın geçmişte özel sektörün risklerden nasıl etkilendiğini incelemekte, geleceğe dönük öngörüler paylaşmakta ve daha dayanıklı bir ekonomi oluşturmanın yollarını aramakta. Raporun amacı TÜRKONFED ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ortaklığında kurulan CBi Türkiye platformuna başlangıç için bir yol haritası çizmek.

Deprem ve yangının en önemli riskler olduğunu düşünürken, küresel iklim değişikliğine bağlı afetler ve risk profillerindeki değişimin yanı sıra Suriye Krizi gibi bölgesel olayların da Türkiye'ye etkileri artıyor. Hızla değişen bir dünyanın Türkiye ekonomisine etkisi kaçınılmaz. Bu değişimi öngörmek imkansız olduğundan, özel sektörün ve onunla birlikte büyüyen kentlerin, yeni yönetim anlayışları, ortaklıklar ve uygulama çözümleri geliştirmeleri gerekiyor.

TÜRKONFED ile başlayan bu uzun ortaklığın ilk adımı, elinizde tuttuğunuz bu durum tespit raporu. Burada sunulan yol haritasının tüm paydaşları bir araya getirmesini diliyor, önerilerin Türkiye'nin rekabet gücüne, ülke ekonomisine, sanayi ve bölgesel kalkınmaya katkı sunmasını umuyorum.

Desteklediğimiz çalışmaların önemli bir boyutu ekonomik, çevresel ve sosyal sistemleri değişen risk profiline dayanıklı kılmak, yeni çözümler üretmek. Dayanıklı olmanın hem sürdürülebilirliğin hem de rekabetin temel özelliklerinden biri olduğuna inanıyoruz.

İÇİNDEKİLER

Kısaltmalar Listesi	7
Yönetici Özeti	10
I. GİRİŞ	18
1.1. Neden Türkiye’de CBI?	18
1.2. Türkiye Trendleri Takip Ediyor: İş Dayanıklılığına Artan İlgi	20
1.3. CBI Ağının Katma Değeri	23
1.4. TÜRKONFED ve UNDP Ortaklığı Hakkında	24
1.5. Türkiye’de Dayanıklılık İnşa Etmeye yönelik Ana Temalar	25
II. METODOLOJİ	28
2.1. Kapsam ve Öncelikler	28
2.2. Terminoloji	28
2.3. Yöntem	30
2.4. Operasyonel ve Stratejik Çerçeve	30
III. ÜLKE RİSK PROFİLİ	36
3.1. Ülke Tehlike Profili	36
3.2. Ekonomiye Genel Bakış	43
3.3. Doğal Afetlerin İşletmeler Üzerindeki Etkisi	45
3.4. Karmaşık Acil Durumların İşletmeler Üzerindeki Etkisi	47
IV. POLİTİKA VE KURUMSAL ANALİZ	52
4.1. Türkiye’nin Afet Risk Yönetim Sistemi ve Kültürünün Gelişimi	52
4.2. Doğal Afetlerin Tabi Olduğu Kanunlar ve Kurumlar	53
4.3. Karmaşık Acil Durumların Tabi Olduğu Kanunlar ve Kurumlar	55
V. PAYDAŞ DEĞERLENDİRMESİ	62
5.1. Türkiye’de Özel Sektör Yaklaşımları	62
5.2. Diğer CBI Ağlarından ve Ülkelerinden Alınan Dersler	64
5.3. Devlet Dışı Aktörler ve Ağlar	65
VI. SONUÇ VE ÖNERİLER	70
6.1. Geleceğe Bakış ve Stratejik Kararlar	70
6.2. Giriş Noktaları ve Öncelikler	72

KISALTMALAR LİSTESİ

3RP

Bölgesel Mülteci ve
Dayanıklılık Planı

AB

Avrupa Birliği

AFAD

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

ARY

Afet Riski Yönetimi

BCP

İş Sürekliliği Planı

CBi

Connecting Business İnisiyatifi

DASK

Doğal Afet Sigortaları Kurumu

GİGM

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

GK

Geçici Koruma

KOBİ

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler

MGM

Türkiye Meteoroloji Genel Müdürlüğü

OCHA

Birleşmiş Milletler İnsani
Yardım Koordinasyon Ofisi

SKA'lar

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları

TAMP

Türkiye Afet Müdahale Planı

TARSİM

Tarım Sigortaları Havuzu

TÜRKONFED

Türk Girişim ve İş Dünyası
Konfederasyonu

UNDP

Birleşmiş Milletler
Kalkınma Programı

UNISDR

Birleşmiş Milletler Afet Riski
Azaltma Ofisi

WEF

Dünya Ekonomik Forumu

YÖNETİCİ ÖZETİ

YÖNETİCİ ÖZETİ

CBi Türkiye nedir?

Connecting Business inisiyatifi (CBi), 2016'daki Dünya İnsani Zirvesi'nde başlatılmış olup, daha dayanıklı topluluklar yaratmak, yerel kapasiteyi güçlendirmek ve insani acıları dindirmek için özel sektörün doğal ve insan kaynaklı afetler ve karmaşık acil durumlar öncesinde, esnasında ve sonrasında müdahale etme biçimini dönüştürmektedir. CBi, 13 ülkede faaliyet gösteren özel sektör güdümlü ve BM destekli bir inisiyatiftir.

TÜRKONFED, UNDP ile birlikte, Connecting Business inisiyatifi Türkiye platformunu 17 Kasım 2018'de kurmuştur. 26 bölgesel ve 3 sektörel federasyonu, 251 derneği ve 40.000'i aşkın KOBİ'nin temsil edildiği üyeleri ile Türkiye'nin tüm bölgelerinde varlık gösteren TÜRKONFED afet riskinin azaltılması, acil durum hazırlığı, müdahale ve toparlanma için özel sektör liderliğindeki bu ulusal ağın oluşturulması için ideal aktördür. Amaç, ticari faaliyetlerin hem toplumsal dayanıklılığa hem de daha güçlü bir rekabetçiliğe dönüştüğü bir kazan-kazan durumu yaratmaktır. İlk adım olarak, Türkiye'nin (depremler, iklimsel olaylar ve Suriye Krizi gibi karmaşık acil durumlar dahil olmak üzere) hızla evrilen risk profiliyle başa çıkmada özel sektörün dahil olması için uygun stratejiyi tespit etmek amacıyla bu durum değerlendirme raporu hazırlanmıştır.

Doğal afetler ve karmaşık acil durumlar, dünya genelinde işletmelerin karşılaştığı başlıca sistemik risklerdendir. 2017 ve 2018 yılları doğal afetler açısından sırasıyla en masraflı ikinci ve dördüncü yıllar olmuştur.⁽¹⁾ Küresel mülteci nüfusu 2011'den beri artış göstermektedir.⁽²⁾ Geçmiş trendler ve geleceğe dönük projeksiyonlar, bu riskler arasındaki artan ilerleme hızı ve bağlantıyı işaret ediyor ki bu eğilim de küresel ekonomiler üzerindeki baskıların daha da şiddetlenmesine neden olmaktadır. Ek olarak, mevcut sistemler, küresel ekonomi genelinde ardışık yayılan etkileri tetikleyerek pazarları, tedarik zincirlerini ve ticari faaliyetleri etkileyebilecek bu geleneksel olmayan, komplike risklerle baş etmede ve bunları yönetmede yetersiz görülmektedir.

Bir yandan, Türkiye küresel risk trendlerini takip etmekteyken, diğer yandan ülkenin hızla evrilen, özgün bir risk profili vardır.

Türkiye sismik bir ülkedir. Ülkenin %95'ten fazlası, dünyanın en aktif deprem ve toprak kayması bölgelerinden birinde konumlanmıştır. Nüfusun %70'i deprem bölgelerinde (çoğunlukla kentlerde) yaşamaktadır. Toplulukların ve işletmelerin 1939 Erzincan Depremi, 1943 Ladik (Samsun) Depremi, 1976 Muradiye (Van) Depremi, 1999 Marmara Depremi ve 2011 Van Depremi olmak üzere son yüzyılda yaşanan büyük depremleri atlatması yıllar sürmüştür.⁽³⁾ Ülke ekonomisinin kalbi olan İstanbul'da beklenen deprem, işletmeler için büyük bir sorundur.

(1) Löw, Petra, "The natural disasters of 2018 in figures," Munich RE, 8 Ocak 2019,

<https://www.munichre.com/topics-online/en/climate-change-and-natural-disasters/natural-disasters/the-natural-disasters-of-2018-in-figures.html>

(2) UNHCR, "Global Trends: Forced Displacement in 2017," 2017.

(3) Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü, "Büyük Depremler," erişim tarihi: 28 Ocak 2019,

<http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/deprem-bilgileri/buyuk-depremler/>

İklimsel riskler de Türkiye genelinde artmaktadır. Türkiye Meteoroloji Genel Müdürlüğü (MGM),⁽⁴⁾ yıllık ortalama iklimle ilişkili afet sayısının 1940'lardan beri istikrarlı bir artışta olduğunu raporlamaktadır. 2018 yılı 840 iklimle ilişkili afet ile 1900'lerin başından beri kayıtlardaki rekor değerdir. Bunu 2015 (751), 2016 (654) ve 2017 (598) takip etmektedir. Başlıca olaylar sel, fırtına ve doludur. Pek çok bölge etkilenirken, liman şehirleri olan İstanbul, İzmir, Mersin ve Antalya özellikle endişe konusudur. İşletmelere etkiler çeşitli şekillerdedir: fiziksel hasar ve iş kesintisi, tedarik zincirlerindeki aksamalar ve rekabet ve itibara uzun-vadeli etkiler. Her biri işletmenin sürdürülebilirliği üzerinde ciddi sonuçlara yol açabilmektedir. Ayrıca, bu rapor işletmelerin ve toparlanmalarının üzerindeki etkinin kapsamı hakkında güvenilir, kamuya açık veri eksikliğini de tespit etmektedir.

Türkiye 2015 yılından bu yana en çok mülteci barındıran ülkedir. Türkiye geçmişte komşu ülkelerden gelen kitlesel nüfus hareketlerine tanık olmuştur ancak bu hareketler hiçbir zaman bu ölçekte ve hızda gerçekleşmemiştir. Bugün Türkiye'de 4,2 milyon mülteci bulunmaktadır ve bunların 3,6 milyonu Suriye'den gelmiştir.⁽⁵⁾ Şu anda yarım milyondan fazla mülteciyle en büyük mülteci nüfusunu barındıran şehir İstanbul'dur. Onu güneydoğu şehirleri takip etmektedir. Süregelen karmaşık acil durum, ülkeye mülteci getirmeye devam ederek belediye hizmetleri ve altyapı üzerindeki baskıları, ekonomik eşitsizlikleri, sosyal gerilimleri ve hizmetlere erişimdeki eşitsizlikleri artırmakta ve dolayısıyla hem ev sahibi topluluklar hem de mülteciler için zorluk oluşturmaya başlamıştır.

Suriyeli mültecilerin önemli bir kısmının Türkiye'de uzun süre kalacak olması sosyoekonomik entegrasyonu kritik hale getirmektedir. Suriyeli iş insanları, ev sahibi topluluklarda yeni firmalar kurarak ve yeni ticaret rotaları oluşturarak Türkiye pazarındaki iş olanaklarını değerlendirmiştir. Suriyelilerin, çoğu İstanbul ve Gaziantep'te olmak üzere Türkiye'deki 7.200'den fazla resmi işletmeye yaptıkları yatırım

Mayıs 2018'de neredeyse 380 milyon ABD dolarına ulaşmıştır.⁽⁶⁾ Suriyeliler iş gücü piyasasına katılmaktadır, ama yerel iş gücü piyasasında rekabet olarak algılanmalarının yanı sıra enformal ekonomideki sömürüye karşı savunmasızlardır. Mültecilerin %53,7'sinin çalışma yaşında (18 ila 59 arası) olduğu tahmin edilmektedir. 2018'e gelindiğinde yalnızca 60.000 civarında Suriyeliye resmi çalışma izni verilmişken kayıt dışı çalışan 750.000 ila 950.000 arası mülteci bulunmaktadır.⁽⁷⁾

Doğal ve insan kaynaklı afetlerin Türkiye'deki işletmeler üzerindeki birleşik etkisi kayda değerdir. Etki, Türkiye'deki tüm işletmelerin % 99'unu oluşturan ve en çok aile işletmeleri olan küçük ve orta ölçekli işletmelerde (KOBİ'ler) özellikle güçlüdür. KOBİ'lerin yakın çevrelerindeki topluluklarla güçlü bağları bulunmaktadır. Bu yüzden, etkilendiklerinde aileler ve topluluklar da etkilenir. KOBİ'ler, bu hızlı gelişen risk profiliyle başa çıkmak için çoğu zaman yeterli donanım (bilgi, uzmanlık, kaynaklar) sahip değildir. Sağlam KOBİ projesi kapsamında yapılan araştırmaya göre afetlerden etkilenen KOBİ'lerin %80'inin kapandığı, kalanların %15'nin ise afetten sonraki 24 ay içinde iflas ettiği tespit edilmiştir.⁽⁸⁾ Maalesef, Türkiye'deki KOBİ'lerin ve büyük şirketlerin esneklik kapasitelerini niteliksel veya niceliksel olarak değerlendirecek güvenilir veri bulunmamaktadır.

Devlet, insani müdahale için güçlü bir kapasite geliştirmiştir ve paylaşılan sorumluluk yönünde daha gelişmesi gerekmektedir. Küçük ve büyük ölçekli felaketler tarafından düzenli olarak test edildiğinden, önlenemez ölümleri azaltma ve can kurtarma için ulusal kapasite, 1999 Marmara Depremi'nden bu yana oldukça gelişmiştir. AFAD'ın kurulması, DASK ve TARSİM gibi ek mekanizmalarla, bina kodlarının revize edilmesi ve tehlike haritalarının güncellenmesi ile birlikte entegre bir afet risk yönetim sistemine doğru güçlü bir adımdır. Sismik riskten ve müdahale odaklı yaklaşımdan daha geniş çoklu tehlike ve çok fazlı bakış açısına geçme niyeti açıktır. Ancak sürekli olarak küçük ve büyük felaketlerle karşılaşılması

(4) MGM, "Türkiyede 2017 Yılında Meydana Gelen Meteorolojik Karakterli Doğal Afetlerin Kısa Değerlendirmesi, 2018.

(5) UNHCR Refugees Operational Portal, "Syria Regional Refugee Response," son değiştirilme tarihi: 17 Ocak 2019, <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria/location/113>

(6) Building Markets, One Year Later: Revisiting the Contributions of Syrian Entrepreneurs in Turkey, 2018

(7) A.g.e.

(8) Dünya, "Afet Direnci Araştırması: KOBİ'lerin ortalama ölüm yaşı 5" 6 Ağustos 2019, <https://www.dunya.com/kobiden/afet-direnci-arastirmasi-kobilerin-ortalama-olum-yasi-5-haberi-451517>

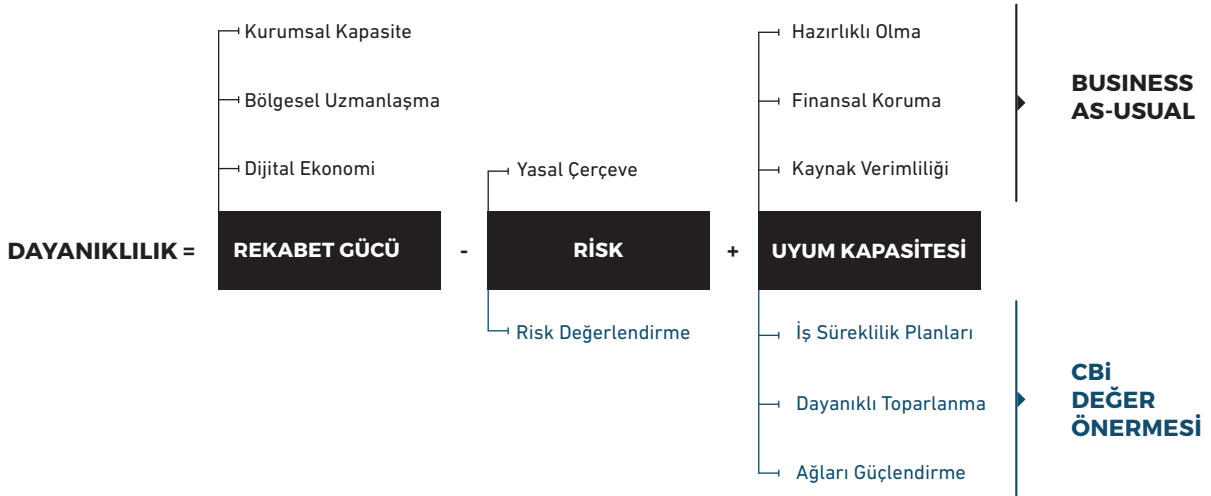
ile ortaya çıkan bölgesel sosyo-ekonomik ve politik olaylar, ulusal sistem üzerinde baskı yaratmaktadır.

Daha fazla paydaşı dahil etme ve paylaşılan sorumluluk yaklaşımına yönelmenin gerekliliği hiç bu kadar belirgin olmamıştı. KOBİ'ler hem afet ve kriz sonrasında destek sağlayabilirken hem de öncesinde kapasite geliştirmede öncü olabilirler. Özel sektörün dayanıklılığının artırılması, toplulukların baş etme kapasitelerini geliştirmenin ve yeni pazarlar yaratmanın anahtarıdır. Küresel riskler, yeni ürün ve hizmetlerin geliştirilmesini sağlayabilecek ve ülkeyle işletmelerin rekabet gücüne katkıda bulunabilecek bir iş potansiyeli barındırmaktadır. Mültecileri işe almada çoğu zaman tereddütlü davranan Türkiye'deki işletmelerin bilinçli kararlar verebilmek için politika konusunda daha fazla netliğe ve veriye ihtiyacı vardır. Mültecilerle ilgilenenlerin gerekçesi zorunluluk veya dayanışma açısından sosyal sorumluluğa dayanmaktadır.

Buna karşın, Turkcell'in "Merhaba Umud" ve Türk Telekom'un "Mülteciler için Veri Türkiye" gibi gönüllü inisiyatif örnekleri de bulunmaktadır.

Özel sektör, toplumsal dayanıklılığı geliştirmekte çok daha etkili olabilir. Özel sektör; yollar, enerji temini, su sistemleri ve telekomünikasyon gibi altyapı ve kamu hizmetlerinin yüksek standartlara göre yapılmasını, riske karşı korumalı olmalarını ve tehlikeye yatkın konumlardan uzağa kurulmalarını sağlayabilir. Mevcut ağları, uzmanlıkları ve hızla adapte olup yenilik üretebilme becerileri sayesinde şirketler, canın ve malın korunmasında ve ulusların şokları daha hızlı bir şekilde atlatabilmelerini sağlamada önemli bir rol oynayabilir. Daha önemlisi; şirketler çatışma veya afet nedeniyle yaşanabilecek piyasa bozulmalarının önüne geçmeye de yardımcı olabilir. Operasyonel çerçeve Şekil i'de verilmektedir.

Şekil i: Operasyonel Çerçeve

CBİ TÜRKİYE, İŞ DÜNYASININ DAYANIKLILIĞINI GELİŞTİRMEK VE TOPLUMUN DAYANIKLILIĞINA KATKIDA BULUNMAK İÇİN YOLA ÇIKIYOR. BU DURUM DEĞERLENDİRME RAPORU, CBİ TÜRKİYE'NİN İLK ADIMLARINA YÖN VERECEK BİLGİ TEMELİNİ SAĞLAMAKTADIR.

CBİ Türkiye, her şeyden önce hem Türk özel sektörü için hem de toplum için dayanıklılığa yönelik bir dizi özgün çözüm geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bunun için CBİ Türkiye aşağıdaki şekillerde kategorize edilebilecek çözümler geliştirecektir:

- **İşletme Bazlı Yardım:** İşletmelerin kendi olanakları, varlıkları ve/veya tedarik zincirleri konusunda harekete geçmeleri
- **Ağ Bazlı Yardım:** İş ağlarının ve derneklerinin ölçek ekonomisini veya politik kaldıraç gücünü kullanarak hizmetler sunmaları ve dayanıklılık ile toparlanma faaliyetlerini kolaylaştırmaları
- **Toplum Dayanışması:** İşletmelerin veya iş ağlarının ve derneklerinin çevrelerindeki topluluklar için insani çabalara (müdahale), sosyoekonomik toparlanmaya ve/veya fiziksel varlıkların yeniden inşasına katkıda bulunmaları

CBİ Türkiye ülkedeki özel sektörün olgun ağ kurma kültürünü ve hem karmaşık acil durumlar hem de doğal afetlerle ilgisi olan, yenilikçilik ve sosyal faydayı birleştiren, gelişen sosyal girişimciliği yeni bir ağ türü olarak değerlendirecektir. Bir dizi görüşme, literatür taramaları, anketler, odak grup toplantıları ve derin analizler CBİ Türkiye'yi başlatmak için için çeşitli giriş noktaları tanımlanmasını sağlamıştır.

1

TÜRKONFED'in organizasyonel ve operasyonel kapasitesini geliştirerek üye federasyonlar, dernekler ve iş insanları için model teşkil etmesini sağlamak. Önerilen faaliyetler şunları içerir:

- **Senaryolar:** İstanbul deprem senaryosu için potansiyel iş kesintilerini değerlendirmek, çeşitli tehlikelerin potansiyel iş kesinti etkilerini değerlendirmek için sigorta şirketleri ve üniversitelerle beraber çalışmak (ve mevcut işleri derlemek).
- **Hasar ve ihtiyaç değerlendirmesi:** Merkezi ve/veya yerel otoritelere hasar ve ihtiyaç değerlendirmesi görevinde katılmak, iş kesintisini değerlendirmek için kullanımı kolay araçlar geliştirmek, diğer ağlardan kapasiteleri ve araçları hakkında bilgi edinmek.
- **Karar verme:** Sürdürülebilirlik ve dayanıklılık ölçütlerini TÜRKONFED'in iş planlarına, stratejilere ve yatırım planlamasına dahil etmek.
- **Öz değerlendirme aracı:** İş ağlarının ve derneklerinin kendi dayanıklılıklarını değerlendirmelerini sağlayan, kullanımı kolay, kapsamlı bir araç/anket geliştirmek, "ortak etki" kapsamında tanımlanan öncelikli hedef gruplar için de aynısını yapmak.

2

Güçlü bir uzmanlık alanı olan lobcilik faaliyetleri dahil olmak üzere, CBI Türkiye'nin iş birliği ve ortaklığını geliştirmek. Önerilen faaliyetler şunları içerir:

- **Kamu sektörü ile daha güçlü bağlar:** Özel sektörün Ulusal Müdahale Planı'nda ve belediyelerin müdahale planlarında daha iyi tanımlanmasını sağlamak, acil durum gereçlerinin ve insani yardım mallarının alınması için Mutabakat Anlaşmaları geliştirmek, simülasyon alıştırmalarına ve tatbikatlara katılmak.
- **Stratejik ortaklıklar:** Kritik şirketleri (ör. kritik altyapı operatörleri, kamu hizmeti şirketleri ve büyük tedarik zincirleri) üye yapmak, sektöre özel çalışma grupları oluşturmak ve mevzubahis konulara odaklı uluslararası şirketlerle (ör. Tent Foundation) iş birliği olanaklarını keşfetmek.
- **Değer önermesi:** Dayanıklılık inşa etmenin değerini tüm şirketlere gösterecek materyaller ve örnekler geliştirmek.
- **Lobicilik:** İş Sürekliliği Planları yapmak ve değer zincirleri aracılığıyla dayanıklılık inşa etmek anlamında işletmelere teşvik sağlanması konusunda devletle beraber çalışmak.
- **Başarı hikâyeleri:** Başarı hikâyelerini ve en iyi uygulama örneklerini tespit edip tanıtmak ve rol modeller yaratmak için düzenli olarak "Özel Sektör Şampiyonu" ödülü vermek.

3

Özellikle doğal afetler ve iklim değişikliği etkilerine yönetik işletmelerin toparlanma kapasitelerini güçlendirmek. Önerilen faaliyetler şunları içerir:

- **Toparlanma aracı:** öz-yardım araçları geliştirmek (ör. hasar tespit formu, kriz yönetimi ve toparlanma süreçlerine yönelik yapılacaklar listesi ve kaynaklar listesi)
- **Finans mekanizmaları:** toparlanma için yeni finans mekanizma fırsatlarını araştırmak, dünyadan iyi uygulama örneklerine dair bir katalog geliştirmek.
- **Danışmanlık hizmetleri:** afetlerden etkilenen ve destek isteyen işletmelere yönetsel ve teknik yönlendirme sunmak, acil durumlarda işletmeler için bir çağrı merkezi (acil hat) kurmaya yönelik fizibilite çalışması yapmak.
- **Eğitimler:** Acil durum operasyonları (ör. arama ve kurtarma, ilk yardım ve tahliye), kriz yönetimi ve işletme toparlanması konularında üyelere eğitim sunmak.
- **Bilgilendirme:** Bilgi paylaşımında bulunmak, olası tehlikeleri bildirmek ve bir kriz anında iletişim kurmak için üyelere net, düzenli iletişim kanalları geliştirmek.
- **İnovatif çözümler:** Afetlerde ve diğer acil durumlarda mobil iletişimi ve internet erişimini kolaylaştırmak amacıyla devreye sokulacak Dronecell⁽⁹⁾ adlı uçan bir baz istasyonu geliştiren Turkcell gibi yenilikçi çözüm sağlayıcılarla ortaklık kurmanın yollarını aramak.

(9) TURKCELL, "Turkcell'den Türkiye'nin ilk uçan baz istasyonu Dronecell" erişim tarihi: 21 Ocak 2019, <https://www.turkcell.com.tr/dronecell>

4

İşletmelerin mevcut karmaşık acil durumda, özellikle ekonomik uyuma (veya geçim kaynaklarına dair toparlanmaya) odaklanarak sürece dahil olmasını sağlamak. Önerilen faaliyetler şunlardır:

- **Farkındalığı artırmak:** İşletmelerin uzun süreli krizleri, mülteci olmanın anlamını ve mültecilerin ihtiyaçlarını daha iyi anlamaları için bilgi ve deneyim paylaşmak, böylece yanlış bilgilendirilmiş algı ve tutumlara neden olan mevcut bilgi eksiklikleriyle mücadele etmek.
- **Yeni pazarlar keşfetmek:** Ağırlıklı olarak daha önce Suriye ile yakından ticaret yapmış Arapça konuşulan ülkelerde yeni pazarlara erişim üzerine pazar araştırmaları yürütmek, Türkiye'deki Suriyeli varlığından faydalanarak bu yeni pazarlardaki emsalleriyle yeni ilişkiler kurmak ve Suriyeli nüfusunu niş bir müşteri tabanı olarak değerlendirmek.
- **Eğitimler:** Türkiye'nin pazar talepleri, endüstriyel stratejileri ve kalkınma planları doğrultusunda mesleki eğitim, dil eğitimi ve yetenek kazandırma programları tasarlayıp sunmak amacıyla uzmanlık oluşturmak.
- **İş eşleştirme:** İŞKUR'un Suriyeliler arasında iş gücü piyasası profili oluşturma ve düzenli iş eşleştirme faaliyetleri düzenleme kapasitesini iyileştirmek için RIZK⁽¹⁰⁾ ve United Work⁽¹¹⁾ ile ortaklık kurmak.
- **İyileştirilmiş çalışma ortamı:** Suriyeli çalışanların ruh sağlığı açısından savunmasız olduklarını (ör. depresyon) kabullenmek ve KOBİ'ler ile işletme sahiplerinin tüm çalışanların ruh sağlığı için yatırım yapmalarını sağlama çabalarını artırmak, Türk ve Suriyeli çalışanlar arasında güvenli bir çalışma ortamı oluşturmak için iş yerinde empatiyi ve sosyal bağı güçlendiren girişimlerde bulunmak.

5

Öncelikli grupları ve firmaları hedefleyerek kolektif etkiye ulaşmak. Önerilen faaliyetler şunları içerir:

- **Kritik altyapı:** Domino ve ardışık yayılma etkisini azaltmak için ulaşım (ör. liman ve havaalanı) ve enerji (ör. elektrik santrali ve dağıtım şirketleri) alanında varlık yönetiminde bulunan şirketlerle beraber çalışmak, kritik varlıklarını aşama aşama tespit ederek başka sektörlere (ör. sağlık, su ve gıda) açılmak.
- **Temel altyapı hizmetleri:** Hizmetlerin (ör. enerji, ulaşım, su, sağlık işleri, atık ve iletişim) devamlılığını sağlamak amacıyla, altyapı hizmetleri sağlayıcıları (belediyeler veya özel) ile ilişki kurarak benzer bir çalışmayı şehir düzeyinde gerçekleştirmek.
- **Tedarik zincirleri:** Tehlikenin kapsamını genişletmek ve iş sürekliliği önlemlerini dahil etmek için tedarik zincirleri aracılığıyla, (iklim dayanıklılık hedefine hizmet eden) artan kaynak verimliliği faktörünü daha da geliştirmek.
- **Sigortalar:** Risk anlayışını ve sigorta poliçelerini iyileştirmek, sigorta kapsamını genişletmek, yeni ürünler (ör. parametrik sigortalar) geliştirmek, pazarlamak ve KOBİ'lere daha iyi sigorta hizmetleri sunulabilmesine yönelik lobi çalışmaları yapmak için iş anlamında teminat sunan lider sigorta şirketleriyle ortaklık kurmak.
- **Ekonomik bölgeler:** Dayanıklılık faaliyetleri ve eko-endüstriyel parklara geçiş için organize sanayi bölgeleri, alışveriş merkezleri, teknoparklar ve (çoğu teknoparkın yer aldığı ve gelecek iş gücünün bulunduğu) üniversite kampüsleriyle ilişki kurmak.

(10) Mesleki Gelişim için RIZK, erişim tarihi: 31 Ocak 2019, <http://trsyrianforum.org/institutions.html>

(11) About United Work, erişim tarihi: 31 Ocak 2019, <http://unitedwork.com.tr/about-us/>

GİRİŞ

1. GİRİŞ

1.1 Neden Türkiye'de CBI?

Türkiye kıtaların kesiştiği noktada yer alan, gelişmekte olan bir ülkedir. Bu nedenle hem özgün çözümler gerektiren güçlü iç dinamiklere sahiptir hem de bu çözümler için piyasa oluşturan bölgesel ve küresel dinamiklerle yakından ilişkilidir. Son 100 yılda ülke imparatorluk yönetiminden demokrasiye geçmiş, nüfusu beş kat büyümüş, nüfusun çoğunluğu kentli olmuş ve ülke ekonomisi tarım ve ticaretten, sanayi ve hizmet sektörüne dönmüştür. Bu değişimler; savaşlar, liberalleşme, inşaat patlaması ve kitlesel nüfus hareketlerinin iz bıraktığı çalkantılı bir küresel ve bölgesel döneme denk düşmektedir. Günümüz Türkiye'si hızla büyüyen şehirleri ile enerji ve lojistik sektörü için jeostratejik bir merkez ve dinamik bir bölgesel iktisadi güçtür. Türkiye, geçmişte olduğu gibi bugün de Orta Asya, Orta Doğu ve Sahra Altı Afrika'dan göç edenlerin kilit geçiş rotası ve varış noktası olmayı sürdürmektedir. Türkiye'nin risk faktörlerinin anlaşılması için ülkeyi oluşturan bileşenlerin hem kendi aralarında hem de çevreleriyle olan ilişkilerinin bir sistem perspektifi ile incelenmesi gerekmektedir.

Türkiye'nin iş ortamı ülkenin dinamik risk profilinden doğrudan etkilenmektedir. Karakteristik olarak sismik bir ülke olmasıyla bilinen Türkiye, artan sayıda çeşitli doğal ve insan kaynaklı afetle karşı karşıyadır. Depremler tekil olaylarda halen en ölümcül ve yıkıcı tehlike kaynağıyken, meteorolojik afetlerin sıklığı ve yoğunluğu da artmaktadır. 2018 yılı, Türkiye'de 840 olayla en çok meteorolojik afetin yaşandığı yıl olmuştur.⁽¹⁾ Sel, fırtına ve dolunun daha sık ve daha şiddetli olduğu dikkat çekmektedir.

Türkiye 2015 yılından bu yana en çok mülteci barındıran ülkedir. Suriye ve Irak'ta yaşananlar gibi insan kaynaklı krizler kitlesel nüfus hareketlerine neden olmaktadır. Öyle ki; Suriye Krizi, İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana en yıkıcı yer değiştirme krizi olmuştur. Bugün Türkiye'deki mülteci nüfusunun 4 milyondan fazla olduğu tahmin edilmektedir ve bunların 3,6 milyonu Suriye'den gelmiştir.⁽²⁾ Sonraki bölümlerde daha ayrıntılı bir ülke risk profili açıklanmaktadır. Aşağıda, özel sektörün her gün başa çıkması gereken risklerin geniş kapsamını ortaya koyan, bu raporun hazırlık sürecinde (Haziran 2018-Şubat 2019) meydana gelen başlıca olaylara genel bir bakış sunulmaktadır. Listelenen güncel olaylar, Dünya Ekonomik Forumu'nun (WEF) 2018 Küresel Riskler Raporu'yla (Şekil 1) güçlü benzerlikler taşımaktadır.

- Haziran 2018'de Türkiye, parlamenter sistemden başkanlık sistemine geçiş yapmıştır. Sonuç olarak, merkezi yönetim kurumları yeniden şekillendirilmiş ve rolleriyle sorumlulukları yeniden tanımlanmıştır. Ulusal kanunlar ve düzenlemelerin yeni sisteme uyarlanması devam etmektedir.
- Ağustos 2018'e gelindiğinde Türk lirası, ABD doları karşısında yıl başından itibaren yaklaşık %40 değer kaybetmiştir⁽³⁾ ve Ekim ayında enflasyon oranı %25'e kadar yükselmiştir.⁽⁴⁾ Bunun özellikle işletmeler açısından zarar verici bir etkisi olmuştur; çünkü çoğu, geçmiş yıllarda döviz üzerinden borca girmiştir. 800'den fazla firma iflas başvurusu yapmıştır.⁽⁵⁾
- Ağustos 2018'de Ordu ve komşu şehirlerde yaşanan şiddetli yağmurlar ve bunların

(1) MGM, 2018 yılı İklim Değerlendirmesi, 2019.

(2) UNHCR Refugees Operational Portal, "Syria Regional Refugee Response," son değiştirilme tarihi: 17 Ocak 2019,

<https://data2.unhcr.org/en/situations/syria/location/113>

(3) Brown, Randy, "Why Turkey's Crisis Won't Cause An Emerging Market Crash," 27 Ağustos 2018,

<https://www.forbes.com/sites/randybrown/2018/08/27/why-turkeys-crisis-wont-cause-an-emerging-market-crash/#5a43c561118b>

(4) TÜİK, "Tüketici Fiyat Endeksi, Ekim 2018," 5 Kasım 2018, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?ud=27767>

(5) The Economist, "Turkey is still on the brink of a recession," 3 Ocak 2019,

sonucunda meydana gelen sel ve heyelanlar ulaşım altyapılarına, binalara ve fındık üretim endüstrisine zarar vermiştir. (6)

- Eylül 2018'de Türkiye, Cumhuriyet tarihindeki ilk tropik fırtınayla (Zorba) karşı karşıya geldi. Son anda yön değiştiren fırtına yalnızca Türkiye'nin Ege kıyısına şiddetli yağış getirmekle kalmıştır. (7) Kasım 2018'de Bodrum'da 10 gün içinde iki defa ani sel yaşanmıştır. Bu seller, büyük ölçüde yetersiz drenaj altyapısı nedeniyle pek çok küçük işletmeyi etkilemiştir. (8)
- Diyarbakır'da 2018 yılı Aralık ayı ortasında yaşanan şiddetli yağış, Dicle Nehri üzerindeki Kralkızı Barajı'nın bent kapağını patlatarak taşkın yatağı çevresinde yaşayanları etkilemiş ve UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer alan Hevsel Bahçeleri'ni de su basmıştır. (9)
- Bu süreçte Türkiye'deki kayıtlı Suriyeli mülteci sayısı 0,6 milyon kadar artarak 3,6 milyona yükselmiştir. Söz konusu sayının %45'ini 18 yaş altı çocuklar oluşturmaktadır. (10)
- Aralık 2018'in sonlarında şiddetli yağışın yol açtığı seller, mülteci kamplarını etkilemiş ve Suriye sınırında binlerce mülteciyi yerinden etmiştir. (11)
- Ocak 2019'da ülke genelindeki şiddetli yağış pek çok şehirde sellere neden olmuştur. Mersin'de 30.000 dönümlük tarım arazisini ve Manisa Ovası'nın %70'ini su basmıştır. (12)
- Ocak 2019'un sonlarında Antalya'yı etkileyen hortum ve fırtınalar, iki kişinin ölümüne ve pek çok kişinin yaralanmasına yol açmıştır. Hortumlardan biri havalimanına doğru ilerleyerek uçaklara zarar vermiştir. Şehir ulaşımı ve enerji altyapısı zarar

görmüştür. Tarım arazileri, işletmeler ve evler tahrip olmuştur. (13)

- Şubat ayının başlarında İstanbul'da sekiz katlı bir binanın çökmesiyle 21 kişi hayatını kaybetmiş ve 14 kişi yaralanmıştır. Yapım sırasında yetersiz inşaat malzemesi kullanımı ve onaya sunulan tasarımla nihai proje arasında tutarsızlık olması gibi yanlış uygulamaların olaya neden olduğu tespit edilmiştir. (14)

Özel sektörün dayanıklılığının artırılması, toplulukların baş etme kapasitelerini geliştirmenin ve yeni pazarlar yaratmanın anahtarıdır.

Küresel riskler, yeni ürün ve hizmetlerin geliştirilmesini sağlayabilecek ve ülkeyle, işletmelerin rekabet gücüne katkıda bulunabilecek bir iş potansiyeli barındırmaktadır. Suriye Krizi'nin ardından Türkiye'de Suriye sermayesiyle açılan 7.000'in üzerinde işletme, uzmanlık ile iş gücü anlamında katma değer sunmaktadır. IFC ve EBRD tarafından hazırlanan ve Türkiye'de iklim değişikliği uyum seçeneklerini inceleyen 2013 tarihli raporda konut, tarım ve gıda olmak üzere üç öncelikli sektörde 22 milyar ABD doları değerinde pazar potansiyeli öngörülmektedir. (15) Özel sektör; yollar, enerji temini, su sistemleri ve telekomünikasyon gibi altyapı ve kamu hizmetlerinin yüksek standartlara göre yapılmalarını, riske karşı korumalı olmalarını ve tehlikeye yatkın konumlardan uzağa kurulmalarını sağlayabilir. Mevcut ağları, uzmanlıkları ve hızla adapte olup yenilik üretebilme becerileri sayesinde şirketler, canın ve malın korunmasında ve ulusların şokları daha hızlı bir şekilde atlatabilmelerini sağlamada önemli bir rol oynayabilir. Özellikle; şirketler çatışma veya afet nedeniyle yaşanabilecek piyasa bozulmalarının önüne geçmeye de yardımcı olabilir.

(5) The Economist, "Turkey is still on the brink of a recession," 3 Ocak 2019, <https://www.economist.com/europe/2019/01/05/turkey-is-still-on-the-brink-of-a-recession>

(6) Anadolu Ajansı, "Ordu'nun ilçelerini sel vurdu," 8 Ağustos 2018, <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/ordunun-ilcelerini-sel-vurdu/1225684>

Anadolu Ajansı, "Ordu'daki selden dolayı fındık için bin 226 ihbar alındı," 10 Ağustos 2018, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/ordudaki-selden-dolayi-findik-icin-bin-226-ihbar-alindi/1227505>

Anadolu Ajansı, "Ordu'daki sel felaketinin ön hasar tespit çalışmaları tamamlandı," 14 Ağustos 2018,

<https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/ordudaki-sel-felaketinin-on-hasar-tespit-calismalari-tamamlandi/1231075>

(7) Hürriyet Daily News, "Tropical storm changes course on way to Turkey," 29 Eylül 2018, <http://www.hurriyetaidailynews.com/hurricane-medicane-turkey-weather-greece-zorba-137368>

(8) Al Jazeera, "Turkey: Flash floods hit Bodrum," 30 Kasım 2018, <https://www.aljazeera.com/news/2018/11/turkey-flash-flooding-hit-bodrum-181130090018285.html>

(9) Daily Sabah, "Heavy rainfall bursts dam floodgate in Turkey's southeastern Diyarbakır," 13 Aralık 2018,

<https://www.dailysabah.com/turkey/2018/12/13/heavy-rainfall-bursts-dam-floodgate-in-turkeys-southeastern-diyarbakir>

(10) UNHCR Refugees Operational Portal, "Syria Regional Refugee Response," son değiştirilme tarihi: 17 Ocak 2019, <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria/location/113>

(11) Al Jazeera, "Heavy rains, floods displace thousands of refugees in Syria," 30 Aralık 2018,

<https://www.aljazeera.com/news/2018/12/heavy-rains-floods-displace-thousands-refugees-syria-181230082910828.html>

Anadolu Ajansı, "Suriyede sığınmacı kamplarını vuran selde 25 bin sivil çadırsız kaldı," 27 Aralık 2018,

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suriyede-siginmaci-kamplarini-vuran-selde-25-bin-sivil-cadirsiz-kaldi/1350145>

(12) Bloomberg HT, "30 bin dönüm tarım arazisi sular altında kaldı," 14 Ocak 2019, <https://www.bloomberght.com/tarim/haber-amp/2188696-30-bin-donum-tarim-arazisi-sular-altinda-kaldi>

(13) T24, "Antalya'daki hortumda hayatını kaybedenlerin sayısı 2'ye yükseldi," 24 Ocak 2019, <https://t24.com.tr/haber/antalya-daki-hortumda-hayatini-kaybedenlerin-sayisi-2-ye-yukseldi.805477>

(14) BBC, "Kartal'da çöken binanın enkazı kaldırıldı: 21 kişi yaşamını yitirdi, 14 yaralı," 10 Şubat 2019, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-47184664>

(15) EBRD ve IFC, Climate Risk Case Study, Pilot Climate Change Adaptation Market Study: Turkey, 2013.

1.2. Türkiye Trendleri Takip Ediyor: İş Dayanıklılığında Artan İlgi

Doğal afetler ve karmaşık acil durumlar, dünya genelinde işletmelerin karşılaştığı başlıca sistemik risklerdendir. WEF'in 2018 Küresel Riskler Raporu'na göre ⁽¹⁶⁾ aşırı hava olayları, doğal afetler, geniş ölçekli zorunlu göç, iklim değişikliği konusunda azaltımın yapılamaması ve uyumun sağlanamaması etkisi ile olasılığı en yüksek küresel risklerdir (Şekil 1). Geçmiş trendler ve geleceğe dönük projeksiyonlar, bu riskler arasındaki artan ilerleme hızı ve bağlantıyı işaret ediyor ki, bu eğilim de küresel ekonomiler üzerindeki baskıların daha da şiddetlenmesine neden olmaktadır. Ek olarak, mevcut sosyoekonomik sistemler, bu yeni ve kompleks risklerle baş etmede ve bunları yönetmede yetersiz görülmektedir. Bunlar küresel ekonomi genelinde ardışık yayılan etkileri tetikleyerek pazarları, tedarik zincirlerini ve ticari faaliyetleri etkileyebilmektedir.

2017 ve 2018 yılları dünyada doğal afetler açısından sırasıyla en masraflı ikinci ve dördüncü yıllar olmuştur. 2017'de hava koşullarından ileri gelen afetler rekor seviyede ekonomik zararlar (yaklaşık

270 milyar ABD doları) sonuçlanmıştır.⁽¹⁷⁾ Bu trend 2018'de de devam etmektedir.⁽¹⁸⁾ Bu trend, sayıları gittikçe artan meteorolojik afetlerle yakından ilişkili olup gerek ekonomilere gerekse milyonlarca insan hayatına karşı giderek büyüyen bir tehdit niteliğindedir.

Küresel mülteci nüfusu 2017 itibariyle altı yıl üst üste artış göstermiştir. Dünya genelinde yaşanan uzun süreli karmaşık acil durumlar, 2,9 milyon insanı daha ülkesinden etmiş ve bu sayı 2017'nin sonunda toplam 25,4 milyona ulaşmıştır. Ülke içinde yerinden edilen insanlar ve sığınmacılar da dahil edildiğinde, yerinden olan insanların sayısı 68,5 milyonu bulmaktadır. Yer değiştirme sonucunda ülkeye girişler, geri dönüşlerin ve diğer çözümlerin sayısına devam etmektedir. En fazla sayıda mülteciye ev sahipliği yapan ülke Türkiye iken (2018'de 3,6 milyon kişi), ülke nüfusuna göre en yüksek mülteci nüfusu Lübnan'dadır (6 kişide 1). Bu denli fazla sayıda mülteciye uzun (ve belirsiz) sürelerle yanıt verilmesi, halihazırda sürdürülebilir kalkınma karşısında kendi engelleriyle mücadele eden ev sahibi ülkelerin kapasiteleri ve kaynakları üzerinde akut yük yaratmaktadır.⁽¹⁹⁾

(16) WEF, The Global Risks Report 2018, 2018.

(17) Löw, Petra, "Hurricanes cause record losses in 2017 - The year in figures," Munich RE, 4 Ocak 2018,

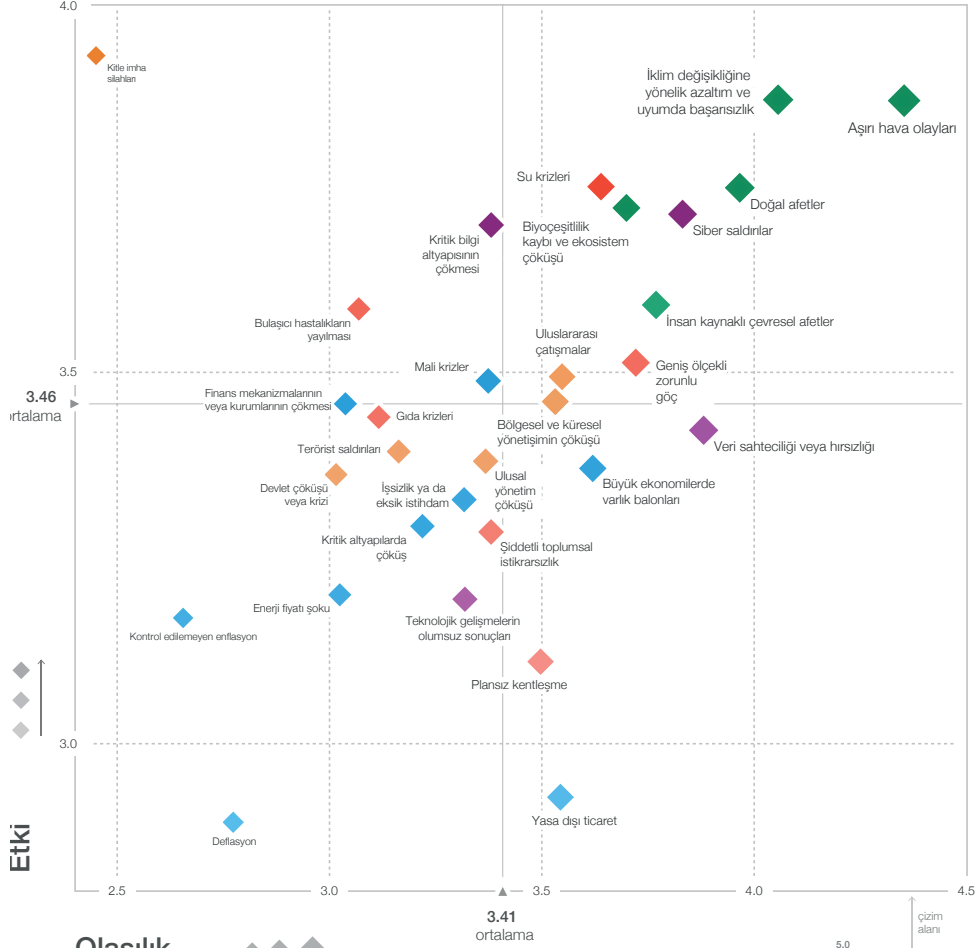
<https://www.munichre.com/topics-online/en/climate-change-and-natural-disasters/natural-disasters/2017-year-in-figures.html>

(18) Löw, Petra, "The natural disasters of 2018 in figures," Munich RE, 8 Ocak 2019,

<https://www.munichre.com/topics-online/en/climate-change-and-natural-disasters/natural-disasters/the-natural-disasters-of-2018-in-figures.html>

(19) UNHCR, "Global Trends: Forced Displacement in 2017," 2017.

Şekil 1: WEF Küresel Riskler Genel Görünümü 2018 (WEF 2018)

Olasılık

Olasılığa göre en yüksek 10 risk

1. Aşırı hava olayları
2. İklim değişikliğine yönelik azaltım ve uyumda başarısızlık
3. Doğal afetler
4. Veri sahteciliği veya hırsızlığı
5. Siber saldırılar
6. İnsan kaynaklı çevresel afetler
7. Geniş ölçekli zorunlu göç
8. Biyoçeşitlilik kaybı ve ekosistem çöküşü
9. Su krizleri
10. Büyük ekonomilerde varlık balonları

Etkilerine göre en yüksek 10 risk

1. Kitle imha silahları
2. İklim değişikliğine yönelik azaltım ve uyumda başarısızlık
3. Aşırı hava olayları
4. Su krizleri
5. Doğal afetler
6. Biyoçeşitlilik kaybı ve ekosistem çöküşü
7. Siber saldırılar
8. Kritik bilgi altyapısının çökmesi
9. İnsan kaynaklı çevresel afetler
10. Bulaşıcı hastalıkların yayılması

Kategoriler

- ◆ Ekonomik
- ◆ Çevresel
- ◆ Jeopolitik
- ◆ Toplumsal
- ◆ Teknolojik

Afetler, risk altındaki nüfuslarda çoğu zaman kırılabilirliği artırmaktadır. Son 30 yılda insan kaynaklı afetler ve deprem, kasırga, volkanik püskürme, sel ve kuraklık gibi tehlikeler nedeniyle 2,5 milyondan fazla kişi hayatını kaybetmiş ve bunların maliyeti 4 trilyon ABD dolarını bulmuştur. Çoğu durumda, karmaşık acil durumları tetikleyen şey, doğal tehlikelerden kaynaklanan afetler ve çatışmalar olmuştur. İnsani ihtiyaçlar 2017 sonunda 135,7 milyon ABD dolarına ulaşmış, insani fon gereksinimleri de 23,5 milyar ABD dolarıyla zirve yapmıştır. Karmaşık acil durumlar ve afetler, toplumlara yerinden ederek ve onları yoksulluğa iterek Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın başarısına engel olmaktadır. Dünya Bankası, olağanüstü doğal afetlerin her yıl yaklaşık 26 milyon insanı yoksulluğa ittiğini ve iklim değişikliğinin de 2030'a kadar 100 milyon insanı daha yoksulluğa mahkum edebileceğini rapor etmektedir.⁽²⁰⁾ New Climate Economy raporu ise olağan (business-as-usual) büyüme yolunun izlenmeye devam edilmesinin 2050'ye kadar 140 milyondan fazla iklim göçmeni yaratabileceğini öne sürmektedir.⁽²¹⁾

Özel sektör de anlık işlevsel hasarlardan veya sürekli stres ve küçük ölçekli sık afetlerin yol açtığı uzun süreli performans kayıplarından ciddi şekilde etkilenmektedir. Afetlerden kaynaklı ekonomik kayıplar, büyük küresel işletmelerden mikro, küçük ve orta ölçekli işletmelere ve yerel üreticilere kadar tüm iş dünyası için iş sürekliliği ve sürdürülebilirlik açısından bir tehdittir. Deprem ve aşırı hava olayları gibi doğal afetler çoğu zaman tesislere, ulaşım veya kamu hizmeti altyapılarına zarar vererek ve çalışanların geçim kaynakları ile güvenliğini etkileyerek anlık operasyonel kesintilere yol açar. Allianz Risk Barometresi⁽²²⁾ iş kesintilerini yedi yıl art arda işletmelere yönelik en önde gelen risk olarak tanımlamıştır. WEF raporu gibi Allianz'ın raporu da doğal afetleri ve iklim değişikliği hasarlara yol açan ve iş kesintisi yaratan işletmelere yönelik başlıca riskler arasında sıralamaktadır. The Economist Intelligence Unit (EIU), dünyanın toplam yönetilebilir varlık stokunun %30 kadarının (43 trilyon ABD doları) iklim değişikliğinin etkileri nedeniyle risk altında olabileceğini rapor etmektedir.⁽²³⁾

Özel sektör, iklim kaynaklı risklerin faaliyetleri üzerindeki etkisini ve ölçeğini çoğu zaman tam anlamıyla değerlendirememekte, dolayısıyla da uyum çözümleri üretememektedir. 1.600'den fazla kurumsal uyum stratejisini değerlendiren küresel bir çalışma⁽²⁴⁾, çoğu işletmenin iklim risklerinin farkında olduğunu ancak bu risklerin önemini ciddi ölçüde hafife aldığını ortaya koymaktadır. Öngörülen riskler trilyonlarla ifade edilirken, bildirilen riskler yalnızca on milyarlarla ifade edilmektedir. Eylemsizlik maliyeti, yatırım getirisi ve farklı seçeneklerin maliyet etkinliği hakkında özel sektörü bilinçli kararlar almaya yönlendirecek sağlam bir analiz ve veri eksikliği söz konusudur. Firmalar iklim risklerini doğrusal olarak düşünmekte, bu nedenle de riskleri tedarik zincirlerinde yönetmeye ve faaliyetlerini yönetimsel konfor alanları dahilinde adapte etmeye çalışmaktadır. Ancak iklim değişikliği, işletmeler üzerinde ani etkiler bırakabilecek potansiyel "taşma noktaları"na sahip olan karmaşık bir olgudur. Dolayısıyla uzmanlar, işletmelere tüketim modellerindeki değişiklikleri ve uyum odaklı manevraların (ör. yer değiştirme) toplumsal etkilerini de dikkate alan radikal ve yenilikçi çözümler aramalarını önermektedir.

Özel sektörün dayanıklılık algısı değişmektedir: "Paylaşılan sorumluluk" yolunda biçimlenmekte ve yön değiştirmektedir. EIU tarafından dünya çapında 248 şirket yöneticisi ile yürütülen bir anket⁽²⁵⁾, özel sektörün dayanıklılığa yaklaşımının, dayanıklılığı bir itibar menfaati olarak algılamının ötesinde, dayanıklılıkla ilgili yatırımları ve stratejik ortaklıkları uzun süreli rekabet gücü ve başarının anahtarı olarak görme şeklinde yön değiştirdiğini ortaya koymuştur. Dolayısıyla firmalar yalnızca kendi operasyonel dayanıklılıklarına odaklanmaktan ve kentsel iklim dayanıklılığını artırma yükünün kamu sektörü tarafından üstlenilmesini beklemekten gitgide uzaklaşıp, kendi pazarları ve tedarik zincirlerinin dayanıklılığına yatırım yapmaya yönelmektedir. Task Force on Climate-Related Financial Disclosures (İklimle İlişkili Finansal Beyanlar Görev Gücü) gibi inisiyatifler, özel sektörün kendi riskleri hakkında kaliteli veri ve değerlendirmeye dayalı, bilinçli yatırım kararları vermelerine yardımcı olmayı amaçlamaktadır.⁽²⁶⁾

(20) Dünya Bankası, "Climate Change: Overview," son güncelleme tarihi: 02 Ekim 2018, <https://www.worldbank.org/en/topic/climatechange/overview>

(21) The New Climate Economy, The 2018 Report of the Global Commission on the Economy and Climate, Ağustos 2018

(22) Allianz, Allianz Risk Barometresi: 2019 Yılı En Büyük İş Riskleri, Ocak 2019.

(23) The Economist Intelligence Unit, The Cost of Inaction: Recognizing the value at risk from climate change, 2015.

(24) Goldstein, Allie, Will R. Turner, Jillian Gladstone ve David G. Hole, "The private sector's climate change risk and adaptation blind spots," Nature Climate Change Vol. 9, (Ocak 2019). sf. 18–25.

(25) The Economist Intelligence Unit, "Building climate change resilience in cities - The private sector's role," 2014.

(26) Task Force on Climate-Related Financial Disclosures, "About," erişim tarihi: 24 Ocak 2018, <https://www.fsb-tcfd.org/about/>

1.3. CBi Ağı'nın Katma Değeri

Connecting Business inisiyatifi (CBi), özel sektörün müdahale ölçeğini ve etkinliğini koordineli bir şekilde artırarak acil durumlar öncesinde, esnasında ve sonrasında müdahale etme biçimini dönüştürmeyi amaçlamaktadır. 2016 yılının Mayıs ayında Dünya İnsani Zirvesi'nde başlatılan CBi, Zirve sonuçlarının yanı sıra 2030 Kalkınma Gündemi ve Sendai Afet Riski Azaltma Çerçevesi'ni ileriye taşımaktadır. İnisiyatif ayrıca Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA'lar) ve iklim değişikliği alanında Paris Anlaşması ile de uyumludur. Talebe dayalı bir yaklaşıma sahip inisiyatif, ihtiyaçlara yerinde

müdahale etmekte ve etkilenen birey ve toplulukları merkezine almaktadır. Geleneksel olarak, insani acil durumlara müdahale etme sorumluluğunu devletler taşımaktadır. Ancak geçmiş deneyimler, yerel toplulukların ve özel sektör ağlarının da afet riskini azaltma, acil duruma hazırlıklı olma, müdahale ve toparlanmada hayati roller oynadığını göstermektedir. CBi, özel sektörün ulusal yönetimler, sivil toplum ve Birleşmiş Milletler sistemi gibi uluslararası kriz yönetimi yapılarıyla koordineli bir şekilde hareket etmesini sağlayan bir mekanizma temin eder. Sonuç olarak, aktif ve dayanıklı olan ulusal ve yerel işletmeler, risk altındaki toplulukların kırılganlıklarını azaltır, daha etkin ve hızlı müdahale ve toparlanma sağlar.

CBi Vizyonu

Uluslararası organizasyonlar, devletler, sivil toplum ve özel sektör arasında afet riskini azaltma, acil duruma hazırlıklı olma, müdahale ve toparlanma konusunda koordineli bir iş bağlantısı ve çok paydaşlı ortaklıklar olması, toplumsal ve sektörel düzeyde daha fazla dayanıklılık sağlar ve yerel kapasiteyi artırır.

CBi Misyonu

İşletmelerin birbirleriyle ve diğer aktörlerle temasa geçmelerini sağlayacak küresel bir koordinasyon yapısıyla etkili afet riskini azaltma, acil duruma hazırlıklı olma, müdahale ve toparlanma katkıda bulunmalarına olanak sunacak kaynaklara, ağlara, mekanizmalara ve araçlara erişimin ve bunların kullanılmasını kolaylaştırmaktır.

CBi Sonucu

Güçlendirilmiş müdahale ölçeği ve etkinliği ile topluluklar, sektörler ve işletmelerin artan dayanıklılığı.

CBi Çıktısı

Çıktı 1: Afet riskini azaltma, acil duruma hazırlıklı olma, müdahale ve toparlanma konusunda özel sektörün toplum, sektör ve şirket düzeyinde stratejik katılımı güçlendirilir.

Çıktı 2: Özel sektör ağları ve platformları ile ülke bazlı yapılar arasında bağlantı kurulur.

CBi, CBi Üye Ağları aracılığıyla faaliyet gösteren, özel sektör güdümlü ve BM destekli bir inisiyatiftir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi (OCHA), CBi'ye operasyonel ve teknik destek sunarken Birleşmiş Milletler Afet Riski Azaltma Ofisi (UNISDR) de afet riskini azaltma konusunda teknik tavsiyede bulunur. İnisiyatif, bir sekreterlikle idare edilir ve bir İcra Komitesi tarafından yönetilir. Sekreterlik özel sektör ağlarına, yani CBi Üye Ağları'na destek verir. Şu anda kararlaştırılan iş planlarını uygulamaya koyan 13 özel sektör ağı mevcuttur: Fildişi Sahili, Doğu Afrika, Fiji, Haiti, Madagaskar, Meksika, Myanmar, Nijerya, Pasifik, Filipinler, Sri Lanka, Türkiye ve Vanuatu. CBi Sekreterliği, 3 üye ağıyla (Türkiye, Fildişi Sahili ve Doğu Afrika) beraber çalışarak yakın zamanda karmaşık acil durumlar üzerine bir pilot çalışma da başlatmıştır. Bu nedenle bu durum değerlendirmesi hem karmaşık acil durumları hem de doğal afetleri kapsamaktadır.

1.4. UNDP ve TÜRKONFED İş Birliği Hakkında

TÜRKONFED ve UNDP arasındaki iş birliğinden doğan CBi Türkiye, her iki kurumun da güçlü yönlerini temel alır ve ulusal kalkınma ve ekonomik büyüme gündemleriyle uyumludur. CBi Türkiye, bağımsız ve gönüllülük esasıyla Türkiye'nin her bölgesinden iş insanlarının bir araya geldiği, en büyük küçük ve orta ölçekli iş dünyası konfederasyonu olan Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu (TÜRKONFED) bünyesinde yer almaktadır. UNDP ve TÜRKONFED çok sayıda inisiyatifi kapsayan bir iş birliğine sahiptir: (i) İşimi Yönetebiliyorum ve (ii) Hedefler için İş Dünyası. VISA'yı temsil eden 27 Türk bankasının mali desteği ile UNDP ve TÜRKONFED ortaklığında yürütülen "İşimi Yönetebiliyorum Projesi" KOBİ'lerin potansiyellerini en üst düzeye çıkarmayı amaçlar. Proje; finansal disiplin ve dijital okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi, yeni pazarlara erişim ve sürdürülebilirliği artırma çerçevesinde, KOBİ'lerin beceri, bilgi, tutum ve

güven geliştirmelerini hedefleyen kapsamlı bir programdır. "Hedefler için İş Dünyası" platformu özel sektörün SKA'lara yönelik taahhüdünü pekiştirmeyi amaçlayan ana bir araştırma ve çözüm merkezi olması için kurulmuştur. Platform, özel sektöre strateji ve politika oluşturma, veri-bazlı araştırma, öğrenme fırsatları ve teknik destek hizmetleri ile destek verecektir.

TÜRKONFED, kalkınma odaklı politika oluşturulmasına yön vermeyi, ulusal rekabetin iyileştirilmesini, KOBİ'lerin büyümesini desteklemeyi ve Türkiye genelinde kalkınma farklılıklarını dengelemeyi amaçlayan bağımsız ve gönüllülük esasına dayalı bir iş derneğidir. 2004 yılında kurulan TÜRKONFED, büyük ilgi görmüş ve hızla büyüyerek 26 bölgesel ve 3 sektör odaklı federasyon, 251 dernek ve 25.000 iş insanı ile 40.000'i aşkın KOBİ'nin temsil edildiği bir üye tabanından oluşan mevcut yapısına ulaşmıştır. Konfederasyon tüm bileşenleriyle 300 milyar ABD doları değerinde olup 7 milyon istihdam olanağını ve oluşan katma değerinin %60'ını (enerji hariç) karşılamaktadır. TÜRKONFED, üyeleri ve tüm toplum için (i) kamu politikaları üzerinde güçlü bir etki bırakan 40 analitik raporun yayımlanması, (ii) 36 proje ve 65 zirve ve konye toplantısının gerçekleştirilmesi, (iii) 5.000 adet basılan ve 14.000 çevrim içi aboneli bulunan, periyodu 3 aylık olan "TÜRKONFED BİZ" kurumsal dergisinin yayımlanması ile katma değer yaratmaktadır.

Şekil 2: TÜRKONFED'in son 10 yıl içindeki büyümesi

UNDP Türkiye, TÜRKONFED'in vizyonuna benzer bir odakla çalışmakta ve İstanbul Uluslararası Özel Sektör ve Kalkınma Merkezi'nden (IICPSD) faydalanmaktadır. UNDP Türkiye'nin önemli deneyimler sunan 3 portföyü vardır.

- **Kapsayıcı ve Sürdürülebilir Büyüme portföyü**, kapsayıcılığa ve sürdürülebilirliğe tamamen dikkat ederek ulusal rekabet için (ve dezavantajlı bölgelerde) kritik olan yapısal konuları ele almayı hedefler. Devam eden projeleri şunları içerir: (a) mühendis kızlar, (b) Kars-Ardahan-Artvin Kalkınma projesi, (c) sürdürülebilir turizm ve (d) entegre kaynak verimliliği.
- **İklim Değişikliği ve Çevre portföyü**, katılımcı çevre yönetimini ve ekosistem hizmetlerinin sürdürülebilir kullanımını sağlamayı hedefler. Devam eden projeleri şunları içerir: (a) atık yönetimi, (b) sürdürülebilir orman yönetimi, (c) kentler için iklim değişikliğine uyum ve ulusal raporlama ve (d) KOBİ'ler için verimli elektrik motoru.
- **Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı (3RP)** Mısır, Irak, Ürdün, Lübnan ve Türkiye için ulusal müdahale planlarının uygulanmasını desteklemeye yönelik insani ve kalkınma kaynaklarını bir araya getirir. 3RP, bölgesel müdahalenin yanı sıra fon taahhütlerinin de koordinasyonunu ve takibini destekler. UNDP, 3RP'yi hem bölgesel olarak hem de Türkiye dahil ülke düzeyinde UNHCR ile koordine etmektedir.

Türkiye'de UNDP, geçim kaynakları sektörüne öncülük etmektedir ve temel ihtiyaçlar, koruma ve gıda güvenliği sektörlerinde ana ortaktır. Çok sayıda paydaşı ortak hedeflerde buluşturan bir yapı çerçevesinde iş gücü piyasasının hem emek hem de arz tarafına yönelik desteklerle geçim kaynaklarının ve istihdam olanaklarının iyileştirilmesi hedeflenmektedir. Son olarak, IICPSD araştırma, kapsayıcı iş savunuculuğu, kamu sektörü ile özel sektör arasındaki diyalogun kolaylaştırılması ve çok paydaşlı ortaklıklar yoluyla, özel sektörün ve vakıfların kalkınmada dönüştürücü ortaklar haline gelmelerini destekler. 2011 yılında Türkiye Hükümeti ortaklığında kurulan Merkez, dört tematik alanda politika danışmanlığı ve teknik hizmetler sunar:

Kapsayıcı İş, Yetenek Geliştirmede Özel Sektörün Katılımı, Etki Yatırımı ve Dayanıklılık ve Kriz Müdahalesi.

1.5. Türkiye'de Dayanıklılık İnşa Etmeye yönelik Ana Temalar

CBi Türkiye, TÜRKONFED'in mevcut gündemini destekleyerek özel sektörde dayanıklılığı destekleyecek ve rekabet gücüne katkıda bulunacaktır. TÜRKONFED'in öncelikli temalarını ve çalışma alanını vurgulayan ilk belge, aşağıdakileri ifade eden 2018-2021 stratejik planıdır: (i) federasyonların, derneklerin ve üye işletmelerin kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi, (ii) Türkiye'nin dünyanın en büyük 10 ekonomisinden biri olması için çalışmaları ve rekabet gücünü artırılması, (iii) bölgesel eşitsizlikleri azaltmayı hedefleyen politikalar aracılığıyla kapsayıcılığın sağlanması, (iv) "Önce Küçüğü (KOBİ'leri) Düşün" ilkesi çerçevesinde, ekonominin özünü oluşturan aile KOBİ'leri genelinde teknoloji, kalite ve sürdürülebilirlik için kapasite oluşturulması ve (v) kadınların iş hayatına ve politikaya katılımlarını sağlayacak kamu politikalarının teşvik edilmesi. İkinci öncelik kaynağı, TÜRKONFED tarafından hazırlanan analitik raporlarda bulunmaktadır:

- **Orta gelir ve orta demokrasi tuzağı**, ekonomi ve demokrasi arasındaki dengenin ekonomi politikaları tasarlamada vazgeçilmez olduğunu savunmakta ve hem ekonomik hem de demokratik endekslerin iyileştirilmesi için çözümler aramaktadır.
- **Bölgesel rekabet edebilirlik**, TÜRKONFED tarafından geliştirilen bölgesel rekabet gücü endeksi ile 81 şehir karşılaştırmaktadır.
- **Kent-bölgeler**, küreselleşme ve ulusal dinamikler, hızlı ve geniş çaplı kentleşmenin önünü açarak üretimin mekânsal dağılımını değiştiren ve kent içinde, kentler arasında ve kentlerle merkezi yönetim arasında oluşan yeni dinamiklere odaklanmaktadır.
- **Kadın istihdamı**, sürdürülebilir kadın istihdamını desteklemek için sosyal güvenliğin, kayıt dışı istihdamın, vergilendirmenin ve yerel politikaların iyileştirilmesine odaklanmaktadır.
- **Dijital ekonomi**, geleneksel KOBİ'ler arasında teknoloji kullanımının artırılmasının yollarını incelemekte ve sektör bazlı dijital uçurumun kapatılmasına yönelik bir yol haritası sunmaktadır.

METODOLOJI

2. METODOLOJİ

2.1. Kapsam ve Öncelikler

Bu rapor, Türkiye'de bir CBI Ağı'nın kurulması için bir durum değerlendirmesi sunmayı hedeflemektedir.

Bir CBI Ağı'nın kurulmasına yönelik çerçeve aşağıda sıralanan 4 adımdan oluşmaktadır. Türkiye'de CBI Ağı yeni oluşmaya başladığından bu değerlendirme mevcut paydaş durumunu ve kapasitelerini haritalandırmak üzere yürütülmüştür.

- **Adım 1. Sahanın Anlaşılması;** CBi'yi, küresel insani yardım yapılarını ve özel sektörde kolektif eylem ağlarının değerini tanıtır.
- **Adım 2. Durum Bağlamı;** rolleri ve boşlukları tespit etmek için mevcut afet risk yönetimi (ARY) durumunu, aktörlerini ve özel sektör katılımını değerlendirir.
- **Adım 3. Ağ Modelinin Kurulması;** yerel bağlama uygun ev sahipliği düzenlemelerini, faaliyet yapısını, yasal gereksinimleri, başlangıç finansmanını ve üyelik özelliklerini belirler.
- **Adım 4. İlk Faaliyetlerin Belirlenmesi;** erken başarının sağlanmasına yönelik olarak başarının sürdürülmesi adına sürekli olarak güncellenip revize edilecek olan öncelikli faaliyetleri tespit eder.

Adım 3 ve 4, Adım 1 ve 2'den sonra gerçekleşecektir. Ülkenin ihtiyaçlarına bağlı olarak paralel şekilde veya farklı hızlarda ilerletilebilir.

Bu raporun odak noktaları karmaşık acil durumlar ve doğal afetlerdir. WEF ve The Economist tarafından hazırlanan raporlarda sunulduğu üzere aşırı hava olayları, doğal afetler, iklim değişikliği ve zorunlu göç, işletmelere yönelik başlıca kaygılardan yalnızca birkaçıdır. Siyasi istikrarsızlıktan sosyal adaletsizliğe, siber güvenlik risklerinden insan kaynaklı afetlere kadar çeşitlilik gösteren sorunlar da ana kaygılar arasındadır.

Bununla birlikte, Türkiye'de CBi'nin yetkisi bu raporun kapsamını yukarıda ilk olarak bahsedilen sorunlarla sınırlanmaktadır. Rapor, uygun olan yerlerde doğal afet kapsamında aşırı hava olaylarını ve iklim değişikliğini ele alacaktır. Diğer yandan karmaşık acil durumlar ise ağırlıklı olarak Suriye Sorunu'yla tetiklenen mülteci krizine odaklanacaktır.

2.2. Terminoloji

Karmaşık acil durumlar ve doğal afetler arasındaki terminoloji farklılık gösterir ve her ikisi de özel sektör için büyük ölçüde yenidir. Okurlar için ortak bir temel oluşturmak adına, bu kavramlara yönelik ilgili tanımlar BM organizasyonlarından (ör. UNISDR, UNFCCC ve IPCC) alınmış ve aşağıda sunulmuştur:

- **İklim değişikliği,** karşılaştırılabilir zaman aralıklarında gözlemlenen doğal iklim değişkenliğine ek olarak, doğrudan ya da dolaylı bir şekilde küresel atmosferin bileşimini değiştiren insan etkinlikleri sonucunda iklimde oluşan bir değişiklik anlamına gelir.⁽²⁷⁾
- **Karmaşık acil durum,** çok sayıda farklı tehlikenin sonucunda veya çoğunlukla hem doğal hem de insan kaynaklı nedenlerle farklı kırılabilirlik nedenlerinin karmaşık bir kombinasyonu sonucunda meydana gelebilecek bir afettir. Gıda güvensizliği, salgın hastalıklar, çatışmalar ve yerinden edilen nüfuslar örnekler arasındadır. Bu tür "karmaşık acil durumlar" tipik olarak şunlarla karakterize edilir: (i) geniş çaplı şiddet ve can kaybı, (ii) nüfusun yer değiştirmesi, (iii) topluluklar ve ekonomiler üzerinde büyük hasar, (iv) büyük ölçekli, çok yönlü insani yardım ihtiyacı, (v) siyasi ve askeri kısıtlamalar nedeniyle insani yardımın engellenmesi veya önlenmesi ve (vi) bazı bölgelerdeki insani yardım çalışanlarına yönelik önemli güvenlik riskleri.⁽²⁸⁾ Rapor, UNHCR⁽²⁹⁾ ve WHO⁽³⁰⁾ tarafından bu terime ilişkin var olan benzer başka tanımlara da dikkat çekmektedir.

(27) IPCC, "Glossary," in Special Report: Global Warming of 1.5°C, <https://www.ipcc.ch/sr15/chapter/glossary/>

(28) IFRC, "Complex/manmade hazards: complex emergencies," erişim tarihi: 30 Ocak 2019, <https://www.ifrc.org/en/what-we-do/disaster-management/about-disasters/definition-of-hazard/complex-emergencies/>

(29) UNHCR, "Coordination in Complex Emergencies," 1 Eylül 2001, <https://www.unhcr.org/partners/partners/3ba88e7c6/coordination-complex-emergencies.html>

(30) WHO, "Complex Emergencies," erişim tarihi: 27 Ocak 2019, https://www.who.int/environmental_health_emergencies/complex_emergencies/en/

- **Baş etme kapasitesi**, insanlar, organizasyonlar ve sistemlerin mevcut becerileri ve kaynakları kullanarak olumsuz koşulları, riskleri veya afetleri yönetebilme kabiliyetidir.⁽³¹⁾
- **Kritik altyapılar**, bir topluluk veya toplumun sosyal ve ekonomik işleyişi için esas olan hizmetleri sağlayan fiziksel yapılar, olanaklar, ağlar ve diğer varlıklardır.⁽³²⁾
- **Afet**, insani, maddesel, ekonomik ve çevresel kayıp ve etkilerden birine ya da birkaçına yol açacak şekilde hasar görülebilirlik, kırılganlık ve kapasite durumuyla etkileşime giren tehlikeli olaylar nedeniyle herhangi bir ölçekte olmak üzere bir topluluk veya toplumun ciddi şekilde işleyişinin etkilenmesidir.⁽³³⁾
- **Afet riski yönetimi (ARY)**, yeni afet risklerinin önlenmesi, mevcut afet riskinin azaltılması ve artık riskin yönetilmesi ve böylece dayanıklılığın artırılmasına ve afet kayıplarının azaltılmasına katkıda bulunan afet riski azaltma politikalarının ve stratejilerinin uygulanmasıdır.⁽³⁴⁾
- **Aşırı hava olayları**, yılın belirli bir zamanında ve istisnai bir yerde nadir kabul edilen olaylardır. Nadirin tanımı değişiklik göstermekle birlikte,

aşırı bir hava olayı normalde gözlemlerden yola çıkılarak tahmin edilen olasılık yoğunluk fonksiyonunun 10. veya 90. yüzdilik dilimi kadar veya daha nadir olmalıdır. Tanım gereği, aşırı hava olayı adı verilen olgunun özellikleri makul çerçevede bölgeden bölgeye değişiklik gösterebilir.⁽³⁵⁾

- **Tehlike**, can kaybı, yaralanma veya diğer sağlık etkileri, mal hasarı, sosyal ve ekonomik aksaklık ya da çevresel bozulmaya neden olabilecek bir süreç, olgu veya insan faaliyetidir.⁽³⁶⁾
- **Göçmen**, yurt dışına gitmiş aile fertleriyle kavuşmak, geçim kaynağı aramak, bir doğal afetten kaçmak veya bir dizi başka nedenden dolayı genellikle uluslararası bir sınırı geçerek yer değiştiren kişiyi tanımlar.⁽³⁷⁾
- **Mülteci**, savaştan, şiddetten, çatışmadan veya zulümden kaçan ve başka bir ülkede güvende olmak için uluslararası bir sınırı geçen kişidir. Mülteciler, uluslararası hukuk tarafından tanımlanır ve korunur. 1951 Mülteci Sözleşmesi, mülteciyi şu şekilde tanımlar: "İrki, dini, uyruğu, belli bir sosyal gruba ait olması veya siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkeye dönemeyen veya dönmek istemeyen kişidir."⁽³⁸⁾

Türkiye’de mülteci tanımı

1951 tarihli BM Mülteci Sözleşmesi yalnızca Avrupa’dan gelen kişileri “mülteci” olarak kabul eden bir coğrafi sınırlamaya sahipti. Bugün pek çok ülke bu sınırlamayı kaldırmış olmasına rağmen Türkiye bu sınırlamayı kaldırmamış az sayıda ülkeden biridir. Bu nedenle, Türk hukuk sistemine göre Suriyeli mülteciler “geçici koruma altındaki bireyler” olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte, bu raporun amacı doğrultusunda, Türkiye’ye kaçan Suriyelileri tanımlamak için “mülteci” terimi kullanılacaktır.

(31) UNISDR, “Terminology,” son değiştirilme tarihi: 02 Şubat 2017, <https://www.unisdr.org/we/inform/terminology> (32, 33, 34) A.g.e.

(35) IPCC, “Glossary,” in Special Report: Global Warming of 1.5°C, <https://www.ipcc.ch/sr15/chapter/glossary/>

(36) UNISDR, “Terminology,” son değiştirilme tarihi: 02 Şubat 2017, <https://www.unisdr.org/we/inform/terminology>

(37) UNHCR Emergency Handbook, “Migrant Definition,” erişim tarihi: 17 Ocak 2019, <https://emergency.unhcr.org/entry/250459/migrant-definition>

(38) UNHCR, “What is a refugee?,” erişim tarihi: 29 Ocak 2019, <https://www.unhcr.org/what-is-a-refugee.html>

- **Dayanıklılık**, tehlikeye maruz kalmış bir sistem, topluluk, toplum veya bireyin, gerekli temel yapılarının ve işlevlerinin risk yönetimi aracılığıyla korunması ve eski haline getirilmesi dahil olmak üzere, o tehlikenin etkilerine karşı zamanında ve etkin bir şekilde direnme, anlayış geliştirme, uyum sağlama, ayak uydurma, dönüşme ve tehlikenin etkilerini atlatma kabiliyetidir.⁽³⁹⁾
- **Risk**, bir sistem, toplum ya da topluluğun belirli bir süre zarfında karşılaştığı ve tehlike, maruziyet, kırılganlık ve kapasiteye bağlı bir olasılık fonksiyonu olarak belirlenen olası can kaybı, yaralanma veya varlıkların tahrip olması ya da hasar görmesidir.⁽⁴⁰⁾
- **Kırılganlık**, bir bireyin, topluluğun, varlığın veya sistemin tehlikelerin etkilerine karşı duyarlılığını artıran fiziksel, sosyal, ekonomik ve çevresel faktörler ya da süreçlerin ortaya çıkardığı koşul ve özelliklerdir.⁽⁴¹⁾

2.3. Yöntem

Durum değerlendirmesi, doğrudan TÜRKONFED ile beraber çalışan iki ekibin karmaşık acil durumları ve doğal tehlikeleri ele aldıkları paralel bir çalışmanın sonucudur. UNDP Suriye Krizine Yanıt ve Dayanıklılık Programı, karmaşık acil durumlarla ilgili süreci (iş tanımında çalışma alanı 1 olarak geçmektedir) yönetmiştir. Metodolojileri şunları içermiştir:

- TÜRKONFED üyesi şirketler arasında 288 firmanın yanıt verdiği 1 anket,
- UNDP ve TÜRKONFED tarafından farklı sektör temsilcileriyle yürütülen 7 odak grubu,
- 4 şehirde (İstanbul, Ankara, Gaziantep ve Konya) işletme sahipleriyle yapılan 70 ikili görüşme,
- Mevcut çalışmaları ve araştırmaları toplamak için kapsamlı bir literatür taraması.

UNDP İklim Değişikliği ve Çevre ekibi, doğal tehlikelerle ilgili süreci (iş tanımında çalışma alanı 2 olarak geçmektedir) yönetmiştir. Metodolojileri şunları içermiştir:

- TÜRKONFED ağından iş liderleriyle yapılan 12 derinlemesine görüşme,
- Cenevre Sekreterliği ve 2 üye CBI ağıyla (Filipinler ve Sri Lanka) görüşmeler,
- Yakın tarihli olaylar ve etkileri üzerine devam etmekte olan kapsamlı bir literatür taraması.

Durum değerlendirme raporu detaylandırılırken devam eden TÜRKONFED ve UNDP faaliyetleri ve gündemiyle yakından ilişkilendirilmiştir. Öyle ki, aynı süreçte CBI Türkiye ekibi, karmaşık acil durumlar dahil insan kaynaklı afetler konusunda özel sektör ağlarına yönelik CBI Rehberlik Aracı'nın detaylandırılmasına doğrudan katkıda bulunmuştur. Bu amaçla ekip, karmaşık acil durumların özel sektör üzerindeki etkilerini tartışmak üzere Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) başkanıyla özel sektör ve sivil toplum temsilcilerini bir araya getiren ve TÜRKONFED tarafından ev sahipliği yapılan bir çalıştay düzenlemiştir. CBI Türkiye Ekibi, ilgili aracın geliştirilmesinden sorumlu ekibe rehberlik ve geri bildirim sunmuştur.

CBI Türkiye platformu, 17 Kasım 2018'de yıllık TÜRKONFED zirvesinde lanse edilmiştir. Etkinlikte, UNDP Türkiye Ülke Direktörü ve TÜRKONFED Yönetim Kurulu Başkanı platformu resmen tesis eden Mutabakat Anlaşmasını imzaladılar. TÜRKONFED ve UNDP ekipleri ortaklaşa şekilde iletişim stratejisiyle basın materyallerini hazırlamış ve gazeteciler için bir kahvaltılık organize etmiştir. Basın raporunda tahmini 4 milyonu aşkın hedef kitle okura ulaşan 9 yayımlanmış makale ve 35 çevrim içi makale tespit edilmiştir.

2.4. Operasyonel ve Stratejik Çerçeve

CBI Türkiye, her şeyden önce hem Türk özel sektörü için hem de toplum için dayanıklılığa yönelik bir dizi özgün çözüm geliştirmeyi amaçlamaktadır. Türkiye'nin hem risk açısından hem de politik ve sosyoekonomik açıdan özgün ve değişken profilini dikkate alan bu hedef doğal afetler ve karmaşık acil durumlar öncesinde, esnasında veya sonrasında olmak üzere 3 aşamada uygulanacak çözümleri üretmektedir.

(39) UNISDR, "Terminology," son değiştirilme tarihi: 02 Şubat 2017, <https://www.unisdr.org/we/inform/terminology>

(40, 41) A.g.e

Diğer CBI üyelerinde olduğu gibi CBI Türkiye'nin faaliyetleri de 3 kitleyi hedef alacaktır: işletmeler, iş ağları ve dernekleri ile genel anlamda kamu. Bunun için CBI Türkiye aşağıdaki şekillerde kategorize edilebilecek çözümler geliştirecektir:

- **İşletme Bazlı Yardım:** İşletmelerin kendi olanakları, varlıkları ve/veya tedarik zincirleri konusunda harekete geçmeleri
- **Ağ Bazlı Yardım:** İş ağlarının ve derneklerinin ölçek ekonomisini veya politik kaldıraç gücünü kullanarak hizmetler sunmaları ve dayanıklılık ile toparlanma faaliyetlerini kolaylaştırmaları
- **Toplum Dayanışması:** İşletmelerin veya iş ağlarının ve derneklerinin çevrelerindeki topluluklar için insani çabalara (müdahale), sosyoekonomik toparlanmaya ve/veya fiziksel varlıkların yeniden inşasına katkıda bulunmaları

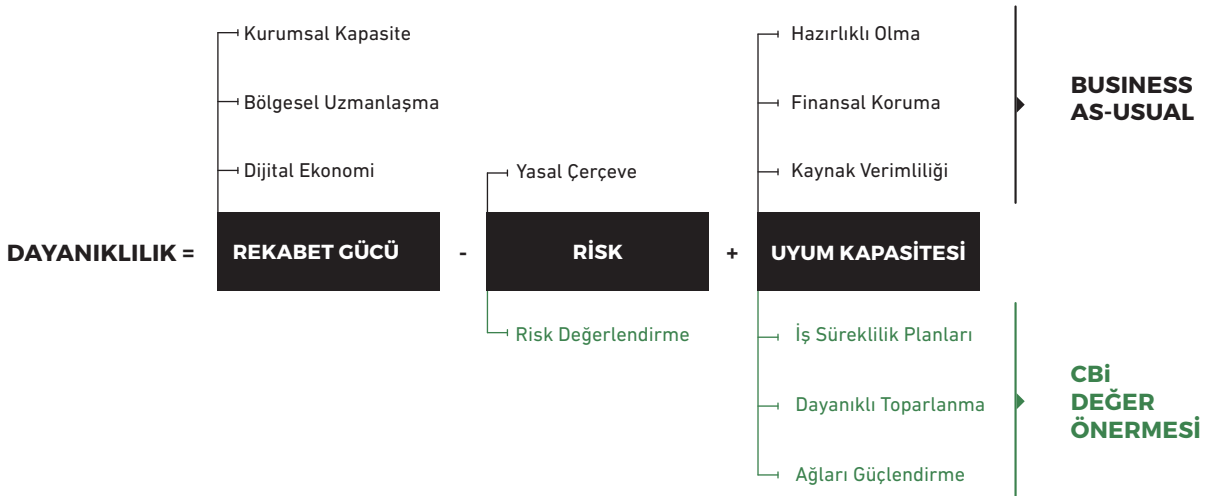
İş perspektifinden bakıldığında dayanıklılık, rekabet gücüyle yakından ilintilidir ve bu nedenle ana faaliyet yönetimleriyle bağlantılıdır. Önceki bölümde tanımlandığı gibi, dayanıklılık: "Tehlikeye maruz kalmış bir sistem, topluluk veya toplumun, gerekli temel yapılarının ve işlevlerinin korunması

ve eski haline getirilmesi dahil olmak üzere, o tehlikenin etkilerine karşı zamanında ve etkin bir şekilde direnme, anlayış geliştirme, uyum sağlama ve tehlikenin etkilerini atlatma kabiliyetidir."

Dayanıklılık ve rekabet gücü arasındaki bağlantı Şekil 3'te gösterilmiştir. Buna göre, performansla ilgili faaliyetler işletmelerin günlük yönetimi ve işleyişini; riskle ilgili faaliyetler riskin anlaşılmasını ve risk yönetimini (ör. risk değerlendirmesi, arazi kullanım planlaması, güvenli tasarım ve tesislerin güçlendirilmesi); uyum kapasitesiyle ilgili faaliyetler ise iş kesintisi sürelerini ve performans kayıplarını en aza indirecek kaynak verimliliği, sigorta satın alımı, iş sürekliliği planları, eğitim ve tatbikatlar gibi önlemleri ifade eder. CBI Türkiye, pek çok parametreye işaret eden dayanıklılıkla ilgili mevcut çalışmalar bütününe dikkat etmektedir:

- **Kronik stres veya akut şok:** Kronik stres yaşanan altyapı, ortalama iklim rejimlerindeki değişiklik, göç gibi kısa veya uzun süreli, düşük şiddetli olayları veya koşulları ifade eder. Akut şok ise olumsuz sonuçları olan ani, yüksek şiddetli olayları ifade eder (ör. deprem, sel ve dolu).

Şekil 3: Operasyonel Çerçeve

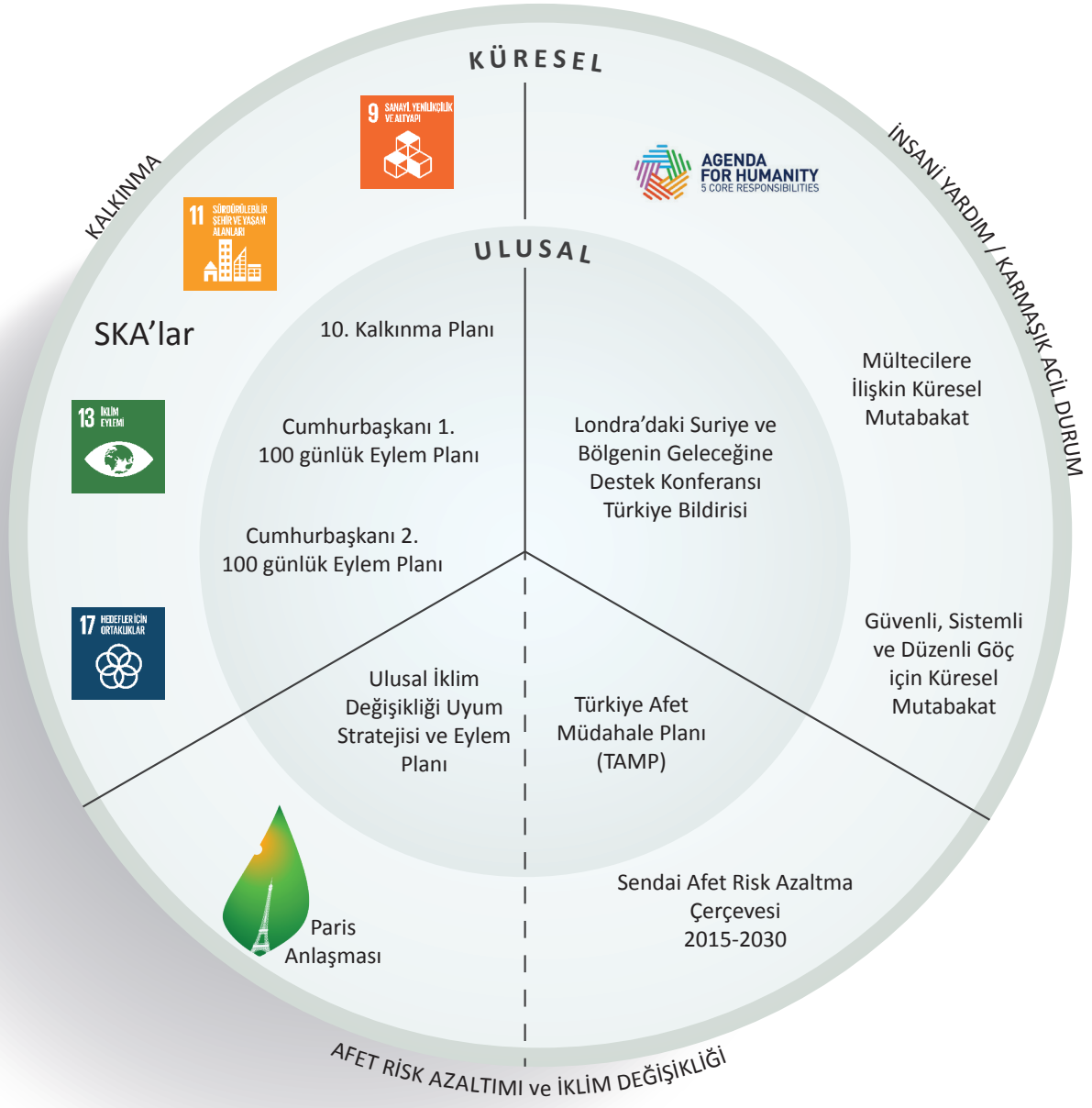

- **Açık veya kapalı sistem:** Pek çok işletme (iş modelleri değişikliğe çok az yer bırakan belirli ürün veya hizmet grubu etrafında şekillenen) kapalı sistemken , ulusal ve küresel ekonomiler (neyin, nerede ve ne zaman üretileceğine dair daha fazla esnekliği olan) açık sistemler olarak faaliyet gösterir.
- **İnovasyon ve birlikte yaratmak:** Ana faaliyetlerin yönetimiyle ilişkili olarak dayanıklılık aynı zamanda yeni iş olanakları geliştirmeyi hedefler. CBI ağ üyeleri yeni ürünler ve hizmetler geliştirmiştir.

Strateji açısından CBI Türkiye'nin yetkisi hem küresel hem de ulusal pek çok stratejik çerçeveye uyumludur. Öyle ki, platform tarafından üstlenilen faaliyetler pek çok stratejik hedefin başarıya ulaşmasına katkıda bulunacaktır. CBI Türkiye'nin ilişkili olabileceği 4 ana stratejik boyut vardır:

- **Kalkınma:** Küresel düzeyde 2015-2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları; ulusal düzeyde 10. Ulusal Kalkınma Planı ve mevcut hükümetin iki birbirini izleyen 100 günlük planı bulunmaktadır. (Tarım, imalat gibi ayrıntılı sektörel stratejiler de daha ileri düzeyde incelenebilir.)
- **İnsani Yardım:** Küresel düzeyde ana belgeler Mültecilere İlişkin Küresel Mutabakat, Dünya İnsani Zirvesi sonucu (İnsanlık Gündemi), ve Sürdürülebilir Barış Gündemi'dir. Ulusal düzeyde, bu konu hakkında belirli bir strateji dokümanı yoktur. 2016 Londra Konferansı Türkiye Beyanı gibi bir dizi bildiri referans olarak alınabilir. Hepsinin ötesinde, Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı (3RP), uzun süreli bölgesel yer değiştirmenin üstesinden gelmeye yönelik tüm insani eylemlere yön veren bölgesel çerçevedir.
- **Afet Riski Azaltma:** Küresel düzeyde, 2015-2030 Sendai Afet Riski Azaltma Çerçevesi ve İklim Değişikliği üzerine Paris Anlaşması ele alınmaktadır. Ulusal düzeyde, Ulusal Afet Riski Azaltma Stratejisi'nin detaylandırılması bu raporun yazıldığı sırada devam etmekteydi. İklim değişikliği konusunda Ulusal Uyum Stratejisi ve Eylem Planı (2011) temel referanstır.
- **Kurumsal:** Küresel düzeyde, UNDP'nin imza niteliğindeki altı çözümü belirten stratejik dokümanı ve OCHA'nın 2018-2021 stratejik planı "daha verimli ve ihtiyaca uyarlanmış bir insani müdahalenin dönüştürülmüş koordinasyonu"nu hedef olarak belirtmektedir. Ulusal düzeyde, TÜRKONFED ve UNDP'nin 2018-2021 stratejik planı başlıca referanslardır.

Şekil 4: Stratejik Çerçeve

ÜLKE RİSKİ PROFİLİ

3. ÜLKE RİSK PROFİLİ

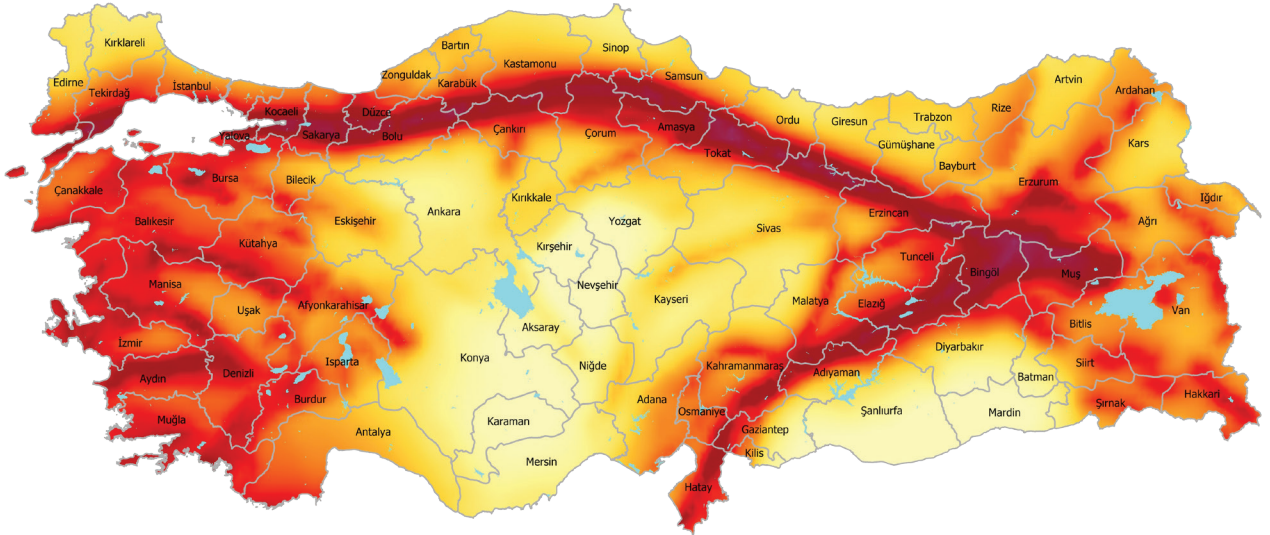
3.1. Ülke Tehlike Profili

Türkiye, afetler açısından riskli bir ülkedir. Ülkenin %95'ten fazlası, dünyanın en aktif deprem ve toprak kayması bölgelerinden birinde konumlanmıştır.

Ormansızlaşmayla şiddetlenen toprak kaymaları ve seller, çığlar ve teknolojik afetler ülkenin karşı karşıya olduğu riskler arasındadır. Anadolu, doğudan batıya üç farklı büyük fay sisteminin tektonik hakimiyeti altındadır ve nüfusun %70'i deprem

bölgelerinde (çoğunlukla kentlerde) yaşamaktadır (Şekil 5). Toplulukların ve işletmelerin 1939 Erzincan Depremi, 1943 Ladik (Samsun) Depremi, 1976 Muradiye (Van) Depremi, 1999 Marmara Depremi ve 2011 Van Depremi olmak üzere son yüzyılda yaşanan büyük depremleri atlatması yıllar sürmüştür (Tablo 1).⁽⁴²⁾ Bu büyük olaylar, hazırlıklı olma durumunu kolaylaştıran yeni düzenlemelerin yapılmasının ve risk azaltma ve toparlanma mekanizmalarının (ör. sigortalar ve vergi indirimleri) oluşturulmasının önünü açmıştır.

Şekil 5: Türkiye Deprem Tehlike Haritası (AFAD 2018)

En büyük yer ivmesi (g)

Düşük tehlike 0,0 0,1 0,2 0,3 0,4 0,5 Yüksek tehlike

Göl İl Sınırı

50 YILDA AŞILMA OLASILIĞI %10 (TEKRARLANMA PERİYODU 475 YIL)

0 100 200 300 400
Kilometre

(42) Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü, "Büyük Depremler," erişim tarihi: 28 Ocak 2019, <http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/deprem-bilgileri/buyuk-depremler/>

Tablo 1: Son yüzyılda yaşanan büyük depremler (Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü)

Tarih	Yer	Büyüklik	Ölü Sayısı	Hasarlı Bina
27.12.1939	Erzincan	7.9	32.968	11.6720
27.11.1943	Ladik, Samsun	7.2	4.000	40.000
01.02.1944	Gerede-Çerkeş, Bolu	7.2	3.959	20.865
18.03.1953	Yenice, Çanakkale	7.2	265	6.750
28.03.1970	Gediz, Kütahya	7.2	1.086	19.291
24.11.1976	Muradiye, Van	7.5	3.840	9.232
17.08.1999	Gölcük, Kocaeli (Marmara)	7.8	17.480	73.342
12.11.1999	Düzce	7.5	763	35.519
23.10.2011	Van	7.2	644	17.005

Sismik riskin ötesinde, iklimsel riskler de artmaktadır. Türkiye Meteoroloji Genel Müdürlüğü (MGM)⁽⁴³⁾ 1940 ve 2000 yılları arasındaki dönemde iklimle ilişkili afet sayısının yılda ortalama 100 olduğunu bildirmektedir. Bu yıllık ortalama, 2000-2010 arası dönemde istikrarlı bir artış göstererek önce 200'e, sonra 300'e yükselmiştir. 2018'de ise iklimle ilişkili 840 afet yaşanmıştır. Bu, 2015 (731), 2016 (654) ve 2017 (598) yıllarıyla birlikte 1900'lerin başlarından beri kaydedilen en yüksek değerdir (Şekil 6). Başlıca olaylar sel, fırtına ve doludur. 2017 ve 2018'de en çok etkilenen bölgeler

şunlar olmuştur: İstanbul, Kahramanmaraş, Antalya, Balıkesir, Mersin, Ordu ve Şanlıurfa (Şekil 7). Liman şehirleri İstanbul ve İzmir özellikle endişe konusudur. Basque Centre for Climate Change (Bask İklim Değişikliği Merkezi) tarafından 2016 yılında yapılan bir araştırma⁽⁴⁴⁾ Avrupa'daki 15 kıyı kentini değerlendirmiştir. Araştırmaya göre İstanbul ve İzmir, iklim değişikliğine karşı en kırılgan birinci ve üçüncü şehirlerdir (Tablo 2). Bunlar yalnızca projeksiyonlar olmasına rağmen araştırma, Türkiye'nin iklim değişikliğinin etkileri karşısındaki kırılganlığına işaret etmektedir ki bu etkiler ekonomik büyüme ve sürdürülebilir kalkınma önünde engel teşkil edebilir.

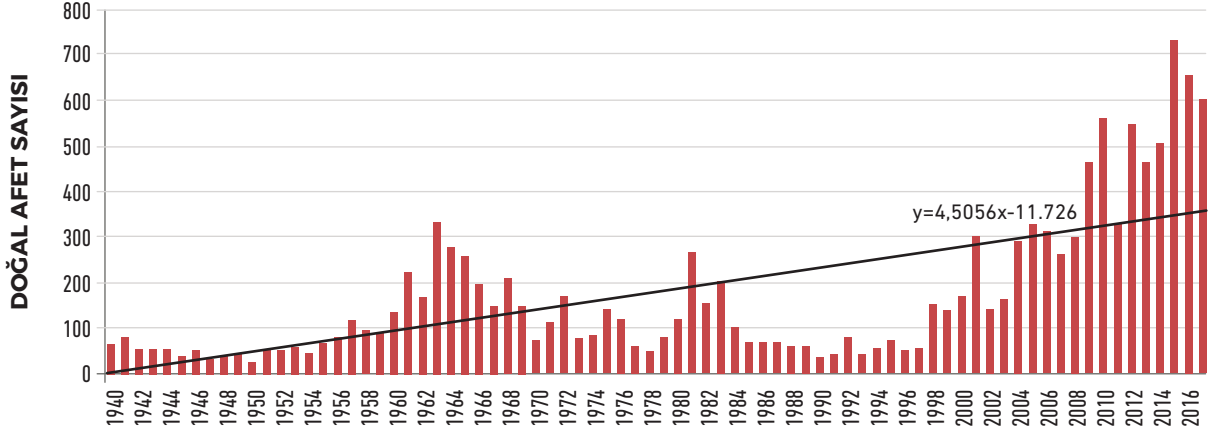

(43) MGM, Türkiye'de 2017 Yılında Meydana Gelen Meteorolojik Karakterli Doğal Afetlerin Kısa Değerlendirmesi, 2018.

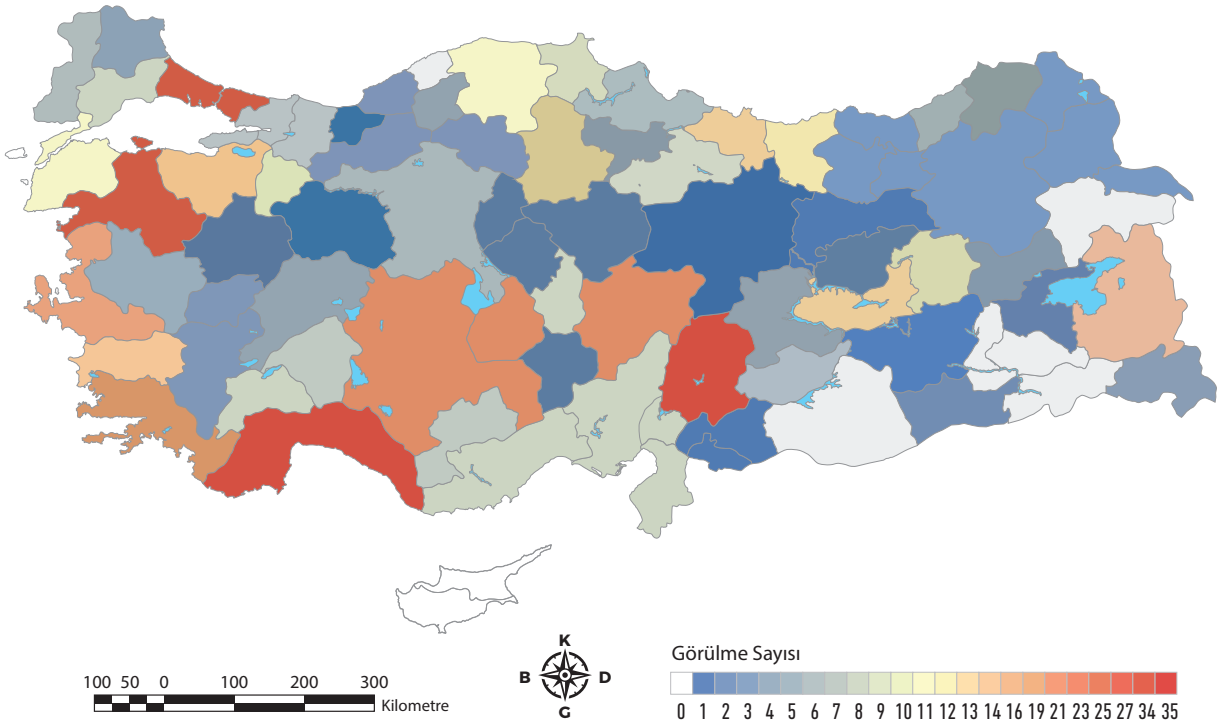
(44) Abadie, L. M., E. Sainz de Murieta ve I. Galarraga, "Climate Risk Assessment under Uncertainty: An Application to Main European Coastal Cities." Frontiers in Marine Science 3: 265 (2016).

Şekil 6: Yıllar içinde iklimle ilişkili afet sayısı (MGM 2018)

Şekil 7: 2017'de iklimle ilişkili afetlerden en çok etkilenen bölgeler (MGM 2018)

Tablo 2: Avrupa'nın iklim değişikliğine karşı en kırılgan şehirleri (Abadaie ve ark. 2016)

Şehirler	Yıllık Ortalama Kayıplar			
	2030	2050	2070	2100
İstanbul	201	1.400	3.837	9.806
Odesa	116	836	2.432	6.577
İzmir	132	915	2.442	5.746
Roterdam	237	1.219	2.716	5.511
St. Petersburg	106	577	1.435	3.274
Lizbon	65	354	862	1.891
Glasgow	30	218	631	1.558
Dublin	48	272	681	1.504
Marsilya	13	101	318	810
Barselona	18	124	339	797
Hamburg	68	221	422	775
Londra	56	190	375	703
Amsterdam	39	137	275	523
Porto	19	87	210	460
Kopenhag	22	81	176	368
Napoli	10	52	128	290
Stokholm	-	0,6	5	91
Atina	-	0,5	3	86
Helsinki	3	8	19	53
Toplam	1.181	8.842	19.376	42.924

İstanbul'a bir bakış

İstanbul, Türkiye ekonomisinin kalbidir ve şehirde iş kesintileri yaşanma olasılığı her geçen gün artmaktadır. İstanbul, ülkenin GSYİH'sinin %28'ini temsil etmekte; ulusal sınıai üretimin %38'ini ve vergi gelirinin %44'ünü oluşturmaktadır. Şehir aynı zamanda ülkenin başlıca ithalat-ihracat merkezidir (2017'de toplamda 82 milyar ABD doları ile ihracatın %52'si ve toplamda 135 milyar ABD doları ile ithalatın %57'si)^[1]. Ulusal üretimin %34'ü İstanbul'da üretilen hizmetleri veya malları kullanmaktadır. Şehrin tedarik zincirindeki kritik rolü, stratejik konumu ve sınıai üretimde bölgesel bir merkez olma arzusu dikkate alındığında daha da artmaktadır. Ancak İstanbul, doğal tehlikeler açısından riskli bir şehirdir ve iklimsel değişiklikler nedeniyle önemli zorluklarla da karşı karşıyadır. Bu nedenle iş sürekliliğine yönelik kapasitenin güçlendirilmesi hem şehir düzeyinde hem de ulusal ve küresel düzeyde kritik önem taşımaktadır.

İstanbul en kötü senaryoya göre gelecek yıllarda 7.5 büyüklüğünde bir deprem beklerken düzenli olarak meteorolojik afetlerle karşı karşıya gelmektedir.^[2] 2016, 2017 ve 2018 yıllarında İstanbul'da art arda yaşanan fırtınalar ve seller, hayati nitelikteki kamusal hizmetler üzerinde büyük etki bırakmış ve bu hizmetlerin kırılganlığını gözler önüne sermiştir. Aynı şekilde, Haydarpaşa garında bir vinci devrilmesi ve diğer kritik altyapı arızaları, lojistik sektöründeki büyük sorunlara işaret etmektedir. Allianz ve Anadolu sigorta şirketleriyle yapılan görüşmeler, en çok hasar gören varlıkların evler, arabalar ve işletmeler olduğunu göstermektedir. Her iki şirket de KOBİ'lerin araç kullanımına ve kara yolu taşımacılığına oldukça bağımlı olduğunu ve araç kullanımı ile işletmeler arasındaki bağlantıyı vurgulamıştır. (2017 yazındaki sel ve dolu olayları sonrasında araç onarımı için aylarca sürecek hizmet yığılması olmuştur). Şekil 8'de gösterildiği gibi, deniz seviyesinin yükselmesi ve fırtına kabarmaları kaynaklı ekonomik kayıplar 2030 yılına kadar yılda 200 milyon ABD dolarına ulaşabilir ve 2100 yılına kadar da yılda 10 milyar ABD dolarına yükselecektir.

[1] TÜİK

[2] Erdik, M., Earthquake risk and its mitigation in İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi, 2013

[3] Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul'da Endüstriyel Tesisler için Deprem Risk Değerlendirmesi (Munich-Re Group tarafından desteklenmiştir), 2004

[4] İstanbul Sanayi Odası, Türkiye'deki En Büyük 500 Sanayi Üretim Kuruluşu, 2014

Şekil 8: İstanbul'daki geçmiş afetlerin dökümü (İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2018)

342	Deprem (kent tarihindeki ilk kayn)
433	Yangın
447	Deprem
465	Yangın
541-2	Vebe Salgını
542	Deprem
558	Deprem
562	Kuraklık
740	Deprem
747	Vebe Salgını
766	Kuraklık
869	"Büyük" Deprem
927-8	Şiddetli Kış
989	Deprem
1296	Deprem
1361-2	Vebe Salgını
1416-7	Vebe Salgını
1509	Deprem (Küçük Kıyamet)
1563	Sel / Taşkın
1569	Yangın
1588	Şiddetli Kış
1591-2	Vebe Salgını
1625	Vebe Salgını
1637	Vebe Salgını
1648	Deprem
1655	Vebe Salgını
1660	Büyük İstanbul Yangını
1719	Deprem
1724	Yangın
1754	Deprem
1766	Deprem
1773-8	Vebe Salgını
1812	Vebe Salgını
1831	Kolera Salgını
1836	Vebe Salgını
1854-6	Kolera Salgını
1856	Aksaray Yangını
1864	Kuraklık
1865	Kolera Salgını
1865	Hecapşe Yangını
1870-2	Beyeğlu Yangını
1870-2	Kolera Salgını
1893-4	Kolera Salgını
1894	Deprem
1908	Fatih (Çırçır semti) Yangını
1910-3	Kolera Salgını
1911	Uzun Çarşı (Aksaray) Yangını
1916	Kuraklık
1918	Cibali Yangını
1918-20	İspanyol Nezlesi Salgını
1924	Sel
1929	Bağar'ın donması
1960	Tanker Çarpışması
1979	İndependenta Tanker Faciası
1994	Kuraklık
1999	Gelçük (Marmara) Depremi
2009	Ayamama Deresi Taşkını

1509 Depremi

15 Eylül 1509'da yaşanan ve "Küçük Kıyamet" olarak da bilinen deprem sonrasında İstanbul büyük ölçüde hasar almıştır. 5-10 bin can kaybı olduğu tahmin edilmektedir. Deprem sonrasında ülkeden toplanan 3.000 usta ve 66.000 işçiyi kentte yeniden yapım ve tadilatlara başlatmış, şehirdeki tüm tamirat işleri olaydan sonraki 10 ay içinde (1510 Haziranı'nda) tamamlanmıştır.

1836 Vebe Salgını

Bizans Dönemi'nden beri İstanbul halkı pek çok kez vebe salgılarıyla karşılaşmıştır. Son büyük salgın, 1836'da yaşanmış ve 25-30 bin kişinin hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Bu salgında, Kız Kulesi vebe hastalarının tescir edilerek tedavi edilmesi için tahsis edilmiştir. Salgının sonrasında, limanlar ve şehir sınırlarındaki karantina uygulamaları ve korunma yöntemleri hakkında gazetele yayınlanan ve değiştirilen lahiya ile yapılan bilgilendirme ve babin sonraki yıllarda ciddi kayıplara neden olmasının önüne geçilmiştir.

1870 Yangını

1870 yılında Beyoğlu'nda çıkan yangın elli hektarlık bir alanı yok etmiş, 3000 kadar yapıyı ortadan kaldırmış ve yaklaşık otuz bin kişiyi etkilemiştir.

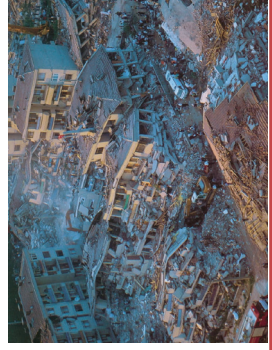

1569 Yangını

1569 yılında 30.000 civarında evin yanmasının sonucunda halka yangınlarla karşı tedbir alma zorunluluğu getirilmiştir. Bu tedbirler arasında evde ıfçyla su bulundurma ve yangından kaçmadan ilk müdahalenin ev sahipleri ve komşularca yapılması gerekliliği vardır. Bunun yanı sıra, Hassa Başmimarı Mimar Sinan da evleri inşa edenlerin konuda ehli olmasını teyit etmekten sorumlu tutulmuştur.

1999 Depremi

17 Ağustos 1999 yılında yaşanan Marmara (Gölcük) Depremi İstanbul'un hafızasında derin yer etmiştir. Bu deprem binalar için deprem yönetmeliğinin 2007 yılında güncellenmesine ve kentsel ölçekte farkındalık çalışmaları başlatılmasına vesile olmuştur. Ayrıca, risk altındaki yapı stoğunun yenilenmesi için özellikle kırılğan bölgelerde kentsel dönüşüm projeleri gerçekleştirilmeye devam etmektedir.

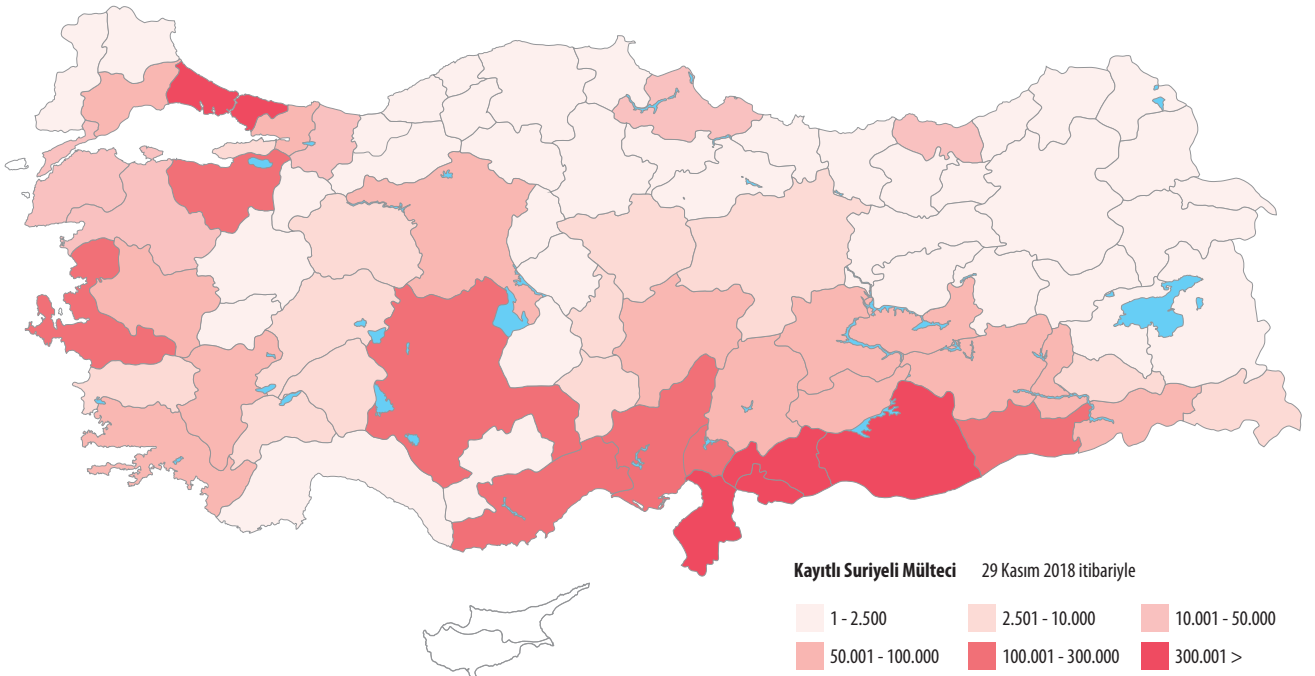

Türkiye geçmişte komşu ülkelerden gelen kitlesel nüfus hareketlerine tanık olmuştur ancak bu hareketler hiçbir zaman bu ölçekte ve hızda gerçekleşmemiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nda kitlesel nüfus hareketleri sıradan bir olaydı. Cumhuriyetin kuruluşundan sonra önemli birkaç olay bu trendi sürdürmüştür. 1920'lerdeki Yunanistan ve Türkiye arasındaki nüfus mübadelesi, Türklerin Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç etmesi, Tito'nun ölümü, SSCB'nin dağılması ve Balkan savaşları, Körfez savaşları ve Afganistan'daki savaşlar gibi çeşitli savaşlar Türkiye'ye doğru kitle hareketlerine yol açmıştır. Mültecilerin bazıları ülkede kalmış, bazılarıysa Avrupa veya Kıta Amerikası'na doğru devam etmiştir. Türkiye'nin ekonomisi büyüdükçe ülke istikrarlı bir şekilde bir geçiş ülkesi olmaktan bir varış ülkesi olmaya doğru ilerlemiştir. Ülkenin politikaları da bu doğrultuda değişim geçirmiştir. Türkiye bugün yaklaşık 4,2 milyon mülteciyi ağırlayan hem geçiş hem de varış ülkesi konumundadır. Bu durum, yeterli çözümler geliştirmenin önündeki zorluklara yenilerini eklemektedir. Türkiye'nin komşu ülkelerdeki çevresel, sosyal, siyasi ve ekonomik olaylardan etkilenmeye devam edeceği varsayılmaktadır.

Türkiye 2015 yılından bu yana, özellikle Suriye'den gelenler olmak üzere, en çok mülteci barındıran ülkedir. Suriye ve Irak'ta yaşananlar gibi insan kaynaklı krizler kitlesel nüfus hareketlerine neden olmaktadır. 2011 yılında yaşanan bir sivil çatışma iç savaşı tetiklemiştir ve milyonlarca Suriyeliyi yerinden etmeye devam etmektedir. Suriye'nin komşu ülkeleri, sayısı 5,6 milyonu geçen mültecilerin çoğunu kabul etmiştir. Bugün Türkiye'deki 4,2 milyon mülteci 3,6 milyonu Suriye'den gelmiştir. Suriyeliler ağırlıklı olarak Suriye sınırındaki Güneydoğu Anadolu bölgesine yerleşmiş, ancak krizin devam etmesiyle nüfus diğer bölgelere de yayılmıştır (Şekil 9). Şu anda yarım milyondan fazla mülteciyle en büyük mülteci nüfusunu barındıran şehir İstanbul'dur. Süregelen karmaşık acil durum, ülkeye mülteci getirmeye devam ederek belediye hizmetleri ve altyapı üzerindeki baskıları, ekonomik eşitsizlikleri, sosyal gerilimleri ve hizmetlere erişimdeki eşitsizlikleri artırmakta ve dolayısıyla hem ev sahibi topluluklar hem de mülteciler için zorluk oluşturmaya başlamıştır.

Şekil 9: Suriyeli mültecilerin Türk illerindeki dağılımı (UNHCR 2018)

3.2. Ekonomiye Genel Bakış

İmalat, ticaret, ulaşım ve turizm ile inşaat ve emlak sektörleri Türkiye ekonomisinin belkemiğidir.

Türkiye'nin GSYİH'si, 2018 yılında %2,6 oranında artarak 3,7 milyar TL seviyesine ulaşmıştır.⁽⁴⁵⁾ Hizmet sektörleri GSYİH'nin yaklaşık %70'ini oluştururken sanayi %23 civarında ve tarım %7 civarında katkıda bulunmaktadır. İmalat, sanayi sektörlerinin GSYİH katkılarının %85 kadarını oluşturmaktadır (toplam GSYİH'nin yaklaşık %19'u). Bu arada hizmet sektörleri arasında ticaret, ulaşım ve turizm yaklaşık %35 (toplamın %25'i) ile başı çekerken bunu sırasıyla yaklaşık %18, %13 ve %12 ile eğitim ile sağlık, inşaat ve emlak sektörleri izlemektedir.⁽⁴⁶⁾ İstihdam açısından inşaat, tarım, sanayi ve hizmet sektörleri işlerin sırasıyla yaklaşık %6,9'unu (2 milyon işçi), %18,4'ünü (5,3 milyon işçi), %19,7'sini (5,7 milyon işçi) ve %54,9'unu (15,8 milyon işçi) sağlamaktadır.⁽⁴⁷⁾

İmalat sektörünün odağı henüz yüksek teknoloji ürünler geçiş yapamamıştır. İmalat sektöründeki satışların çoğu ara ürünler (%47) ve dayanıksız tüketici malları (%24) ile karşılanmaktadır. Dolayısıyla düşük ve orta-düşük teknoloji ürünler imalatta toplam satışların %70'ten fazlasını oluştururken orta-yüksek teknoloji ürünler %26 ve yüksek teknoloji ürünler halen %3 seviyesindedir.⁽⁴⁸⁾

Türkiye ekonomisine küçük ve orta ölçekli işletmeler (KOBİ'ler) hakimdir. Tüm işletmelerin %99'dan fazlasına tekabül eden KOBİ'ler, istihdamın üçte ikisine ve toplam katma değer yarısından fazlasına katkıda bulunmaktadır. KOBİ'lerin yaklaşık %40'ı toptan ve perakende ticaret alanında faaliyet göstermektedir. KOBİ'ler arasındaki bir diğer kilit sektör ise imalattır. İmalat sektöründeki KOBİ'ler tüm KOBİ'lerin yaklaşık %12'sini oluşturmalarına rağmen toplam katma değere katkıları %30'dur.⁽⁴⁹⁾

OECD⁽⁵⁰⁾ ve WEF⁽⁵¹⁾ raporlarında 4 farklı firma türü tanımlanmakta ve pek çok kritik alanda kötüleşen trendlere işaret edilmektedir. WEF raporuna göre Türkiye son 5 yılda birçok rekabet alanında avantajını yitirmiştir: (i) nitelikli iş gücü, nitelikli iş gücünü çekme

kabiliyeti ve mesleki eğitimler, (ii) özgün üretim süreçleri, inovasyon kapasitesi ve özgün rekabet üstünlüğü, (iii) etik davranış ile raporlama ve izleme uygulamaları, (iv) küresel tedarik zincirlerine erişim ve bunların kullanılması ve (v) yeterli mali hizmetler. Sonuç olarak OECD, Türk KOBİ'lerinin sayıca üstün olsalar da (ve istihdamın %50'sini karşılasalar da) verimlilik ve katma değer açısından ortalamanın çok altında kaldıklarını belirtmektedir. Aynı zamanda nitelsiz iş gücüne gitgide daha fazla bel bağlayarak ekipman satın alımı konusunda yatırımlarını da geri çekmektedirler. OECD aşağıdaki kategorileri kullanır:

- **Çok küçük, çoğunlukla enformel işletmeler,** imalat sektörünün büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Bu firmaların çoğu 10'dan az kişiyi istihdam etmektedir ve beş yıldan eskidir. Bu işletme grubu düşük vasıflı iş gücü ve düşük teknoloji ekipmana dayalıdır, dolayısıyla verimliliği de düşüktür. Genellikle vergi ve mali raporlama yükümlülüklerini yerine getirmezler. Yüksek düzeyde enformalite, yatırıma yönelik finansmana erişim kabiliyetlerini sınırlar.
- **Orta ölçekli aile şirketleri,** adından da anlaşılacağı gibi, ailelerin mülkiyetinde olan ve onlar tarafından işletilen firmalar olup bir önceki daha küçük işletmelerin birinci veya ikinci nesil sahipleridir. İstihdam sayısı önemli ölçüde değişkenlik gösterse de genellikle küçük firmalara göre daha vasıflı 50-250 civarında kişiyi istihdam sağlarlar. Bu firmalar, küçük firmalara kıyasla resmi işlemleri daha fazla yerine getirirler ve makine ile ekipmana daha fazla yatırım yapma eğilimindedirler. Bununla birlikte, aile fertlerine dayalı yönetim yapıları mali şeffaflıklarını engeller. Dolayısıyla da yatırım kapasitelerini iyileştirebilecek olan dış sermaye finansmanı ve profesyonel iş piyasalarına erişimleri sınırlıdır.
- **Büyük, borsaya kote şirketler,** birden çok nesildir işletilen aile holdinglerini, sonradan özelleştirilmiş (önceden devlete ait olan) firmaları ve 500'den fazla kişiyi istihdam eden, Türkiye'de faaliyet gösteren uluslararası firmaları içerir. Bu kurumsal firmalar, formal sektörde faaliyet

(45) TÜİK, "Dönemsel Gayrisafi Yurt İçi Hasıla, IV. Çeyrek: Ekim - Aralık, 2018", 11 Mart 2019, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30886>

(46) T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, "Temel Ekonomik Göstergeler: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla", erişim tarihi: 22 Ocak 2019, <http://www.sbb.gov.tr/temel-ekonomik-gostergeler/>

(47) TÜİK, "İşgücü İstatistikleri, 2018", 25 Mart 2019, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30677>

(48) TÜİK, "Yıllık Sanayi Ürün (PRODCOM) İstatistikleri, 2017", 24 Aralık 2018, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27846>

(49) European Commission, "2017 SBA Fact Sheet: Turkey", 2017.

(50) OECD, OECD Economic Surveys: Turkey 2018, Temmuz 2018.

(51) WEF, Küresel Rekabet Endeksi 2018

yürütürler ve genellikle kalite yönetimi ve altyapıları mevcuttur. Yüksek vasıflı iş gücünü istihdam ederler ve verimlilikleri yüksektir. Çalışan eğitimine ve Ar-Ge'ye yatırım yapma kapasiteleri vardır ve piyasaya yeni inovatif ürünler ve hizmetler sürerler.

- **Yetenekli Start-Up'lar**, yüksek teknolojiye dayalı imalat ve hizmet faaliyetleri gerçekleştiren, yeni gelişmekte olan bir firma grubudur. Bu firmalar boyut açısından küçük firmalarla karşılaştırılabilir ancak daha genç olma, yüksek vasıflı kişileri çalıştırma, daha yüksek büyüme oranları deneyimleme ve Ar-Ge yatırımı konusunda daha fazla motivasyon sahibi olma eğilimindedirler. Bu firmalar için yerel pazarda ortaklık ve bağlantı kurma konusunda sıkıntı çekme olasılığı söz konusudur. Bu nedenle de bu tür bağlantıları küresel ortaklar aracılığıyla kurmaya itilirler.

Türkiye, kültürel değerlerin zaman zaman belirlenen stratejik önceliklerle çeliştiği, küresel hedeflere sahip, geleneksel ve değer bazlı bir toplumdur.

İşte bu nedenle, pek çok işletme kararının temelini oluşturan bu kültürel değerleri anlamak, stratejik dokümanları analiz etmek kadar önemlidir. Elbette yasalar ve düzenlemeler mevcuttur ancak bunlar çoğu zaman dar kapsamlı olup ya uygulama ve takip yönünde yeterliliğin düşük olması ya da görmezden gelmeye yönelik kamu baskısı nedeniyle uygulanmaları zordur. Bu nedenle, toplumu yöneten değer esasını analiz etmek de büyük önem taşımaktadır (zira işletmelerin çoğu aile şirkettir). Özel sektör uzmanlarıyla yapılan görüşmeler aşağıdaki sosyal değerlere işaret etmiştir:

- **Hayatta kalma:** İş devam ettirmek, sosyal ve ekonomik başarının ilk değer temelli göstergesidir. Ülkede bulunan toplam 3,3 milyon KOBİ'nin %65'i 0-5 yıl arasında, %25'i 5-10 yıl arasında ve sadece %10'u 10 yıldan fazla süredir faaliyet göstermektedir. Kısaca her yıl 600 bine yakın KOBİ iflas etmektedir.⁽⁵²⁾ Pek çok işletme, başarısının kanıtı olarak "19xx yılından beri" ibaresini taşır.

- **Sosyal statü:** Toplumun bir üyesine istihdam ve geçim kaynağı sağlamak sosyal değere sahiptir. Öyle ki, çoğu firma iş gücünü artırmayı ve küçülmeyi ertelemektedir. Bu, OECD raporlarındaki ortalama altı verimlilikten en fazla sorumlu olan etkenlerdir.
- **Güç:** Oldukça değer gören bir diğer sosyal yön de harcama yapabilme (nakde erişim) ve farklı/özgün görünebilme becerisidir. Kuzey AB ülkelerindeki bakanlar işe gitmek için bisiklete binerken veya toplu taşıma kullanırken, Türkiye'deki güç sahibi kişiler dikkat çeken yaşam tarzı tercihlerini benimserler.
- **Büyüme:** Firmanın sağ kalımını garanti altına almasının ve patronun da yeterli gücü ve sosyal statüyü elde etmesinin ardından firma artık büyümeye ve para kazanmaya çalışacaktır. Bu noktada patron genellikle hem firmanın kârı hem de millî ekonomik refah için çalışır.
- **Sosyal etki:** Firmanın patronu, firmanın boyutundan bağımsız olarak, ya dini nedenlerle (zekat) ya da sosyal statüsünü pekiştirmek amacıyla, çoğu zaman da her iki amaçla sosyal projelere katkıda bulunur.

Bölgesel farklılıklar, ekonomide verimliliği ve kayıt dışılığı derinleştirmektedir. Türkiye nüfusunun %18'ini barındıran İstanbul, GSYİH'nin %28'den fazlasından sorumluyken⁽⁵³⁾ nüfusun %20'sinin yaşadığı doğudaki yedi il GSYİH'ye %9 civarında katkıda bulunmaktadır. Bu da 2000'lerden bu yana ekonomik faaliyetlerde teşvike bazı illerde diğerlerine göre daha fazla öncelik veren ve on yıllardır süren politikaların sonucudur. Daha az gelişmiş bölgelerdeki firmalar çoğunlukla düşük teknoloji ve düşük vasıflı imalat sektörlerinde faaliyet gösteren, küçük ve son derece enformel firmalardır. Diğer yandan, yakın zamanda bu bölgelerin kalkınmasına katkıda bulunan pek çok orta ölçekli firma ortaya çıkmıştır.⁽⁵⁴⁾ Devlet daha az gelişmiş bölgelerde sermaye yatırımını çekecek teşvikleri aktif bir şekilde desteklemektedir. Hem TÜRKONFED hem de UNDP analitik çalışmalar, politika lobiciliği ve projeler yaparak bu hususa yüksek öncelik vermektedir. Ek olarak, kalkınma finansmanının eşit bir şekilde dağıtılması ve kamu sektörü, özel sektör ve STK paydaşları arasında ortaklıkların desteklenmesi yönünde bu sorunu ele almak için 26 Kalkınma Ajansı kurulmuştur.

(52) Dünya, "Afet Direnci Araştırması: KOBİ'lerin ortalama ölüm yaşı 5", 6 Ağustos 2019, <https://www.dunya.com/kobiden/afet-direnci-arastirmasi-kobilerin-ortalama-olum-yasi-5-haberi-451517>

(53) TÜİK, "İl Bazında Gayrisafi Yurt İçi Hasıla, 2015-2017", 7 Ocak 2019, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30888>

(54) OECD, OECD Economic Surveys: Turkey - Overview, Temmuz 2018.

3.3. Doğal Afetlerin İşletmeler Üzerindeki Etkisi

Afetlerin işletmeler üzerindeki etkilerinin tam kapsamı, güvenilir veri eksikliği nedeniyle nadiren bilinir. Sağlam KOBİ projesi kapsamında yapılan araştırmaya göre afetlerden etkilenen KOBİ'lerin %80'inin kapandığı, kalanların %15'nin ise afetten sonraki 24 ay içinde iflas ettiği tespit edilmiştir. Bir afetin ardından kabaca ilk hasar tahminleri basınla paylaşılır ancak ayrıntılı hasar tespit raporları, ticari hassasiyet nedeniyle kamuya açıklanmaz. Dahası, bu raporlar, işletmeler üzerindeki ardışık etkiler de dahil toplam ekonomik etkiyi nadiren tespit eder. Tablo 3, Türkiye'de yaşanan afetlerin işletmelere etkilerine en iyi şekilde bildirilen örnekleri göstermektedir. Evler ve işletmelerle ilgili veriler çoğu zaman beraber toplanır, bu da herhangi bir olayda kaç tane işletmenin etkilendiğini ayırt etmeyi zorlaştırır. Araç ve tarım ürünü sigortaları için kümülatif veriler mevcut olmasına rağmen bireysel olayların sigorta maliyeti çoğu zaman belgelenmez. Allianz ve Anadolu Sigorta şirketleriyle yapılan görüşmeler aşağıdaki kilit bulguları ortaya çıkarmıştır:

- **Düşük ancak artan sigortalılık:** Benzer ekonomilere kıyasla Türkiye'de sigorta yaygınlık oranı düşüktür; sigorta piyasasının yaklaşık 10 milyar ABD doları değerinde olduğu tahmin edilmektedir (Güney Kore'de bu değer 80 milyar ABD dolarıdır). Uluslararası sigorta firmalarının (ör. Allianz, Aviva ve Aegon) yakın zamanda ülkeye gelişi, pazarın büyümekte olduğunun net bir belirtisidir. Uzman tahminleri, mevcut KOBİ'lerin yaklaşık %30'unun sigorta poliçesine sahip olduğunu ifade etmektedir. Araçların (şahsi ve ticari) yalnızca %25'inin kaskosu bulunmaktadır.
- **Yangın ve depreme öncelik, iklim değişikliği açısından artan farkındalık:** Sigorta poliçelerinin çoğu bir çok tehlikeyi kapsamasına rağmen

işletmeler ve sigorta firmaları yangın ve deprem sigortalarına odaklanmaktadır. Sigorta firmaları işletmeler genelinde yangın tesisatı veya depreme dayanıklı yapısal ve yapısal olmayan önlemlere dair bilgi düzeyinin düşük olduğunu belirtmektedir.

- **Kentleşme, küresel tedarik zincirleri ve sigorta kapsamı arasında güçlü ilişki:** İnsanlar, sermaye ve işletmeler kırsaldan kente taşındıkça, sigorta yaygınlığını artıran kilit faktörler olan bankacılık sistemi, kredi ve sigorta ürünleriyle daha sık karşılaşmaktadır. Aynı durum, küresel tedarik zincirlerine entegre olan ve yükümlülüklerle bağımlılıklar gereği sigorta satın alması gereken şirketler için de geçerlidir.
- **Sigortanın davranış değişikliği üzerinde güçlü bir etkisi vardır:** İşletmeler riskleri ve primleri nasıl azaltabileceklerini öğrenmeye ilgiyle yaklaşmaktadır. Bu anlamda sigorta, risk farkındalığını yükseltip risk anlayışını ve risk azaltma davranışını geliştirmede etkili bir kanal olarak görülmektedir.

Özel sigortanın yanı sıra bahsedilmeye değer iki kamu sigortası istatistiği de mevcuttur. Tarım Sigortaları Havuzu (TARSİM) verileri, tarım ürünleriyle ilgili sigorta ödemelerinin %75-95'inin don, dolu ve fırtınalardan kaynaklanan hasar doğrultusunda yapıldığını göstermektedir. ⁽⁵⁵⁾ Ancak raporlama, en çok hasarın hangi olaylarda ve nerede yaşandığını belirtmemektedir. Sigorta verileri yalnızca deprem vakalarında bireysel olaylarla doğrudan ve yalnızca Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) kapsamında ilişkilendirilebilmektedir. Çünkü deprem olayları daha nadirdir ve belirli bir konumda gerçekleşir, dolayısıyla etkilerinin tespit edilmesi kolaydır. Bununla birlikte, DASK yalnızca konut yapılarına yönelik olduğu için veriler işletmelerin nasıl etkilendiğini yansıtmamaktadır.

(55) TARSİM, 2017 Faaliyet Raporu, 2017.

KOBİ'LERDE DAYANIKLILIK: CBI TÜRKİYE DURUM DEĞERLENDİRME RAPORU

YENİ RİSKLER, YENİ ÖNCELİKLER Karmaşık Acil Durumlar ve Doğal Afetler

Vaka	Açıklama	Toplam Ekonomik Etki (2018 ABD doları cinsinden)	Özel Sektör Üzerindeki Etki / Özel Sektörün Müdahalesi
2019 Seltleri ⁽⁵⁶⁾	Ülke genelindeki şiddetli yağış pek çok şehirde sellere neden oldu.	Yok	Mersin'de buğday, lahana, karnabahar, balkabağı, marul ve turuncgiller ekili 30.000 dönümlük tarım arazisi etkilendi. Manisa'da, Manisa Ovası'ndaki tarım arazisi alanının %70'lik kısmının selden etkilenmesiyle arpa, buğday, yulaf ve hayvan yemi mahsulleri zarar gördü. Yollar kapandı ve pek çok çiftlik ve bina hasar gördü. Olayın etkilenen tarım ürünleri için tüketici fiyatlarını yükselmesine yol açtı.
2018 Ordu Seltleri ⁽⁵⁷⁾	13 Temmuz ve 8 Ağustos'ta Ordu'da sellere ve toprak kaymalarına neden olan şiddetli yağış yaşandı. Yol, enerji ve su altyapıları zarar gördü, fındık ağaçları etkilendi ve yüzlerce ev ve işletmeyi su bastı.	34 milyon ABD doları (ilk tahmin)	Türkiye için kilit ihracat ürünü olan yaklaşık 1.100 ton fındık hasar gördü veya sel sularıyla denize karıştı. Bu nedenle çiftçilerin kredi borcu ertelendi. 264 işletme zarar gördü.
2017 İstanbul'da Dolu ve Sel	Bir sel olayından yalnızca 9 gün sonra şehri bir dolu fırtınası vurdu. Fırtına şehir genelinde bölgesel taşkınlara neden oldu, yayalar yaralandı, binlerce bina, otomobil ve uçakta hasar bıraktı.	580 milyon ABD doları (tahmini) Sigorta, 290 milyon ABD doları ödedi	Araçların ve binaların gördüğü hasarlar işletmeleri etkiledi. Olayın ardından, tamir için gereken araç parçaları ve ekipmanın yetersiz kalması, işlerini yürütmek için ulaşım ve lojistik faaliyetlerine ihtiyaç duyan işletmeler açısından önemli gecikmelere neden oldu. Haydarpaşa Limanı'nda vinçler devrilererek yangına neden oldu ancak liman faaliyetleri kaldığı yerden devam etti.
2016 Mersin'de Sel	Şiddetli yağış, ulaşım ağında ciddi aksamalara yol açtı. Mersin'de gerek şehrin kendisi gerekse uluslararası liman sele teslim oldu.	Yok	Mersin Limanı, Türkiye'nin ikinci en büyük limanı olduğundan bu limandaki aksama 600 km'lik bir etki alanında Türkiye'deki şehirlere yönelik ithalat ve ihracatın yanı sıra Irak ve Suriye ile olan uluslararası ticareti de etkiledi.
2011 Van Depremi ⁽⁵⁸⁾	5,7 büyüklüğünde bir artçı depremin izlediği 7,0 büyüklüğünde bir deprem Van'ı vurdu. 49.000 bina ya çöktü ya da ağır hasar aldı. 644 kişi hayatını kaybederken 1.966 kişi de yaralandı.	3 milyar ABD doları (müdahale ve toparlanma)	14.780 işletme zarar gördü. Türk Hava Yolları ve diğer özel sektör firmaları lojistik desteği vererek (ör. Ulaşım ve gıda desteği) müdahale çalışmalarını destekledi.
1999 Marmara Depremi	İstanbul'a komşu, Türkiye'nin sınai merkezi Kocaeli'de 7,5 büyüklüğünde bir deprem meydana geldi. 70.000'den fazla bina çöktü ve yaklaşık 20.000 kişi hayatını kaybetti. Olay, ağır ekonomik kayıplara neden oldu. Deprem, Türkiye'nin modern bir şehrinde yaşanan ilk geniş ölçekli olay oldu ve düşük bina yapım kalitesini, koordinasyon zorluklarını ve afet finansman araçlarına yönelik ihtiyacı gün yüzüne çıkardı.	32 milyar ABD doları	Tüm hayati nitelikteki kamusal hizmetler (ör. elektrik dağıtım, su sistemi) ve yollar zarar gördü. Altyapının yeniden inşa masrafı tahmini 900 milyon ABD dolarına mal oldu. ⁽⁵⁹⁾ 30.000'den fazla işletme zarar gördü. ⁽⁶⁰⁾ Özel sektörün gördüğü hasar ise yaklaşık 1,7 ila 6,8 milyar ABD doları oldu. ⁽⁶¹⁾ İmalat sektöründe çoğunlukla ekipman, makineler ve binalar hasar gördü. Hasarın toplamı yaklaşık 2,3 milyar ABD doları ederinde oldu. Toplam verimlilik kaybı tahmini 1,2 milyar ABD doları oldu. ⁽⁶²⁾ Deprem, TÜPRAŞ rafinerisinde yangına neden olarak 170 milyon ABD doları yapısal hasara, 51 milyon ABD doları operasyonel kayba, 840 milyon ABD doları üretim kaybına ve ek olarak 842 milyon ABD doları kümülatif üretim ve satış kaybına yol açtı. ⁽⁶³⁾ Restorasyon ve petrol döküntüsünün temizlenmesi ilaveten 87 milyon ABD doları tuttu ve bu tutarın %95'i sigorta tarafından karşılandı. ⁽⁶⁴⁾

(56) Bloomberg HT, "30 bin dönüm tarım arazisi sular altında kaldı," 14 Ocak 2019, <https://www.bloomberght.com/tarim/haber-amp/2188696-30-bin-donum-tarim-arazisi-sular-altinda-kaldi>

(57) Habertürk, "Ordu'da yaşanan sel faciasının bilançosu açıklandı," 14 Ağustos 2018, <https://www.haberturk.com/ordu-da-yasanan-sel-faciasinin-bilancosu-aciklandi-2103415>

CNN Türk, "Ordu'daki sel felaketinin bilançosu açıklandı!," 14 Ağustos 2018, <https://www.cnntrk.com/turkiye/ordudaki-sel-felaketinin-bilancosu-aciklandi-tam-bin-100-ton>

(58) AFAD, Müdahale, İyileştirme ve Sosyoekonomik Açından 2011 Van Depremi, 2014.

(59) OECD, Economic Effects of the 1999 Turkish Earthquakes: An Interim Report, Haziran 2000.

(60) Özmen, Bülent. "17 Ağustos 1999 İzmit Körfezi Depremi'nin Hasar Durumu (Rakamsal Veriler)," Türkiye Deprem Vakfı, Nisan 2000.

(61) OECD, Economic Effects of the 1999 Turkish Earthquakes: An Interim Report, Haziran 2000. (62) A.g.e.

(63) Devlet Planlama Teşkilatı, (1999), "Deprem'in Muhtemel Ekonomik ve Sosyal Etkileri," Eylül 1999, http://www.spa.org.tr/resimler/ekler/aa1883c6411f787_ek.pdf?tipi=58&urlu=Xc&sube=0

(64) Daniş, H. ve M. Görgün, "Marmara earthquake and TUPRAS fire" in Proceedings of Earthquake Symposium) Kocaeli 2005, Kocaeli, Türkiye, 23–25 Mart 2005, 1362–1369, erişim adresi:

http://kocaeli2007.kocaeli.edu.tr/kocaeli2005/deprem_sempozyumu_kocaeli_2005/7_deprem_ve_cevresel_etkiler/d_45_depremler_olusan_civresel_sorunlari/marmara_depremi_ve_tupras_yangini.pdf

Uluslararası veriler baz alındığında afetlerin işletmeleri nasıl etkilediğini daha net bir şekilde tespit etmek mümkündür. Çoğunlukla reel ekonomi niteliğinde olan Türkiye ekonomisi oldukça sınırlı türev ürünlere ve hizmetlere sahiptir. Reel ekonomide faaliyet gösteren işletmeler için afetlerin etkisi ağırlıklı olarak ticari fonksiyonun işlevsellik oranı (veya arızanın boyutu) ve arızanın süresi üzerinden

ölçülmektedir. Etki; güvenlik (yaşamsal etki), iş sürekliliği maliyeti, onarım maliyeti, çevresel etki ve itibar kaybı olarak kategorize edilmektedir. Her bir kategori için etki şiddetini değerlendirmek üzere başka belirli göstergeler de tanımlanabilir. Tablo, akademik bir çalışmadan⁽⁶⁵⁾ uyarlanmıştır. İş sürekliliği ve onarım maliyeti göstergeleri alternatif olarak nicel ölçütlerle de ifade edilebilir.

Tablo 4: İşletmeler üzerindeki etkiyi değerlendirmek için örnek ölçek

Seviye	Güvenlik	İş Sürekliliği	Onarım maliyeti	Çevresel hasar	İtibar kaybı
5	Çok sayıda ölü	İflas	Onarım maliyetinin karşılanamaması	Geri dönülemez ekosistem hasarı	Kilit müşterilerin temelli kaybedilmesi
4	1 ölü	Önemli ölçüde verimlilik kaybı	Onarımın rezervleri aşması	Önemli ölçüde ekosistem hasarı	Kilit müşterilerin geçici olarak kaybedilmesi
3	Ağır yaralanmalar	Orta düzeyde verimlilik kaybı	Onarımın yıllık bütçeyi aşması	Orta düzeyde ekosistem hasarı	İkincil müşterilerin temelli kaybedilmesi
2	Hafif yaralanmalar	Kilit yönetimden sapma	İhtiyat fonundan karşılanması	Sınırlı ekosistem hasarı	İkincil müşterilerin geçici olarak kaybedilmesi
1	Ölü veya yaralı yok	Önemsiz	Rutin bütçeden karşılanması	Önemsiz ekosistem hasarı	Önemsiz

3.4. Karmaşık Acil Durumların İşletmeler Üzerindeki Etkisi

Suriye'deki istikrarsızlık ve bunun sonucunda Türkiye'ye olan Suriyeli mülteci akını, şehirlerin ekonomilerini makro-ekonomik dinamiklerden daha fazla etkilemiştir.

Suriye'deki çatışmanın yükselmesi, Türkiye'nin Suriye ile olan ticari faaliyetlerini engellemiştir. Suriye'ye yapılan ihracat miktarı 2010'da 1,8 milyar ABD doları iken bu rakam 2012'de 504 milyon ABD dolarına düşmüştür.⁽⁶⁶⁾ Bununla birlikte, Suriye toplam ihracatın çok küçük bir yüzdesini temsil ettiği için Türkiye'nin genel ticaret hacimleri etkilenmemiştir. Etki, şehirler arasında değişiklik göstermektedir. İstanbul, Kocaeli ve Bursa gibi batı şehirlerinin Suriye'ye yaptıkları ihracat, 2010 ve 2014 yılları arasında sırasıyla %80, %94 ve %74 oranında düşüş göstermiştir. Suriye pazarı toplam ihracatlarının çok

küçük bir parçası (%0,3-6) olduğu için bu şehirler üzerindeki genel etki kısıtlı olmuştur. Bu arada Suriye sınırındaki güneydoğu kentleri ise ilk başta krizden etkilenmiştir ancak Suriye ile olan ticaret 2012 itibarıyla tekrar yükselişe geçmiştir. Kamu kurumları ve uluslararası insani yardım kuruluşları mültecilerin temel ihtiyaçlarının (ör. gıda, giysi ve hijyen kitleri) çoğunu yerel işletmelerden temin ettiği için yerel işletmelerin satışları önemli ölçüde artmıştır. Ek olarak, Türkiye'deki firmalar ve bölgede kurulan artan sayıdaki Suriyeli işletmeler Suriye'deki verimlilik kaybını telafi ederek artan ihracattan faydalanmaya başlamıştır.⁽⁶⁷⁾ Sonuç olarak, Suriye ile olan genel ticaret hacmi 2017'de yaklaşık 1,4 milyar ABD doları ile geri tesis edilmiştir.⁽⁶⁸⁾ 2018 yılı Ocak-Ekim ayları arasındaki dönemde Gaziantep, 560 milyon ABD doları ile Türkiye'nin Suriye'ye olan ihracatının neredeyse yarısını karşılamıştır.⁽⁶⁹⁾

(65) Tsavdarolou, M., Risk analysis of interdependent critical infrastructures to extreme weather events, master of science thesis, University of Twente, 2017

(66) Daily Sabah, "Southeastern Gaziantep's exports to Syria record 22 pct rise in 10 months," 13 Kasım 2018,

<https://www.dailysabah.com/business/2018/11/14/southeastern-gazianteps-exports-to-syria-record-22-pct-rise-in-10-months>

(67) Özpınar, Esra, Seda Başhoş ve Aycan Kulaksız, Trade Relations with Syria After the Refugee Influx, TEPAV, Kasım 2015.

(68) Daily Sabah, "Southeastern Gaziantep's exports to Syria record 22 pct rise in 10 months," 13 Kasım 2018,

<https://www.dailysabah.com/business/2018/11/14/southeastern-gazianteps-exports-to-syria-record-22-pct-rise-in-10-months>

(69) Daily Sabah, "Southeastern Gaziantep's exports to Syria record 22 pct rise in 10 months," 13 Kasım 2018,

<https://www.dailysabah.com/business/2018/11/14/southeastern-gazianteps-exports-to-syria-record-22-pct-rise-in-10-months>

Suriyeli akını, ev sahibi bölgelerin altyapı zorluklarını daha da ağırlaştırarak bu belediyelerin üzerindeki ekonomik yükleri artırmıştır. Ulusal düzeyde, Türkiye'nin mülteciler için yaptığı kamu harcaması GSYİH'nin %1'den azını temsil etmekte ve çoğunlukla ülke içinde finanse edilmektedir.⁽⁷⁰⁾ Bununla birlikte, kampların dışında yaşayan çoğu Suriyeli mülteci Güneydoğu illerinde ağırlandığı için belediyeler artan hizmet ve altyapı talebini karşılayabilmek amacıyla zaman zaman yasal yetkilerini ve ekonomik kapasitelerini aşmıştır. Bu artan talepler, bu illerin asıl nüfusuna göre planlanmış olan sağlık, eğitim, atık yönetimi ve barınma altyapıları konusunda uzun vadede zorluk yaratabilir.⁽⁷¹⁾ Devlet, bu zorluklarla (ör. atık su ve katı atık yönetim tesisleri, katı atık kamyonları) başa çıkabilmek amacıyla belediye kurumlarının kapasitelerini iyileştirmek için uluslararası kuruluşlarla birlikte devreye girmiştir.⁽⁷²⁾

Mültecileri işe almada çoğu zaman tereddütlü davranan Türk işletmelerinin bilinçli kararlar verebilmek için politika konusunda daha fazla netliğe ve veriye ihtiyacı vardır. Hükümetin Suriyelilerden "misafir" olarak bahsetmesi özel sektörün krizi algılayış şeklini etkilemiştir. Özel sektör ilişkilerinin çoğu istihdamdan ziyade insani yardım sağlamaya odaklanmıştır. TÜRKONFED ve UNDP tarafından yürütülen bir çalıştay ve derinlemesine araştırma,⁽⁷³⁾ özel sektörün Suriyelileri istihdam etmedeki çekincelerine yönelik çok çeşitli nedenleri ortaya koymuştur: (i) özel sektörün mültecilerle etkileşime geçip geçemeyeceği ve/veya nasıl geçmesi gerektiği konusunda politikaların ve düzenlemelerin net olmaması, (ii) iş yerinde Türk ve Suriyeli çalışanlar arasında sosyal gerilim yaşanabileceği kaygısı, (iii) ticari faaliyetler konusunda etkin iletişimi aksatacak dil engeli, (iv) Suriyelilerin geçmiş deneyimleri ve becerileri konusunda uygun belgelerinin olmaması, (iv) işverenlerin toplulukları içinde sosyal statülerini riske atma korkusu, (v) becerilerdeki farklılık ve dolayısıyla aynı verimliliğe ve kaliteye ulaşmak için

eğitim ve uyum sürecine ihtiyaç duyulması ve (vi) çalışma kültürü ve değerlerine yansıyan kültürel farklılıklar. Sonuç olarak, Suriyeli mülteciler ve işletmelerle ilişki kurma isteği özel sektörde büyük farklılıklar göstermektedir.⁽⁷⁴⁾

Suriyeli iş insanları, ev sahibi topluluklarda yeni firmalar kurarak ve yeni ticaret rotaları oluşturarak Türkiye pazarındaki iş olanaklarını güçlendirmiştir.

Pek çok Suriyeli iş insanı Türkiye'ye kaçarken kendi ülkelerindeki faaliyetlerini durdurmak zorunda kalmıştır. Suriyelilerin, çoğu İstanbul ve Gaziantep'te olmak üzere Türkiye'deki 7.200'den fazla resmi işletmeye yaptıkları yatırım Mayıs 2018'de neredeyse 380 milyon ABD dolarına ulaşmıştır.⁽⁷⁵⁾ Kayıt dışı işletmeler de dahil edildiğinde kurulan firma sayısının 10.000'i aşacağı tahmin edilmektedir. Resmi şirketlerin ortalama yıllık geliri 0,46 milyon ABD doları civarındadır. Bu firmaların çoğu mikro ölçekli (%74) iken küçük (%24) ve orta ölçekli (%2) işletmeler sayıca çok daha azdır. Bu firmalar ağırlıklı olarak toptan ve perakende sektörlerinde faaliyet gösterirken (%39) bu sektörleri imalat (%19) ve konaklama ve gıda (%10) sektörleri izlemektedir.⁽⁷⁶⁾ Her bir Suriyeli işletme ortalama 9,4 iş yaratmakta ve yerli olmayanları işe almayı tercih etmektedir. Suriyeli iş insanları ayrıca Türkiye'ye kendi mevcut ticaret ağlarını da taşımıştır. Suriyeli şirketlerin önceki ticaret ortaklarına Türkiye'den yapılan ihracat hacmi önemli bir büyüme sergilemiştir.⁽⁷⁷⁾ Ancak pek çok Türk işletmesi, Suriyeli işletmeler için geçerli olan farklı düzenlemeler ve vergi rejimlerine dair kaygılarının yanı sıra kayıt dışı Suriyeli işletmelere merhamet nedeniyle tolerans gösterilmesinin haksız rekabete yol açabileceği konusundaki endişelerini de dile getirmektedir. Ek olarak, Suriyelilerin sahibi olduğu işletmelerin kalkınma ajanslarına, KOSGEB'e, ilgili bakanlıklara ve iş derneklerine erişimi de kısıtlıdır.

(70) Building Markets, Another Side to the Story: A market assessment of Syrian SMEs in Turkey, 2017.

(71) OECD, OECD Economic Surveys: Turkey - Overview, Temmuz 2018.

(72) UNDP, UNDP support to Municipal Resilience in Turkey, 2018.

(73) TÜRKONFED ve UNDP, "Connecting Business Initiative: Collective Private Sector Action to Address Complex Emergencies Workshop Report," 26 Temmuz 2018.

(74) UNDP tarafından yürütülen Özel Sektör Araştırmasına göre yalnızca Gaziantep'teki şirketler ticari faaliyetlerini büyütmeye ve ihracat pazarlarını genişletmede

Suriyelilerin işletmelerini potansiyel ortak olarak, Suriyelileri de potansiyel müşteri grubu olarak görmektedir. İzmir, Adana, Mersin ve Kilis gibi diğer illerde ise böyle bir bakış açısı yoktur.

(75) Building Markets, One Year Later: Revisiting the Contributions of Syrian Entrepreneurs in Turkey, 2018

(76) Building Markets, Another Side to the Story: A market assessment of Syrian SMEs in Turkey, 2017.

(77) Building Markets, Turkish-Syrian Business Partnerships: A Nascent Opportunity, Haziran 2018.

Suriyeli mülteciler, yerel iş gücü piyasasında rakip olarak algılanmaktadır. Mültecilerin %53,7'si çalışma yaşındadır (18 ila 59 arası). Türkiye'deki işsizlik oranı yaklaşık %13'tür. Dolayısıyla çoğu insan, mültecileri iş olanaklarına erişimde engel olarak görmektedir. Yapılan bir araştırma,⁽⁷⁸⁾ hem kadınlar ve erkekler açısından hem de formel ve enformel sektörler açısından farklı dinamikler ortaya koymaktadır. Formel sektörde, mülteci istihdamının erkekler açısından yeni işler yarattığı ve var olan istihdamın türünü değiştirdiği (ör. erkeklerin ücretli işlerden serbest mesleğe geçmesi) belirlenmiştir. Enformel sektörde ise her 10 Suriyeli erkeğin iş pozisyonu anlamında 4 bölge yerlisinin yerine geçtiği ve ortaya çıkan rekabet nedeniyle genel ücretleri düşürdüğü tespit edilmiştir. Kadınlar açısından ise yarı zamanlı işlerdeki istihdam olanakları yine artan rekabet sonucunda ortadan kalkmıştır.

Mülteci iş gücü, sömürüye karşı oldukça savunmasızdır ve ağırlıklı olarak kayıt dışı ekonomide aktiftir. 2018'e gelindiğinde yalnızca 60.000 civarında Suriyeliye resmi çalışma izni verilmişken kayıt dışı çalışan 750.000 ila 950.000

arası mülteci bulunmaktadır.⁽⁷⁹⁾ Çünkü hem yerel işletmeler hem de mülteciler kayıtlı ekonomiye katkıda bulunmaya teşvik edilmemektedir. Türk işletmeleri, vergi ve sosyal güvenlik maliyeti yüklerinden kaçmak için (yerli çalışanlarda da olduğu üzere) mültecileri kayıt dışı çalıştırmayı tercih etmektedir. Dahası, personel kadrolarının en fazla %10'unu mültecilere ayırabilmekte, dolayısıyla Suriyeliler ile çalışma konusunda teşvik edilmemektedirler. UNDP tarafından Türk işletmeleriyle yürütülen ankete göre, daha önce yabancı birini işe alan firmaların %90'ı bu kişileri kayıtlı şekilde çalıştırmışken bu oran Suriyeliler söz konusu olduğunda %40'a düşmektedir.⁽⁸⁰⁾ Aynı zamanda Suriyeliler de sosyal yardımları kaybetme kaygısıyla resmi iş tekliflerini kabul etmede tereddütlüdür. Bu ekonomik zorluklar, Suriyeli aileleri çocuk işçiliğine bel bağlamaya itmekte ve bu da iş gücü piyasasındaki kayıt dışı uygulamaların daha da artmasına neden olmaktadır.⁽⁸¹⁾ Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı daha fazla çalışma iznini işleme koymada ve var olan Suriyeli iş gücünü resmi hale getirmede esneklik göstermektedir.

(78) Aksu, Ege, Refik Erzan ve Murat Güray Kırdar, "The Impact of Mass Migration of Syrians on the Turkish Labor Market," Koç Üniversitesi - TÜSİAD Ekonomik Araştırma Forumu, Aralık 2018.

(79) Building Markets, One Year Later: Revisiting the Contributions of Syrian Entrepreneurs in Turkey, 2018.

(80) UNDP, LOT 2: Özel Sektör Araştırması Online Anket Raporu, 12 Aralık 2018.

(81) BM Kadın Birimi, Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Kadın ve Kız Çocukların İhtiyaç Analizi, Haziran 2018.

POLİTİKA VE KURUMSAL ANALİZ

4. POLİTİKA VE KURUMSAL ANALİZ

4.1. Türkiye'nin Afet Risk Yönetim Sistemi ve Kültürünün Gelişimi

Tarihsel açıdan bakıldığında Türkiye'nin ARY sistemi gelişerek değil, karşılaşılan güçlükler temelinde değişim geçirmiş ve ülkenin değişen risk profiline uyum sağlamıştır. 20. yüzyılın başlarında, cumhuriyetin ilk kurulduğu zamanlarda risk yönetimi ağırlıklı olarak sivil savunmaya odaklanmıştı. Doğal afetlere karşı sivil savunma, 1939 Erzincan Depremi'ne yapılan müdahaleden alınan dersler sonucunda ulusal düzenlemelere girmiştir. Ülkeyi etkileyen doğal afetler (çok büyük depremler ve seller gibi), bölgesel olaylar (Balkan Savaşı veya Çernobil Faciası gibi) ve küresel çalkantılar (Soğuk Savaş veya Körfez Savaşları gibi) sonucunda düzenlemeler iyileştirilmiş, kamu kurumları yeniden yapılandırılmış ve kapasiteler bu doğrultuda güçlendirilmiştir. 1999 Marmara Depremi afete hazırlık, müdahale ve toparlanma aşamalarına yönelik düzenlemeleri ve kapasite gelişimini kapsayan ve birden çok paydaşa görevler ve sorumluluklar veren daha stratejik bir ARY sistemine geçişte önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bununla birlikte, kamu kurumları arasında yetki anlaşmazlıkları devam etmiştir. Sistemin verimliliği 2009 yılında Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın (AFAD) kurulmasıyla artırılmıştır. AFAD sayesinde Türkiye, ilk olarak Hyogo Çerçeve Eylem Planı (2005-2015) ve ardından Sendai Afet Riski Azaltma Çerçevesi (2015-2030) tarafından öngörülen uluslararası gündemle daha uyumlu hale gelmiştir.

AFAD'ın kurulması, askeriye öncülüğündeki geleneksel sivil savunmadan daha kapsamlı, sivil öncülüğündeki bir ARY sistemine geçişi temsil etmektedir. AFAD, Başbakanlık Ofisi'ne bağlı olarak kurulmuş olup 2018 yılına kadar bu kapsamda faaliyet göstermiştir. Bu süre zarfında da kitlesel mülteci akınına ve artan meteorolojik afetlere rağmen iç kurumsal ve operasyonel kapasitesini başarıyla iyileştirmiştir. Yakın geçmişte yaşanan bir

dizi sosyopolitik olay, ARY sistemine ilişkin operasyon kapasitesini, emir komuta zincirini ve kurumsal hafızayı doğrudan etkilemiştir:

- Ulusal ve yerel seçimler ve hükümet değişiklikleriyle merkezi ve yerel otoritelerde yüksek personel değişim oranına neden olmuştur. Karar vericilerin ARY sorumlulukları ve operasyonel prosedürler konusunda sürekli brifing ve eğitim ihtiyaçları bugüne kadar yalnızca kısmen ele alınmıştır;
- 15 Temmuz 2016'da gerçekleşen Darbe Girişimi sonrasında, devletin afete hazırlık ve müdahale alanlarında yaşanan "kurumsal kapasite" kaybı, ARY'de önemli rolü olan bakanlıkları ve yerel yönetimleri de etkilemiştir.⁽⁸²⁾
- Haziran 2018'de parlamento sisteminden başkanlık sistemine geçişle beraber bakanlıkların görev ve sorumlulukları etkilenmiş ve Başbakanlık Ofisi feshedilmiştir. AFAD, diğer bakanlıklara kıyasla daha az toplama ve koordinasyon gücü olan İçişleri Bakanlığı kapsamına alınmıştır. AFAD halihazırda iç protokollerini revize etmektedir.

Türkiye'nin geleneksel ve değer bazlı bir toplum olması risk algısı ve ARY kapsamındaki görev ve sorumlulukları şekillendirmektedir. Bu nedenle yasal ve kurumsal çerçeveyi daha iyi anlamak için genel risk algısına, afet riski yönetiminde resmi (denetime tabi, kurumsallaşmış) ve gayriresmi (denetime tabi olmayan, geleneksel) mekanizmalar arasındaki dağılıma ve devletle yurttaş arasındaki ilişkiye bakmak önem taşımaktadır. Tartışmanın çerçevesini belirlemek adına bu sosyokültürel dinamiklere kısaca genel bir bakış aşağıda sunulmaktadır:

- **Genel risk algısı ciddi kusurlara sahip olmasına rağmen gelişim göstermektedir:** Bazı genel kalıplar şu şekildedir: (i) afetleri, kişinin çok az şey yapabileceği takdir-i ilahi veya kader olarak görmekten, öngörülebilir olan ve kişinin önlemini alabileceği tekrarlayan olaylar

(82) Yeni Şafak, "En fazla ihraç Emniyet'e," 29 Ocak 2019, <https://www.yenisafak.com/gundem/en-fazla-ihrac-emniyette-3443669>.
Takvim, "Hükümetten FETÖ açıklaması: 15 Temmuz 2016'dan bu yana 511 bin kişi..." 10 Mart 2019, <https://www.takvim.com.tr/guncel/2019/03/10/hukumetten-feto-aciklamasi-15-temmuz-2016dan-bu-yana-511-bin-kisi>

olarak görmeye doğru kademeli bir geçiş söz konusudur, (ii) bölgedeki diğer ülkelerle benzer şekilde (özellikle Güneydoğu Avrupa Ülkeleri), meteorolojik olayların kümülatif etkisinin pek çok şehirde daha yüksek olmasına rağmen depremler (yüksek etkileri olduğu ve iz bıraktıkları için) en yüksek risk olarak görülmektedir, (iii) yine bölgeyle benzer şekilde, teknolojik tehlikelerden ve karmaşık acil durumlardan doğan risk düzeyi hafife alınmaktadır.

- **Bilgi paylaşımı gelenekseldir:** Muhafazakar, aile tabanlı değerlerin gücü, yurttaşların günlük hayatta yasalar ve düzenlemeler kadar denetime tabi olmayan, geleneksel bilgilere ve uygulamalara bel bağladıkları anlamına gelmektedir. Farkındalık yaratan, klasik toplumsal eğitim kampanyalarının etkisi bu nedenle kısıtlıdır. İnsanlar resmi olsa bile bilinmeyen kaynaklardan ziyade eş düzeyler arası bilgi alışverişine güvendikleri için sosyal medya oldukça etkilidir. Bu durum, bir risk kültürünü teşvik etmede yasal araçların gücünü de kısıtlamaktadır.
- **Devletin ataerkil yaklaşımı:** Devlet toplumda baba figürüdür. Otorite ve kanunlarla hüküm süren devletten zorluk durumunda koruma ve destek sunması beklenir. Devlet bunu, küçük çaplı bir kontrol ve denge mekanizmasıyla mağdurlara insani yardım ve mali ödenekler yoluyla yapmaktadır. Merkezi ve yerel yönetimler fonları erişilir kılma ve etkilenen topluluklarla dayanışma gösterme konusunda çoğu zaman baskı altındadır.
- **Kısıtlı paylaşılan sorumluluk:** Tıpkı geleneksel bir ailede olduğu gibi kurallar, yaşça büyük olanlar tarafından konular ve alınan kararlar da tek taraflı olur. Risk yönetimiyle ilgili çoğu düzenleme, geleceğe yönelik kısıtlı analizlerle beraber ancak afetlerden sonra sunulur. Yurttaşlar ve işletmelerin en önemli rolü düzenlemelere uymaktır. Bu durum, daha katılımcı yaklaşımlar yoluyla sorumlulukları paylaşma yönündeki küresel trendlerle çatışmaktadır.

4.2. Doğal Afetlerin Tabi Olduğu Kanunlar ve Kurumlar

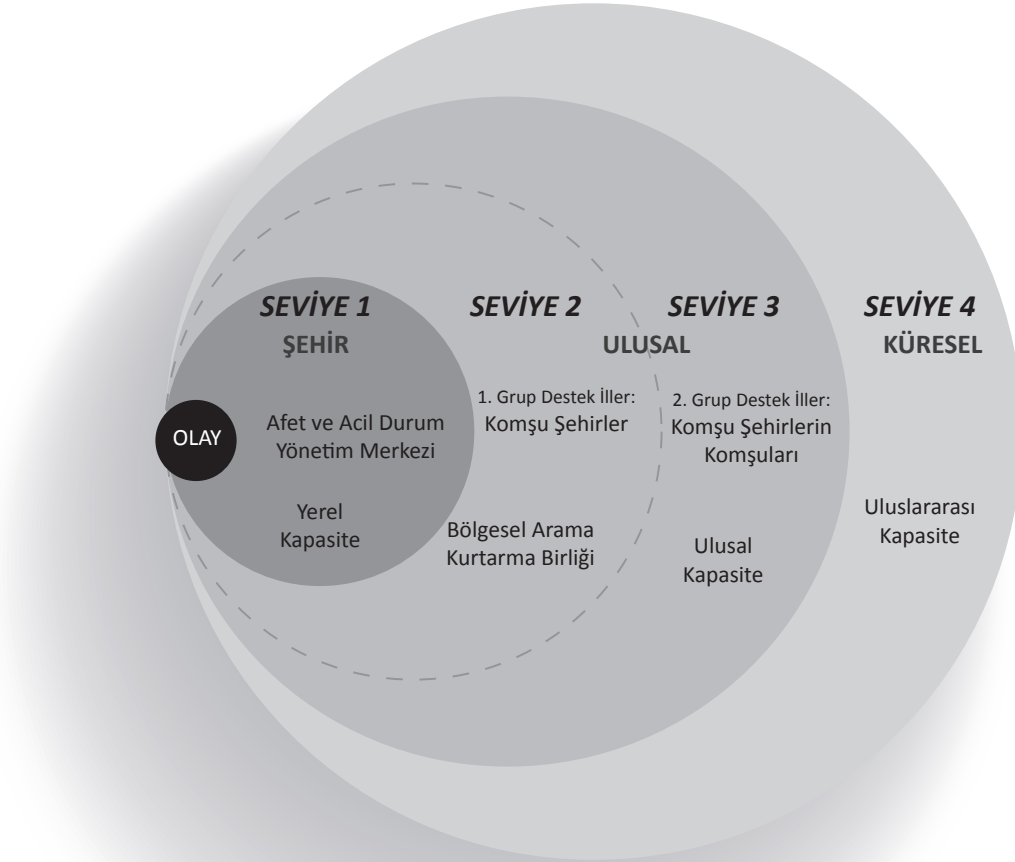
Türkiye’de tüm afetler ve karmaşık acil durumlar Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı’nı (AFAD) tesis eden merkezi bir yasayla yönetilmektedir. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı’nın teşkilat ve görevleri hakkındaki 5902 sayılı Kanun; afetleri tanımlayan, AFAD’ı kuran, yetki alanını ana hatlarıyla belirleyen ve dolayısıyla Türkiye’nin mevcut ARY sistemini yapılandıran başlıca mevzuattır. Bu yasa kapsamında AFAD, çeşitli afetler için ilgili paydaşlar arasında görevleri, sorumlulukları ve kurumsal düzenlemeleri organize eden ve yapılandıran stratejik planlar geliştirmekle görevlendirilmiştir. AFAD, her bir tehlike için stratejik planlar ve kılavuzlar geliştirmekten sorumludur. Hazırlıklı olma ve müdahale faaliyetleri kapsamında sorumlu kamu kurumları arasında koordinasyon organı işlevi görür ancak toparlanma konusundaki rolü genellikle afetin türüne bağlıdır. Örneğin, deprem sonrası toparlanma ve yeniden inşaa Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın yetkisi altındadır.

Destekleyici yasalar ve düzenlemeler yoluyla hem ulusal hem de yerel otoritelere afetler ve karmaşık acil durumlar konusunda belirli görevler atanır.

7126 sayılı Sivil Savunma Kanunu kapsamında kamu kurumları ve çalışanlarına (ör. valiler ve kaymakamlar) acil durumlarda devreye giren bazı görevler ve sorumluluklar verilmiştir. Bu tür durumlarda kendilerine atanan görevleri AFAD’ın koordinasyonunda yerine getirirler. Yerel düzeyde, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanuna göre 30 büyükşehir belediyesi, 51 il belediyesi ve 1316 ilçe belediyesi ve köy ve ulusal idarelerin yerel kollarının (ör. il idareleri ve il özel idareleri) tümü afetten korunma, hazırlıklı olma hali ve müdahale rolleriyle görevlendirilmiş olup tüm bu organların AFAD ile koordinasyon halinde çalışmaları gerekmektedir. Afetle ilişkili bu sorumluluklar aynı zamanda bir kamu kurumunun kendi kurucu yönetmeliğinde de belirtilebilir. Örneğin, 3254 sayılı Kanuna göre MGM’nin aşırı hava olayları için erken uyarıda bulunması beklenmektedir.

Şekil 10: Afet Müdahale Sisteminin Farklı Seviyeleri (AFAD 2013)

Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP), afete hazırlıklı olma ve müdahale konusunda ana strateji dokümanıdır. Farklı ölçeklerdeki olaylara yönelik birden çok tehlikeyi hesaba katan bir yaklaşım sunan TAMP, hazırlıklı olma, müdahale ve toparlanma aşamaları arasında tamamlayıcılığı sağlamak ve kaynakların olayın etkisiyle orantılı bir şekilde, hızlı ve zamanında seferber edilmesini sağlamak amacıyla tüm paydaşların görevlerini ve sorumluluklarını ana hatlarıyla belirlemektedir.⁽⁸³⁾ TAMP, ulusal düzeyde 4 fonksiyon (operasyon, bilgi ve planlama, lojistik

ve bakım, finans ve idari işler) ve 28 hizmet grubu etrafında organize edilmiştir. Her hizmet grubu, ilgili kamu tüzel kişisi tarafından yönetilmektedir. TAMP, hizmet gruplarının parçası olan belirli kamu kurumlarını listelemektedir. STK'lar ile özel sektör dahil edilecek genel paydaş grupları olarak belirtilmektedir. Ancak müdahale faaliyetlerini kolaylaştıracak belirli bir şirket, Mutabakat Anlaşması veya tercih edilen sağlayıcı listesi bulunmamaktadır.

(83) AFAD, Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP), Aralık 2013.

Düzenlemeler, DASK ve TARSİM gibi sigorta sistemleri aracılığıyla güvenlik ağları kurmayı amaçlamaktadır. Marmara Depreminin ardından devlet, 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu ile Doğal Afet Sigortaları Kurumu'nu (DASK) kurmuştur. Ancak DASK öncelikle konut yapıları için sismik tehlikeye yönelik bir odakla kurulmuş olup (konut binaları içinde bulunanlar dışındaki) işletmeleri sigorta etmemektedir. Tarım Sigortaları Havuzu (TARSİM), iklimsel etkilere karşı çiftçilere mali koruma sunma ve gıda güvenliğini güvence altına alma amacıyla 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu ile devreye sokulmuştur.

Kanun gereği, özel sektör kendi personelinin ve varlıklarının afetlere karşı güvenliğini sağlamaktan sorumludur. 6331 sayılı İş Sağlığı ve İş Güvenliği Kanunu ve İş Yerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik, işverenlerin çeşitli iş yeri kazalarına ve yaygın doğal afetlere karşı düzenli risk ve güvenlik değerlendirmelerini, acil durum müdahale planlarını, ilk yardım eğitimlerini ve tatbikatları içeren önleyici tedbirler almalarını sağlamak üzere oluşturulmuştur.

4.3. Karmaşık Acil Durumların Tabi Olduğu Kanunlar ve Kurumlar

Türkiye'nin Suriyelilerin kitlesel yer değişimine yönelik politika yaklaşımı ilk başlarda bunun geçici bir olay olduğu varsayımı üzerine kurulmuştur.

Türkiye, yalnızca Avrupa'dan gelen kişilerin (Avrupa Konseyi üyeleri) "mülteci" olarak kabul edildiği 1951 BM Mülteci Sözleşmesi'nin başlangıçtaki coğrafi sınırlamasını kaldırmamıştır. Avrupa dışından gelen tüm mülteciler 2014'ten beri "şartlı mülteci" olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte, Hükümet bu terimlerden birini kullanmak yerine Suriyelileri "misafir" olarak tanımış ve resmi olarak da "geçici koruma altındaki bireyler" olarak tanımlamıştır.⁽⁸⁴⁾ Geçici koruma statüsü, Suriyelilerin olağan bireysel iltica prosedürlerine başvurmalarını engellemektedir. 2016 yılına dayanan resmi raporlar, ihtiyaç sahibi bu komşuları "ağırlama" söylemini sürdürmektedir. Bununla birlikte, küresel istatistikler zorunlu yerinden

edilmenin mülteciler için ortalama 20 yıl, ülkesi içinde yerinden edilen insanlar içinse 10 yıl sürdüğünü göstermektedir.⁽⁸⁵⁾ Türkiye'ye gelen ilk Suriyeli dalgası halihazırda sekizinci yılına girmiştir. UNHCR'nin tanımına göre bu konu uzun süreli (5 yıl içinde 25.000'den fazla insanın yerinden edilmiş olması) bir mülteci durumu haline gelmiştir.⁽⁸⁶⁾ Bu karmaşık acil durum vakasının yönetimi, müdahale, toparlanma ve yeniden inşa şeklindeki afet yönetimi döngüsüne ilişkin birbiriyle örtüşen aşamalarla uyumlu bir biçimde analiz edilmektedir. Rapor her aşamanın başlangıcına yönelik net göstergeler tanımlamaktadır ancak aşamaların hepsi bugün bile eşzamanlı devam ettikleri için bitiş noktaları net değildir.

Müdahale, çatışma başladıktan bir ay sonra, ilk Suriyelilerin gelişle birlikte Mayıs 2011'de başlamıştır. Türk Kızılayı gelenlere ilk yardım ve geçici konaklama sunmuş, AFAD ise yaz aylarında kamplar kurmuştur. İnsani yardım ve daha fazla sayıda kampın kurulması ise Ekim 2011'de Suriyeli mültecilere "geçici koruma" (GK) statüsünün verileceğinin duyurulmasıyla hızlandırılmıştır. Bu duyuru, terimin getirdiği şartlar açısından oldukça muğlak ifadeler içermektedir. Kasım 2011'de Türkiye insani ihtiyaçlara odaklı açık sınır ve açık kapı yaklaşımını duyurduğunda mülteci sayısı halen daha düşüktü. Ancak Ağustos 2012'de Türkiye Dışişleri Bakanı, açık kapı politikasının koşulunu ima ederek, sayıları 100.000'e ulaşana kadar ülkenin Suriyeli mültecilere açık kalacağını duyurmuştur.⁽⁸⁷⁾ Bu eşik birkaç ay içinde aşılmış; 2014'e gelindiğinde AFAD'ın kamplarında ağırlanan mültecilerin sayısı 230.000 olmuş ve toplam mülteci sayısı ise 1,6 milyona ulaşmıştı.⁽⁸⁸⁾

Toparlanma politikaları ve faaliyetleri 2013-2014 döneminde tedricen şekillenmiş ve yeni bir mevzuat kabul edilmiştir. Nisan 2013'te Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kabul edilmiştir. Suriye krizinden önce taslağı hazırlanan kanun, kriz başladıktan sonra revize edilmiştir. Kanun, GK dahil çeşitli göçmenlik statülerinin yasal dayanağını oluşturmaktadır. Kanun gereği göç politikalarını ve stratejilerini geliştirme,

(84) Batalla, Laura ve Juliette Tolay, Toward Long-term Solidarity with Syrian Refugees? Turkey's Policy Response and Challenges, Türkiye'deki Atlantik Konseyi, Eylül 2018.

(85) ECHO, "Forced displacement: refugees, asylum-seekers and internally displaced people (IDPs) Factsheet," Haziran 2018.

(86) UNHCR, Global Trends: Forced Displacement in 2017, Haziran 2018.

(87) Batalla, Laura ve Juliette Tolay, Toward Long-term Solidarity with Syrian Refugees? Turkey's Policy Response and Challenges, Türkiye'deki Atlantik Konseyi, Eylül 2018.

(88) UNHCR Refugees Operational Portal, "Syria Regional Refugee Response," son değiştirilme tarihi: 17 Ocak 2019, <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria/location/113>

uygulama ve koordine etme ve Türkiye'deki yabancı uyrukluların statüsünü düzenleme misyonuyla İçişleri Bakanlığı'na bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) kurulmuştur. GİGM, AFAD'ın GK statüsüne uygunluğu tespit etme, mültecileri kaydetme ve kamplara erişimlerini sağlama görevlerini devralmıştır. Ekim 2014'te Geçici Koruma Yönetmeliği Hakkında Düzenlemenin kabul edilmesiyle birlikte GK statüsüyle ilgili belirsizlikler netleştirilmiş (Avrupa Geçici Koruma Direktifi: 2001/55/EC ile uyumlu ölçüde) ve AFAD, GK kapsamındaki bireylerle ilgili faaliyetler için koordinasyon ajansı olarak görevlendirilmiştir. GK altındaki bireylere sunulan hakların ve hizmetlerin kapsamı geri göndermeme ilkesi, sağlık ve sosyal hizmetlere, eğitime, iş gücü piyasasına ve özel ihtiyaçları olan kişilere yönelik hizmetlere erişim çerçevesinde planlanmıştır.⁽⁸⁹⁾ Bu iki düzenleme, Suriyeli mültecilere karşı, Türkiye'nin temel insani yardımdan daha fazlasını sunmasını sağlayan bir yaklaşım değişimine işaret etmektedir. Eylül 2014'te Suriye müfredatı uygulanan Geçici Eğitim Merkezleri hizmete başlamıştır. Ocak 2016'da Suriyelilerin kayıtlı iş gücü piyasasına erişmelerini sağlayan Geçici Koruma Altındaki Mültecilerin Çalışma İzni Hakkında Düzenleme kabul edilmiştir. Bu düzenleme, mültecilerin yalnızca ağırlandıkları şehirde çalışmaları ve bir şirketin çalışan kadrosunun %10'unu geçmemeleri koşulunu koymuştur. 2018 itibarıyla resmi çalışma izni alan Suriyeli sayısı yaklaşık 60.000 olmuştur.⁽⁹⁰⁾ Ancak çalışma izni olanların yalnızca bir kısmının fiilen çalıştığı tahmin edilmektedir. Çoğu Suriyeli kayıt dışı işlerde çalışmakta, çalışma izinlerinin yarısı oturma izni olan ve Türkiye'de kendi işini kuran Suriyelilere verilmektedir.

UNHCR⁽⁹¹⁾ mülteci durumları için üç adet uzun süreli toparlanma çözümü tanımlar: yerleştirme, entegrasyon veya gönüllü geri dönüş. Toparlanma çalışmalarıyla birlikte, Mart 2016'da AB ve Türkiye bir Ortak Eylem Planı'nda mutabak kalmıştır.⁽⁹²⁾

Plan, Türkiye'nin müdahale (ör. insani yardım) ve toparlanma (ör. sosyal kapsayıcılık ve hizmetler) çabalarına daha fazla destek ve AB ülkelerinde resmi yerleştirme karşılığında Türkiye'den AB ülkelerine yasa dışı göç sorununu ele almayı amaçlamıştır.⁽⁹³⁾ Türkiye, Temmuz 2016'da Suriyeli mülteciler için vatandaşlığın önünü açmıştır ve 2018'in ortalarında 55.000'den fazla Suriyeli vatandaşlık hakkı kazanmıştır.⁽⁹⁴⁾ Vatandaşlık çoğunlukla yüksek vasıflı veya eğitim düzeyi yüksek olma durumuna göre ve dörtte birlik kısma ise evlilik veya aynı soydan gelme koşuluna bağlı olarak verilmiştir. 2016 yılının başlarında Türkiye, Suriyeli çocukların topluma daha iyi entegre olabilmeleri için Geçici Eğitim Merkezlerini aşamalı olarak kaldırmaya karar vermiştir.⁽⁹⁵⁾ Dünya Bankası, kalıcı ve dayanıklı çözümlere geçişe yönelik kapasite geliştirmek için okul binalarının yapımını finanse etmektedir.⁽⁹⁶⁾ Eş zamanlı olarak gönüllü geri dönüşü teşvik etmek amacıyla Türkiye'nin Suriye'deki askeri varlığı artırılmış, Suriye'nin kuzeyinde kamplar kurulmaya ve yeniden inşa için yatırımlar yapılmaya başlanmıştır.⁽⁹⁷⁾ Ancak çatışma devam ettiği için Suriyeliler geri dönme konusunda çekincelidir. Mayıs 2018 itibarıyla gönüllü olarak geri dönen Suriyeli sayısı tahminen 150.000 civarındadır.⁽⁹⁸⁾

Başlıca iki kurum olan AFAD ve GİGM'nin görev ve sorumlulukları son iki yılda önemli ölçüde değişmiştir. 2017 yılında ilgili bakanlıkların politikalarını ve stratejilerini koordine etmek amacıyla İçişleri Bakanlığı'nın öncülüğünde bir Göç Politikaları Kurulu oluşturulmuştur. Mart 2018'de AFAD'ın koordinasyon sorumlulukları GİGM'ye devredilmiştir. Bu durum, kurumsal hafızanın kaybedilmesi ve yeni oluşturulan bir kurumun görevi üstlenme konusunda kapasite eksikliği açısından endişeler doğurmuştur. 2018'de, yeni Başkanlık sistemiyle birlikte AFAD, GİGM'nin de bağlı olduğu İçişleri Bakanlığı'na bağlanmıştır.

(89) Batalla, Laura ve Juliette Tolay, Toward Long-term Solidarity with Syrian Refugees? Turkey's Policy Response and Challenges, Türkiye'deki Atlantik Konseyi, Eylül 2018.

(90) Building Markets, One Year Later: Revisiting the Contributions of Syrian Entrepreneurs in Turkey, 2018

(91) UNHCR, Global Trends: Forced Displacement in 2017, Haziran 2018.

(92) Batalla, Laura ve Juliette Tolay, Toward Long-term Solidarity with Syrian Refugees? Turkey's Policy Response and Challenges, Türkiye'deki Atlantik Konseyi, Eylül 2018.

(93) Avrupa Komisyonu, "EU-Turkey Joint Statement, 18 March 2016," 18 Mart 2016, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement> (94, 95, 97) A.g.e.

(96) Ijjasz, Ede ve Elif Ayhan, "Resilient schools, resilient communities: Improving education infrastructure for Syrian refugees and host communities in Turkey," Dünya Bankası, 20 Kasım 2018, <http://tinyurl.com/ybj2vz28>

(98) Bilgehan, Zeynep, "Some 150,000 Syrians have returned from Turkey," 1 Mayıs 2018, <http://www.hurriyetdailynews.com/some-150-000-syrians-have-returned-from-turkey-131108>

Bağışçılar ve Uluslararası Kuruluşlar tarafından Finanse Edilen Programlar

Türkiye, merkezi yönetim kurumlarının ve belediyelerin harcamaları ve yerel STK'lar ile bireylerin katkıları da dahil olmak üzere Suriyeli Mülteci Krizine yönelik müdahale için 30 milyar ABD dolarının üstünde harcama yapmıştır (Şekil 11). Türkiye müdahale faaliyetlerini ilk başta kamu bütçesini kullanarak kendi içinde finanse etmiş ancak yardıma muhtaç mülteci sayısı arttıkça AB, BM ve diğer uluslararası kurumların desteğini kabul etmiştir.^[1]

Şekil 11: Suriyeli Mülteci Krizinin Türkiye Açısından Maliyeti

	AFAD 5 milyar 586 milyon 594 bin lira	TÜRK KIZILAYI - TDV VE ÇEŞİTLİ VAKIFLAR 2 milyar 58 milyon 122 bin lira	GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ 780 milyon 807 bin lira
GÜVENLİK VE KAMU DÜZENİ HİZMETLERİ 9 milyar 228 milyon 707 bin lira	SAĞLIK HİZMETLERİ 16 milyar 30 milyon 111 bin lira	EĞİTİM HİZMETLERİ 15 milyar 489 milyon 968 bin lira	BELEDİYESİZLİK HİZMETLERİ 17 milyar 527 milyon 481 bin lira
FIRAT KALKANI BÖLGESİ 1 milyar 630 milyon 457 bin lira	SIFIR NOKTASI İNSANİ YARDIM 2 milyar 228 milyon 775 bin lira	BELEDİYE KAMPANYALARI 312 milyon 92 bin lira	KAMPLARDAKİ AMORTİSMAN MALİYETİ 1 milyar 505 milyon 386 bin lira
DİĞER SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI (Kayıtlı Proje Bazlı Yardımlar) 852 milyon 600 bin lira	YARDIM OLARAK DAĞITILDIĞI DÜŞÜNÜLEN 11 milyar 649 milyon 434 bin lira	TOPLAM MALİYET ₺ 84 milyar 880 milyon 541 bin lira \$ 30 milyar 285 milyon 573 bin lira	

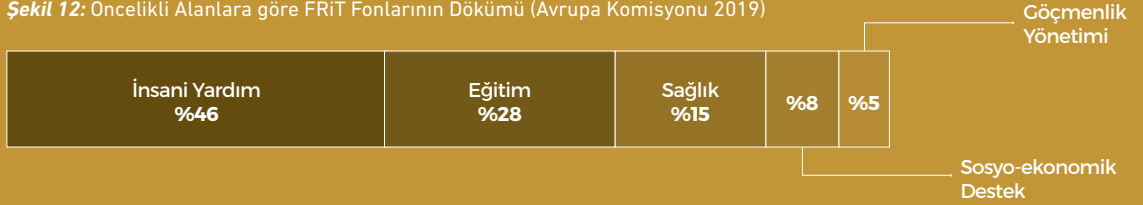
AB, Türkiye'deki Mülteciler için Mali Yardım Programı (FRIT) aracılığıyla 6 milyar avro (2016-2017 dönemi için 3 milyar avro ve 2018-2019 dönemi için 3 milyar avro) tahsis etmiştir. Bu şemsiye fonu, Türkiye'deki mültecileri ve ev sahibi toplulukları insani yardım, eğitim, sağlık, belediye altyapısı ve sosyoekonomik yardım alanlarında desteklemeyi amaçlamaktadır. FRIT'in ilk finansman dilimi kapsamında 72 proje başlatılmıştır.^[2]

[1] Batalla, Laura ve Juliette Tolay, Toward Long-term Solidarity with Syrian Refugees? Turkey's Policy Response and Challenges, Türkiye'deki Atlantik Konseyi, Eylül 2018.

[2] Avrupa Komisyonu, "EU Facility for Refugees in Turkey Factsheet," Ocak 2019.

Şekil 12: Öncelikli Alanlara göre FRiT Fonlarının Dökümü (Avrupa Komisyonu 2019)

FRiT kapsamında finanse edilen başlıca projelerden bazıları şunlardır:

- Acil Sosyal Güvenlik Ağı (ESSN) Türk Kızılayı ve Dünya Gıda Programı tarafından ulusal kurumlarla koordinasyon halinde ortaklaşa uygulanan çok amaçlı nakit desteği projesidir. Program, istihdam dışı 1,4 milyon mülteciye temel ihtiyaçlarını giderebilmeleri için bankamatik kartı aracılığıyla aylık doğrudan nakit transferi yardımı yapmaktadır. Proje, FRiT'in insani yardım ayağının çoğunu karşılamaktadır.
- Eğitim için Şartlı Nakit Transferi (CCTE) programı, 368.000 çocuğun ailesine destek sağlayarak okullara erişimin önündeki ekonomik engelleri ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, AFAD, Kızılay ve UNICEF tarafından ortaklaşa uygulanmaktadır.

UNDP, **Mülteci ve Dayanıklılık Müdahale Planı (3RP)** tarafından belirlenen çerçeve kapsamında çalışmakta ve ev sahibi topluluklardaki belediyeleri ve özel sektörü çeşitli faaliyetler aracılığıyla desteklemektedir.

- Geniş çaplı mülteci nüfus akınlarından kaynaklanan belediyelerin üzerindeki ekonomik yüklerin ve kapasite yüklerinin hafifletilmesi odak noktalarından biridir. Japonya ve Kore devletleri, ABD Nüfus, Mülteci ve Göç Bürosu, KfW (Alman Kalkınma Bankası) ve Suriye Krizine Müdahale için AB Bölgesel Güven Fonu (MADAD)

destekleri sayesinde UNDP, Gaziantep, Hatay, Kilis ve Şanlıurfa belediyelerinin kapasite ve hizmetlerine 30 milyon ABD dolarının üstünde yatırım yapmıştır. Bu yatırımın sonucunda gelecek birkaç yılda belediye hizmetlerini desteklemek için çeşitli uluslararası finans kuruluşları (IFI'lar) aracılığıyla neredeyse 750 milyon ABD doları değerinde kredi ve hibe seferber edilmiştir.^[3]

İş gücü piyasası sorunlarını ele alan projeler de mevcuttur:

- AB tarafından finanse edilen ve Dünya Bankası, İŞKUR ve Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından uygulamaya konan Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler ve Türk Vatandaşları için İstihdam Desteği Projesi, 15.000 kişinin daha iyi iş imkânlarına erişmesini kolaylaştırmayı hedeflemektedir.
- Uluslararası Çalışma Örgütü kapsamlı, kısa ve orta vadeli istihdam imkânlarını desteklemeye çalışmaktadır. Faaliyetler arasında mesleki eğitimler, KOBİ'ler için yerel mevzuat eğitimleri ve yerel kurumların kapasite gelişimi bulunmaktadır.^[4]

Başka uluslararası kuruluşlar (ör. Avrupa Sivil Koruma ve İnsani Yardım Operasyonları, EBRD) ve münferit olarak ülkeler de (ör. Almanya, Birleşik Devletler, Japonya, Norveç, Kanada, Katar ve İsveç) Türkiye'deki mültecileri desteklemek için katkıda bulunmuştur.

[3] UNDP, UNDP support to Municipal Resilience in Turkey, 2018.

[4] ILO, "Syrian Refugees: ILO's Refugee Response," erişim tarihi: 31 Ocak 2019, https://www.ilo.org/ankara/projects/WCMS_379375/lang-en/index.htm

PAYDAŞ DEĞERLENDİRMESİ

5. PAYDAŞ DEĞERLENDİRMESİ

5.1. Türkiye'de Özel Sektör Yaklaşımları

Büyük işletmeler, riskler ve acil durumlarla başa çıkma konusunda KOBİ'lerden daha donanımlıdır.

Türkiye'de kaç şirketin risk yönetimi kapasitesi, sigorta teminatı ve iş sürekliliği planlarına (BCP) sahip olduğu hakkında güvenilir veriler mevcut değildir. Çoğu Fortune 500 şirketinin risk yönetimi kapasitesi ve sigorta teminatına (çoğu zaman küresel tedarik zincirlerine uyum nedeniyle) ve iş sürekliliği planları konusunda birtakım tedbirlere sahip olduğu tahmin edilmektedir. Allianz ve Anadolu sigorta şirketleri, büyük şirketlerin çoğunluğunun ve KOBİ'lerin yaklaşık %20-30'unun sigorta teminatına sahip olduğunu öngörmektedir. 42'si Fortune 100 şirketleri arasında bulunan 58 Türk şirketinin katıldığı Karbon Saydamlık Projesi (CDP) belki de en güvenilir gösterge olup daha büyük şirketlerin risk yönetimi konusunda daha kabiliyetli ve ilgili olduklarını doğrulamaktadır. 2017 CDP raporu şirketlerin %92'sinin iklim değişikliğini iş stratejilerine entegre ettiğini, %82'sinin iklim değişikliği yönetimi konusunda teşvik sağladığını ve %80'inin emisyon azaltma, yenilenebilir enerji tüketimi veya üretimi hedefini koyduğunu bildirmektedir.⁽⁹⁹⁾ Karşılaştırma açısından, Gümüşhane ilinde yapılan yakın tarihli bir bölgesel çalışma, KOBİ'lerin kapasitesini vurgulamada kullanılabilir.⁽¹⁰⁰⁾ Söz konusu çalışma, KOBİ'lerin yalnızca %15'inin düzenli risk değerlendirmesi yaptığını, %18'inin bir acil durum planına ve %20'sinin acil durum numaraları panosuna sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Bir dizi araştırma ve öncü çalışma, Türk işletmeleri arasında dayanıklılık inşa etmeye yönelik artan ilginin altını çizmektedir. UPS Vakfı, KOBİ'ler arasında BCP konusunda bir dizi farkındalık yaratma ve eğitim faaliyeti yürütmek amacıyla "Sağlam KOBİ" projesini finanse etmiştir.

Bu proje 2 yılda toplamda 3.000 KOBİ'ye ulaşmıştır. 2015'te, devlete ait elektrik üretim şirketi EÜAŞ, termik santrallerinden ikisinde Türkiye'de türünün ilk örneği olan bir iklim etki analizi yapmıştır. Çalışmayı, enerji üreten varlıkların bütününden oluşan bir portföyü göz önüne alan, daha kapsamlı bir EBRD finansmanı izlemiştir. 2016-2018 döneminde Dünya Bankası Grubu aşağıdakileri içeren bir dizi risk çalışması gerçekleştirmiştir:

- **Kritik altyapı:** Çukurova Kalkınma Ajansı ortaklığında yürütülen çalışma, enerji ve lojistik konusunda kritik varlıkları tespit etmiş ve seçilen beş varlık için bir risk değerlendirmesi geliştirmiştir. Bulgular sonucunda bölgesel kalkınma planı için bir politika tavsiyesi hazırlanmıştır.
- **Temel Altyapı Hizmetleri:** İstanbul Sanayi Odası ortaklığında yapılan çalışma, elektrik, telekomünikasyon, yol, kullanım suyu, atık su, sel suyu ve doğalgaz olmak üzere yedi temel altyapı hizmetine odaklanarak Tuzla Organize Sanayi Bölgesi için bir iş sürekliliği planı geliştirmiştir.
- **Kritik tarım ürünleri:** İzmir Kalkınma Ajansı ortaklığında yapılan çalışma, Küçük Menderes Havzası'ndaki kritik tarım ürünlerini tespit etmiş, 10 ürünün değer zincirleri üzerine bir iklim etkisi risk değerlendirmesi yürütmüş ve iş çözümleri geliştirmiştir.
- **Döngüsel ekonomi:** Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ortaklığında yapılan çalışma, Türkiye'deki beş organize sanayi bölgesinin karbon ve su ayak izi analizini yapmış ve entegre kaynak yönetimi için iş çözümleri geliştirmiştir.

Yakın zamanda, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin altyapı iştirakleri de harekete geçmiştir. Doğalgaz dağıtım şirketi İGDAŞ, acil durum yönetimi konusunda güçlü kapasiteye sahiptir (ve toplumsal güvenlik - acil durum yönetimi konusunda ISO 22.320 sertifikasını ilk alan kurumdur). 2018'de su dağıtım şirketi İSKİ,

(99) CDP Climate change report 2017, Turkey Edition

(100) Turan M. ve ark., Evaluation of Institutional Preparations for Disaster and Emergency Situation in Small Enterprises; Sample of Gümüşhane, 2018

kendi ağında sismik ve iklimsel risk değerlendirmesi yapmayla ilgilendiğini belirtmiştir. Atık toplama ve arıtma hizmetlerinden sorumlu İSTAÇ ise bir pilot tesiste iş sürekliliği planı başlatmayı ve bunu tüm tesislerine yaymayı hedeflemektedir.

Dayanıklılık, Türkiye’de hizmet sunan sınırlı sayıda uzman firmanın yer aldığı küçük bir niş pazardır.

Pazar halen daha görece küçüktür ancak ekonominin gitgide daha kentsel ve küresel tedarik zincirleriyle entegre bir hale gelmesinin sonucu olarak güçlü bir büyüme potansiyeline sahiptir. Sigorta şirketleri, özellikle yangın ve deprem olmak üzere sigorta ürünlerine olan artan ilgiyi ifade etmekte ve çeşitli ilave ürünler üzerinde çalışmaktadır:

- Lider sigorta şirketleri, yıllık 150 milyon TL’lik tazminat ödemesi hızlı bir yükseliş içinde olduğundan meteorolojik afetler için rezervlerini artırmaya çalışmaktadır.
- Allianz, yangın ve deprem tehlikelerine yönelik yapı materyallerini test etmek için son teknoloji ürünü bir araştırma merkezi kurmaktadır. Bu merkez aynı zamanda toplumsal farkındalık ve eğitim merkezi olarak da işlev görecektir.
- Allianz ayrıca işletme sahiplerinin çeşitli afetleri “yaşayabilmeleri” ve riskleri daha iyi tespit edebilmeleri için bir Sanal Gerçeklik ürünü üzerinde de çalışmaktadır.
- Anadolu Sigorta ise KOBİ’ler için siber saldırı ve bilgisayar korsanlığı risklerini kapsayacak yeni bir ürünü yakın zamanda piyasaya sürmüştür.

Miyamoto International Türkiye, önde gelen bir sismik izolasyon tasarımı, sismik risk azaltma ve mühendislik hizmetleri şirkettir. Şirket, iş kesintilerinin asgari düzeyde kalmasını sağlayan, “yeni yapılar için yüksek performanslı çözümlerin yanı sıra mevcut binaların donanımının iyileştirilmesi için sismik izolasyon ve inovatif teknikler” geliştirmiştir. Şirket ayrıca “çok yüksek binalar, kıyıda yer alan yapılar, endüstriyel tesisler, hastaneler ve köprüler için mühendislik tasarım hizmetleri” de sunmaktadır. Çeşitli firmalar (ör. GTE Carbon, Ekodenge, REC, Mavi ve Demir Enerji) yaşam döngüsü değerlendirmesi,

karbon ve su ayak izi analizleri, iklim etki analizleri, iklim eylem planlaması ve kaynak verimliliği/ döngüsel ekonomi çözümleri sunmaktadır.⁽¹⁰¹⁾

Özel sektör, karmaşık acil durumlara öncelikle gereklilik nedeniyle ilgilenmektedir ancak bazı gönüllü inisiyatif örnekleri de mevcuttur.

Gaziantep Sanayi Odası 2014 yılından beri dil ve meslek eğitimleri vermektedir ve Güneydoğu illerindeki çoğu odanın Suriyelileri hedefleyen iş bulma büroları vardır. TOBB, Suriyelilerin mesleki becerilerini doğrulamak üzere AB destekli bir proje yürütmektedir. Ankara Ticaret Odası, Alman Uluslararası İşbirliği Kurumu GIZ’in desteğiyle bir iş eşleştirme fuarı düzenlemiştir. Odalar ve yerel ekonomi ortakları, mültecilerle ilgili projelere gitgide daha fazla katılım göstermekte ve üyelerini mültecileri işe almaya teşvik ederek özel sektöre öncülük etmektedir. Bazı özel sektör inisiyatifleri şunlardır:

- **Turkcell’in “Merhaba Umut” projesi:** Eylül 2016’da başlatılan mobil uygulama, Suriyelilere Türkçe öğrenmelerinde, Türkçe iletişim kurmalarında ve günlük işlerini yönetmelerinde yardımcı olmaktadır. Uygulama, bugüne kadar 525 milyondan fazla Türkçe dil kartı görüntülemesi ve 12 milyon sesli tercüme özelliği kullanımıyla yaklaşık bir milyon kullanıcıya ulaşmıştır. Başarılı bir kazan-kazan modeli olan uygulamada işletmeler yeni bir müşteri tabanından faydalanmakta, mülteciler ise hizmetlere erişim sağlamaktadır.⁽¹⁰²⁾
- **Türk Telekom’un “Mülteciler için Veri Türkiye” projesi:** Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) ve Boğaziçi Üniversitesi ortaklığında yürütülen proje, GK altındaki Suriyelilerin yaşam koşullarını iyileştirmeyi amaçlamaktadır. Araştırmacılar, (mültecilerin) anonim cep telefonu kullanımına dair kapsamlı bir veri setine erişim sağlamak ve emniyet-güvenlik, eğitim, sağlık, işsizlik ve entegrasyon olmak üzere 5 farklı alanda çözüm üretmeye çalışmaktadır.
- **İşe alım:** Spor giyim üreticisi PUMA ve başka perakende firmaları yüksek düzeyde

(101) <https://miyamotointernational.com/locations/turkey/>

(102) Turkcell, “Merhaba Umut,” erişim tarihi: 30 Ocak 2019, <https://www.turkcell.com.tr/en/aboutus/corporate-social-responsibility/hello-hope>

Arapça konuşan müşteri yoğunluğuna sahip mağazalarında GK altındaki Suriyelileri resmen işe almıştır.⁽¹⁰³⁾ Bu uygulama, işletmelerin yeni bir müşteri tabanından faydalandığı ve mültecilerin de işe sahip olduğu bir çözüme iyi bir örnek teşkil etmektedir. Bir STK olarak kurulan RIZK, hem Suriyeli iş arayanlardan veri toplanmasını hem de organize sanayi bölgelerinde potansiyel işverenlerle görüşmeleri içeren proaktif bir istihdam stratejisi uygulamıştır. RIZK şu anda İŞKUR tarafından akredite edilmiş bir Özel İstihdam Bürosu olarak çalışmaktadır.

- **İş Forumları:** Suriye Ekonomik Forumu ve Suriye Forumu, Suriyeli toplumu ve girişimcileri desteklemek amacıyla Türkiye'de kurulmuştur. Bu forumlar, Suriyeli işletmelere ve girişimcilere ulaşmada önemli erişim noktalarıdır.

5.2. Diğer CBI Ağlarından ve Ülkelerinden Alınan Dersler

Philippine Disaster Resilience Foundation (Filipinler Afet Dayanıklılık Vakfı - PDRF), CBI Ağı'nın en iyi örgütlenmiş ve etkili üyelerinden biridir. PDRF üyeleriyle yapılan görüşmeler, çok yıllık kuruluş süreçlerini (artıları ve eksileriyle) ve sürdürülebilirlik stratejilerini öğrenmek açısından oldukça faydalı olmuştur. Manila ile İstanbul ve Filipinler ile Türkiye arasındaki benzerlikler dikkat çekicidir. Dolayısıyla PDRF'nin senaryo geliştirme ve bu doğrultuda hazırlıklı olma halini yapılandırma yaklaşımı Türkiye için anlamlıdır. Aynı zamanda operasyonel kapasiteleri de (birkaçını saymak gerekirse; özel sektör acil durum operasyon merkezleri, güçlü mali kapasiteleri ve hasar ve ihtiyaç değerlendirme uygulamaları aracılığıyla) güçlü bir referans niteliğindedir. PDRF, ortak değerlendirme ekiplerine dahil olarak, gerektiğinde insani yardım sağlayarak ve topluluklarla beraber geçim kaynağı geri kazandırma ve risk önleme çalışmaları yaparak ARY'nin tüm aşamalarında yer alır. PDRF ayrıca şirketler ve tedarik zincirleri için iş sürekliliği planlarını destekleyerek (ve şu anda alan BCP olanakları araştırması yaparak) ve farklı seviyelerde düzenli tatbikatlar gerçekleştirerek

özel sektörde dayanıklılık da inşa etmektedir. CBI Türkiye'yi çok yakından ilgilendiren bir diğer kilit özellik, kamu hizmeti şirketlerinin ağır bir parçası olmaları, devlet ve BM ajanslarıyla Mutabakat Anlaşmaları imzalamış olmaları ve yoldaşlık ve milli menfaat anlayışıyla birbirlerine karşılıklı destek vermeleridir.

Sri Lanka Alliance for Disaster Risk Management (Sri Lanka Afet Riski Yönetimi Birliği), ulusal ARY sisteminin yapısına ve politika yapma mekanizmasına başarılı şekilde katkıda bulunmuştur.

PDRF gibi bu birlik de inişler ve çıkışlarla dolu, zahmetli bir kuruluş sürecinden geçmiştir. Birlik, kendi şirketlerinde ve çalışanlarının ailelerinde riskleri azaltmaya hazır çok uluslu şirketlerden KOBİ'lere uzanan güçlü bir üyelik tabanı oluşturmayı ve insani yardımı daha profesyonel bir şekilde desteklemeyi başarmıştır. Birlik, özel sektörün insani durumlara katılımını tayin etmek amacıyla 30.000 çalışana (ve ailelerine) ulaştırılan eğitim modülleri ile şirketlere yönelik kılavuzlar ve operasyon standartları geliştirmiştir. En önemlisi de Birlik, tek başına çalışma yönünde bir alışkanlığı olan devletle özel sektör arasında bir bağ kurmayı başarmıştır. PDRF gibi Birlik de senaryolar geliştirmek, ilk etapta büyük şirketleri hedeflemek ve yıllık konferans ve simülasyon alıştırmaları gibi yüksek görünürlükte faaliyetler düzenlemekle işe başlamıştır. Aynı zamanda, insani yardım bağışlarının idaresinde devlet ve özel sektör arasında hassas bir tampon işlevi gören ortak değerlendirme ekiplerine de katılmıştır.

Ağların ötesinde, işletme dayanıklılığını ve değişen risk profilini inceleyen ve giderek sayıları artan çalışmalar da mevcuttur. Türkiye'de CBI için ilk çalışma fikirlerini verebilecek olan üç konuyla oldukça alakalı çalışma burada referans olarak sıralanmıştır. Bunlardan ilki IFC'nin İklim Yatırım Olanakları Raporu Dizisidir.⁽¹⁰⁴⁾ İlk olarak 2016'da yayımlanan rapor, yalnızca gelişmekte olan 21 ülkede 23 trilyon ABD doları değerinde potansiyel iklim-akıllı yatırım olanağı tespit etmiştir. Bunu takiben, IFC vakalar ve çözümler içeren bir dizi analitik rapor yayımlamıştır.

(103) PUMA SE, Avrupa, Orta Doğu ve Afrika - EMEA Bölgesi Tedarik Zinciri Sürdürülebilirlik Müdürü Olgun Aydın ile yapılan röportaj

(104) https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/topics_ext_content/ifc_external_corporate_site/climate+business/resources/climate+investment+opportunities+report+series

(105) OECD, Reviews of Risk Management Policies: Seine Basin, Ile-de-France, Resilience to Major Floods.

İkinci çalışma, Paris için OECD tarafından yürütülen çalışmadır.⁽¹⁰⁵⁾ Çalışma, büyük bir sel senaryosundan yola çıkarak kritik altyapıyı ve iş kesintilerini içeren bir etki değerlendirmesi yapmıştır. Şehirde bir sonraki yıl büyük bir sel yaşanmış ve tahminler tutarlı çıkmıştır. Kritik altyapıların gördüğü hasar, toplam hasarın %35 ile %50'sini temsil ederken; kritik altyapı arızası nedeniyle iş kesintisi ise toplam kaybın %33 ile %85'ine tekabül etmektedir. Üçüncü çalışma, New York Şehir Planlama Müdürlüğü tarafından yönetilen ve 2012'de yıkıcı etkiler bırakan Sandy Kasırgası'nın ardından devreye sokulan "Resilient Industry" (Dayanıklı Endüstri) inisiyatifidir.⁽¹⁰⁶⁾ Çalışma, deniz kenarındaki endüstriyel tesislerin çoğunluğu için prototipler geliştirmiş ve gelecekte yaşanabilecek sellere hazırlanmak, tesislerin göreceği hasarı asgari seviyeye indirmek ve iş sürekliliği kapasitesini desteklemek üzere maliyet etkin stratejiler belirlemiştir.

5.3. Devlet Dışı Aktörler ve Ağlar

Türkiye'de özel sektör gelişmiş bir ağ kurma kültürüne sahiptir. Neredeyse tüm meslek ve iş kollarına ait bir dernek veya meslek odası mevcuttur. CBi Türkiye, işletmelere ulaşmayı hedeflediği için ilk hedef kitlesi bu iş ağları ve dernekleridir. Bu kilit ağlardan bazıları aşağıda sıralanmıştır.

- **TÜRKONFED** 251 dernek, 25.000 iş insanı ve 40.000'i aşkın işletme dahil olmak üzere 29 bölgesel ve sektörel federasyon için ülke genelinde bir çatı kuruluş niteliğindedir. Kuruluş, toplam katma değer in %60'ını, toplam ihracatın %90'ını (enerji hariç) ve 7 milyon işi karşılamaktadır.⁽¹⁰⁷⁾ TÜRKONFED'in bölgesel yapısı, kalkınma ajanslarının bölgesel kapsamlarıyla ve AB'ni ilgili kaynaklardan finansmana erişimi kolaylaştıran bölgesel yapılanmasıyla stratejik olarak uyumludur. Politika lobiciliği, araştırma, bölgesel kalkınma ve pek çok diğer alanı kapsayan merkezi düzeyde 12 çalışma komisyonuna sahiptir.
- **Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği (TÜSİAD)**, özel işletmeler aracılığıyla refahı

artırmaya odaklı ulusal bir sivil toplum kuruluşudur. 4.500 üyesi toplam katma değer in %50'sini, dış ticaretin %85'ini ve tarım dışı ve kamu dışı istihdamın %50'den fazlasını temsil etmektedir. TÜSİAD ve TÜRKONFED'in birbirleriyle örtüşen üyeleri mevcuttur. Prensip olarak TÜRKONFED KOBİ'lerin, TÜSİAD ise daha büyük şirketlerin başvuracağı kuruluştur. TÜSİAD; BusinessEurope, Global Compact Network Türkiye, Global Business Coalition (Küresel İş Koalisyonu), Akdeniz İş Dünyası Konfederasyonları Birliği vb. üyelikler aracılığıyla güçlü uluslararası bağlar kurmuştur.⁽¹⁰⁸⁾

- **Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)** içerdiği 365 ticaret odası, sanayi odası, ticaret ve sanayi odası, deniz ticaret odası ve ticaret borsası ile Türkiye'de özel sektörün mesleki üst kuruluşu ve yasal temsilcisidir. Odalar ve ticaret borsaları arasında birlik ve dayanışma kurmayı, mesleklerin ortak menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamayı, üyelerinin mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmayı, üyelerinin birbirleriyle ve kamuyla olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni teşvik etmeyi ve meslek disiplinini ve ahlakını korumayı amaçlamaktadır.⁽¹⁰⁹⁾
- **Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB)** 24 meslek odası, bu odalara bağlı 213 şube ve 50 il/ilçe koordinasyon kurulunu kapsayan bir çatı kuruluşudur. Birliğin meslek odalarının mühendislik, mimarlık ve şehir plancılığı ile ilgili 91 akademik disiplinin birinden mezun olan yarım milyon üstünde bireysel üyesi vardır. TOBB gibi TMMOB da "mühendislerin ve mimarların ortak ihtiyaçlarını karşılamayı, mesleki faaliyetleri kolaylaştırmayı ve mesleklerin ortak menfaatlere uygun olarak gelişmelerini sağlamayı, meslek mensuplarının birbirleriyle ve kamuyla olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni sağlamak üzere meslek disiplinini ve ahlakını korumayı" amaçlamaktadır.⁽¹¹⁰⁾
- **Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK)** 3.000'den fazla bölge bazlı odası, il düzeyinde 82 odalar birliği ve 13 mesleki federasyonunda kayıtlı 2 milyon üzerinde esnaf ve sanatkar bulunan bir çatı kuruluşudur.⁽¹¹¹⁾

(106) Turkcell, "Merhaba Umud," erişim tarihi: 30 Ocak 2019, <https://www.turkcell.com.tr/en/aboutus/corporate-social-responsibility/hello-hope>

(107) TÜRKONFED, TÜRKONFED Tanıtım Dosyası 2018, 20 Kasım 2018.

(108) TÜSİAD, "About TÜSİAD," erişim tarihi: 25 Ocak 2019, <https://www.tusiad.org/en/tusiad/about>

(109) TOBB, "Kuruluşu, Görevleri ve Organları," erişim tarihi: 25 Ocak 2019, https://tobb.org.tr/Sayfalar/Kurulus_Gorev_Organ.php

(110) TMMOB, "About," 25 Ocak 2019, <https://www.tmmob.org.tr/en/page/about>

(111) TESK, "Amacı," 25 Ocak 2019, <http://www.tesk.org.tr/tr/hakkinda/amaci.php>

- **Organize Sanayi Bölgeleri (OSB'ler)** de 53.000'den fazla imalat firması için paylaşılan bir mekan işlevi görmektedir. Türkiye'de 300'un üzerinde OSB bulunmaktadır. OSB'lerde yaklaşık 1,8 milyon insan istihdam edilmektedir. OSB'ler, firmalar için altyapı ve hizmetlere (ör. enerji ve su) erişimi kolaylaştırarak firmalar üzerindeki münferit mali yükü azaltan tek noktada hizmet sunmaktadır.⁽¹¹²⁾
- **Teknoloji Geliştirme Bölgeleri (veya Teknoparklar)**, pek çok start-up ve endüstriyle akademiye bir araya getiren Ar-Ge faaliyetleri için kuluçka işlevi görmektedir. 61'i faaliyetine devam eden ve geriye kalanları gelişme aşamasında olan 81 teknoloji geliştirme bölgesi mevcuttur. Bu bölgeler yaklaşık 5.300 firmaya ev sahipliği yapmakta ve yaklaşık 51.000 kişiye iş imkânı sunmaktadır.⁽¹¹³⁾
- **Birleşmiş Milletler Global Compact Network Türkiye**, "stratejilerini ve faaliyetlerini evrensel insan hakları, çalışma, çevre ve yolsuzlukla mücadele ilkeleriyle uyumlu hale getirmeyi ve toplumsal hedefleri ileriye taşıyan adımları taahhüt eden"⁽¹¹⁴⁾ akademi, büyük

şirketler, KOBİ'ler, iş dernekleri ve STK'lar dahil 227 imzacı taraftan oluşmaktadır.⁽¹¹⁵⁾

- **Türkiye Alışveriş Merkezleri ve Yatırımcıları Derneği (AYD)**, Türkiye genelinde alışveriş merkezi liderlerini ve yatırımcılarını temsil etmektedir. Sayıları 400'ü aşan alışveriş merkezleri, son birkaç on yılda katlanarak büyümüştür.⁽¹¹⁶⁾ Bu büyümenin perakende ve inşaat sektörleri üzerinde de büyük etkisi olmuştur.

Sosyal girişimcilik hem karmaşık acil durumları hem de doğal afetleri ilgilendiren, inovasyonla toplumsal faydayı bir araya getiren yeni bir ağ türü olarak ortaya çıkmaktadır. Ashoka,⁽¹¹⁷⁾ Türk sosyal girişimcilerin dünya genelinde başka insanlarla ve fikirlerle bağlantı kurabileceği lider küresel platformdur. Türkiye'de İmece⁽¹¹⁸⁾, Impact Hub İstanbul⁽¹¹⁹⁾ ve Koç Üniversitesi Sosyal Etki Forumu (KUSIF) gibi sosyal inovasyon platformları bu alana öncülük etmektedir. Bu platformlar, mali kazançların ötesine geçen ve toplumsal faydaları dikkate alan bir vizyonla start-up'lara mentörlük, çalışma alanı ve ağ kurma olanakları sunmaktadır. Türkiye'de sosyal girişimciliğin geleceği ümit vericidir ancak sosyal şirket konusunda yasal çerçevenin belirlenmesi gerekmektedir. 50 ülkede kayıtlı 2.500 civarı sosyal şirket vardır⁽¹²⁰⁾ ve sayıları hızla artmaktadır.

Whole Surplus/Fazla Gıda⁽¹²¹⁾

Sosyal girişimciliğe dair Türkiye'den bir başarı hikâyesi

Fazla Gıda, karbon emisyonlarının %8'inden sorumlu olan gıda atığını azaltarak SKA'lara hizmet etmeyi amaçlayan bir iklim hareketi olarak doğmuştur. 2015'te kurulan firma, Migros ve Metro gibi büyük gıda perakendecileri ile gıda bankaları arasında bir ağ geliştirmiş ve sürdürülebilir bir finansman modeli ile teknoloji tabanlı çözümler ortaya koymuştur. Firma, UNDP'nin Accelerate 2030 programı tarafından 2017'de dünyadaki en etkili dokuz sosyal projeden biri olarak aday gösterilmiştir. Firma aynı yıl Almanya'da bağlı şirketi olan Whole Surplus'ı açmış ve Techstars Berlin'den finansman destek almıştır.

İş modeli, raf ömrü geçmiş ancak son kullanma tarihi henüz geçmemiş gıdaları ihtiyaç sahiplerine ulaştırarak gıda atığını azaltmaktadır. Kurtarılabılır (ev dışı) gıda miktarının yılda 60 milyar TL civarında olduğu tahmin edilmektedir. Döngüsel ekonomide elde edilecek mali değer ise 6 milyar TL'den fazladır. Fazla Gıda, firmaların tüm ev dışı gıdaların kurtarılabilmesi durumunda yaklaşık 4,8 milyar TL olarak hesaplanan vergi indiriminden faydalanabilmelerini sağlayacak bir yönetmelik değişikliği için başarılı lobicilik çalışmaları yürütmüştür. Ocak-Temmuz 2018 arasında firma, 120.000 öğüne eşdeğer 51 ton gıdayı başarıyla toplamıştır.

(112) Cansız, Mehmet, Zeynep Kurnaz ve Esen Çağlar, 2023'e Doğru Türkiye'de Organize Sanayi Bölgelerinin Dönüşümü, UNDP, Ocak 2019.

(113) Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, "Teknoloji Geliştirme Bölgeleri" Aralık 2018, <https://btgn.sanayi.gov.tr/Handlers/DokumanGetHandler.aspx?dokumanId=33c6d378-d601-4168-b3ce-5244b9f4fe18>

(114) Global Compact Network Türkiye, "Türkiyeden İmzacılar", erişim tarihi: 25 Ocak 2019, https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/participants/search?utf8=%E2%9C%93&search%5Bkeywords%5D=&search%5Bcountries%5D%5B%5D=202&search%5Bper_page%5D=10&search%5Bsort_field%5D=&search%5Bsort_direction%5D=asc

(115) UN Global Contact, "Who We Are", erişim tarihi: 25 Ocak 2019, <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc>

(116) Dünya, "AVM'lerden 2019'da 160 milyar ciro bekleniyor", 23 Aralık 2018, <https://www.dunya.com/ekonomi/avmlerden-2019da-160-milyar-ciro-bekleniyor-haberi-435504>

(117) Ashoka, "Ashoka ne demektir?", erişim tarihi: 30 Ocak 2019, <http://ashokaturkiye.org/sikca-sorulan-sorular/>

(118) İmece, "About", erişim tarihi: 30 Ocak 2019, <https://imece.com/en/about/>

(119) Impact Hub İstanbul, "What is Impact Hub İstanbul?", erişim tarihi: 30 Ocak 2019, <https://impacthubist.net/about/>

(120) <https://bcorporation.net/directory>

(121) <https://www.fazlagida.com/>

Akademik çevre, karmaşık acil durumlara ve doğal afetlere müdahale etme ve bunları yönetme kapasitesinin geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. AFAD'ın desteğiyle üniversiteler ARY konusunda teknik kapasitenin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Şu anda afet yönetimi konusunda altı üniversitenin lisans programı, 12 üniversitenin ise lisansüstü programı vardır. Ek olarak, 26 üniversite sivil savunma ve itfaiyecilik alanında ön lisans programları sunmaktadır.⁽¹²²⁾ Diğer yandan, tamamen mülteci sorunlarına odaklı akademik programlar çoğu zaman lisansüstü seviyesinde uluslararası ilişkiler, hukuk veya sosyal çalışmalar programlarında sunulurken lisans seviyesinde yalnızca seçmeli dersler mevcuttur.

Uluslararası kent ve işletme ağları, şehirler ve işletmeler için destek mekanizmaları sunmaktadır. Yükselen kentleşme trendleri, yoğunlaşan kaynak baskıları ve devletlerin iklim değişikliği gibi konularda

beraber hareket edememesi, yerel yönetimleri ve özel sektörü kendi ağlarını kurmaya yöneltmiştir. Bu ağlar deneyim ve bilgi alışverişini, çeşitli konularda (ör. çevre ve yönetim) araçlar ve kılavuzlar geliştirmeyi ve finansmana erişimi kolaylaştırmaktadır. Türkiye'deki pek çok belediye C40 Cities Climate Leadership Group (C40 Şehirleri İklim Liderliği Grubu), 100 Resilient Cities (100 Dayanıklı Şehir), ICLEI - Local Governments for Sustainability (ICLEI - Sürdürülebilir Kentler Birliği), Cities Alliance (Kentler İttifakı), United Cities and Local Governments (Birleşmiş Kentler ile Yerel Yönetimler) ve Global Covenant of Mayors (Belediye Başkanları Küresel Sözleşmesi) gibi uluslararası kent ağlarına üyedir. İşletmeler de Global Business Coalition (Küresel İş Koalisyonu), World Business Council for Sustainable Development (Dünya Sürdürülebilir Kalkınma İş Konseyi) ve We Mean Business Coalition gibi ağlar aracılığıyla ortaklıklar kurmuştur.

(122) Tüm İtfaiyeciler Birliği Derneği (TİBDER), "İlgili Okullar", erişim tarihi: 21 Ocak 2019, <http://www.tibder.org.tr/tr/ilgili-okullar.html>

SONUÇ VE ÖNERİLER

6. SONUÇ VE ÖNERİLERİ

6.1. Geleceğe Bakış ve Stratejik Kararlar

Türkiye'nin ARY sistemi olumsuz olaylar nedeniyle sürekli baskı altındadır. Bu durum odağı müdahaleye çekmektedir dolayısıyla dayanıklılık konusunun göz ardı edilmesine neden olabilir. TAFAD'ın kuruluşu entegre bir ARY sistemine doğru güçlü bir adımdır ve akabindeki sigorta sistemlerinin kurulması, bina mevzuatlarının revize edilmesi ve tehlike haritalarının güncellenmesi gibi eylemler de kritik önem taşımaktadır. Sismik risk ve müdahaleden daha geniş kapsamlı, birden çok tehlikeyi dikkate alan ve çok aşamalı bir perspektife doğru ilerleme olduğu açıktır. Ancak ülke küçük ve büyük afetlerle sürekli sarsılmakta, bölgesel ve uluslararası sosyoekonomik ve siyasi olaylardan etkilenmektedir. Sonuç olarak, ARY sistemi daimi bir baskı altındadır ve zamanının ve kaynağının çoğunu afet yönetimine ayırmaktadır. İdare sisteminde ve kurumlarda yakın zamanda gerçekleşen değişiklikler, ilgili sistem ve sorumluluklara ilişkin olarak yeni emir komuta zincirini ve operasyonel kapasiteyi eğitime yönündeki ihtiyaç nedeniyle ilave bir stres doğurmaktadır. Daha çok paydaşı dahil etme, paylaşılan sorumluluk yaklaşımına doğru geçiş yapma ve risk yönetimi kapasitesinin yanı sıra toparlanma ve yeniden inşa kapasitesini güçlendirme açısından ciddi bir ihtiyaç söz konusudur.

Türkiye'nin jeostratejik konumu ve iç dinamikleri çoğu zaman ani öncelik değişikliklerine yol açmıştır ancak riskleri artıran ve yeni olanaklar sunabilecek bazı projeksiyonlar da mevcuttur.

Tehlike açısından; Marmara bölgesindeki enerji birikiminin güçlü bir depremi tetiklemesi ve İstanbul'u etkilemesi beklenmektedir. Benzer şekilde, ortalama ve aşırı iklim modellerindeki değişikliklerin tüm bölgelerde etkileri olacaktır. Uzmanlar, 2030 yılına kadar harekete geçme konusunda bir fırsat

penceresi oluşturan görece hafif bir etkiye, daha sonra ise kademeli olarak artan daha güçlü etkilere dikkat çekmektedir. Sıcaklık ve su döngüsündeki değişimlerin hidrometeorolojik afetlerin rejimlerini ve yoğunluklarını ve ekosistemlerin yapılarını etkilemesi beklenmektedir.⁽¹²³⁾ Tüm bunlar kentleşme eğilimleriyle bir araya geldiğinde; risk altındaki nüfus sayısı, altyapıların göreceği hasar ve ekonomik kayıplar katlanarak artabilir.

Maruziyet açısından; 80 milyonluk Türkiye nüfusunun 2040'a kadar 100 milyonun üstüne çıkması beklenmektedir.⁽¹²⁴⁾ Geçici koruma altında olan çoğu Suriyelinin Türkiye'de yaşamaya devam etme ihtimali olması bu projeksiyonlara dahil değildir. İstanbul ve Gaziantep gibi şehirler halihazırda yaklaşık yarım milyon Suriyeliye ev sahipliği yapmaktadır ve bu Suriyelilerin nüfusları da yerel halkla beraber artacaktır. Nüfus artışının yoğunluğu kentsel bölgelerde meydana gelecek, bu da ekosistemler üstündeki baskıları daha da artırırken belediyelerin hizmet ve altyapı kapasitelerini de zor duruma sokacaktır. İklim değişikliği, özellikle su ve gıda olmak üzere mevcut kaynakları sınırlayarak bu etkileri katlayacaktır. Kentleşmenin sürmesi, bina yapımının daha yavaş devam etmesi ve altyapı yatırımlarının artması beklenmektedir. Benzer şekilde, tehlikeye maruz kalan iktisadi varlıklar ve ekonomik hizmetlerin bedelinin artması ve çok daha fazlasının tehlike altında olacağı öngörülmektedir.

Kırılganlık açısından; olumsuz olaylara karşı daha savunmasız olan 65 yaş üstü nüfus segmenti hızla artış göstermekte, dolayısıyla demografik piramit yaşlanmaya devam edecektir. 1990 yılında %3-4'ten 2017 yılında %8,8'e istikrarlı bir şekilde büyüyen bu segmentin 2023'e kadar %10'u aşması ve 2080'e kadar da %25,6'ya ulaşması beklenmektedir.⁽¹²⁵⁾ İşletmeler, şiddetlenen ve daha sık yaşanan aşırı hava olayları nedeniyle artan hasar ve kayıplarla karşı karşıyadır. İş gücünün emekliliğe geçişiyle artan emeklilik ödemelerinin miktarı bu yüklerle yenilerini ekleyebilir. Diğer yandan, çoğu kentsel bölgelerde

(123) MGM, Yeni Senaryolar ile Türkiye İklim Projeksiyonları ve İklim Değişikliği, Nisan 2015.

(124) TÜİK, "Nüfus Projeksiyonları, 2018-2080," 21 Şubat 2018, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30567>

(125) TÜİK, "Nüfus Projeksiyonları, 2018-2080," 21 Şubat 2018, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30567>

yaşayan yaklaşık yarım milyon Suriyeli çocuk (12-17 yaş arası) 2023 yılında yasal çalışma yaşına gelmiş olacaktır. Bu da ev sahibi iş gücüyle rekabeti artırıp Suriyeliler açısından daha kırılgan koşullara yol açabilir.

Politika açısından; çok taraflı anlaşmalara ve kurallara bağlılık, ülkelerdeki güncel siyasi dinamiklerle birlikte zayıflamaktadır. WEF⁽¹²⁶⁾, özel sektörün artan jeopolitik dalgalanmayı yurt içi ve sınır ötesi çatışmaların yanı sıra küresel ticareti etkileyebilecek küresel ekonomik istikrarsızlık açısından tetikleyici bir unsur olarak algıladığını bildirmektedir. Artan güçlü lider siyaseti ve ekonomik krizlerle birlikte bu genel durum, özel sektörde "paylaşılan sorumluluğun" desteklenmesi ve dayanıklı toplumlar inşa edilmesine bir engel teşkil edebilir.

Fırsatlar açısından; iklim değişikliğine uyum bir dizi sektöre yayılmış yatırım imkânları sunmaktadır. Pilot İklim Değişikliğine Uyum Pazar Araştırması: Türkiye⁽¹²⁷⁾ adlı çalışmada EBRD ve IFC, tarım, gıda ve imalat ile inşaat sektörleri için toplam uyum yatırım potansiyelinin 22 milyar ABD dolarından daha fazla olduğunu tahmin etmektedir. Bu çözümler tarım sektöründe verimli sulama, yağmur suyu toplama ve kuraklığa dayanıklı tarım ürünü kullanımını; inşaat sektöründe pasif tasarım özelliklerini (ör. dış gölgeleme, doğal havalandırma ve yeşil çatı); imalat sektöründe ise donanımın gelecekteki iklimsel operasyon koşullarına uyarlanması ve tedarikçi dayanıklılığına yatırımı içermektedir.

Rapor bulguları ve ekip tartışmaları ışığında, CBI Türkiye'nin değer önermesi şöyledir:

- **Davranışlarla örnek olmak:** TÜRKONFED halihazırda üye federasyonlarına ve derneklerine hem operasyonel hem de kurumsal kapasite bağlamlarında bir rol model teşkil etmektedir. Amaç, CBI platformunu TÜRKONFED'in yapısıyla ilişkilendirecek bir organizasyonel çözüm tanımlamak ve iş dayanıklılığını TÜRKONFED'in stratejik planı ve operasyonlarına entegre etmektir.

- **İş birliği ve ortaklığı geliştirmek:** Sağlam KOBİ projesinden çıkarılan derslere dayanarak, CBI Türkiye iş ağlarına (TÜRKONFED bileşenleri ve diğerleri) odaklanacak, merkezi ve yerel otoritelerle bağları güçlendirecek ve tek tek KOBİ'lere yaklaşmaktansa lider firmalarla stratejik ortaklıklar kuracaktır.

- **Toparlanma kapasitesini güçlendirmek:** (doğal afetler ve iklim değişikliği için) Diğer CBI ağı üyelerinden alınan dersler temelinde, ilk faaliyetler halihazırda zorluklarla karşı karşıya olan KOBİ'leri için hızlı ve somut fayda sağlamayı hedefleyecektir. Bu faaliyetler özellikle kriz yönetimi ve toparlanma konularında başa çıkma stratejilerine yönelik anlayışın iyileştirilmesine odaklanacaktır.

- **Ekonomik uyuma katkıda bulunmak:** (karmaşık acil durumlar için) mültecilerin Türkiye toplumuna sosyal uyumu ve entegrasyonuna dair süregelen faaliyetleri pekiştirmek amacıyla ilk faaliyetler farkındalık artırmayı, gerilimleri azaltmayı, işe alımları kolaylaştırmayı ve çok kültürlü çalışma ortamını etkin kılmayı hedefleyecektir.

- **Kolektif etkiye odaklanmak:** Daha çok zaman alan ve muhtemelen daha etkisiz olan kolektif eylemi desteklemek yerine, bir ölçek ekonomisi temin etmek ve kamu yararına hizmet etmek amacıyla tedarik zincirleri, kritik altyapı, temel altyapı hizmetleri, ekonomik bölgeler gibi konuları içeren eylemlere mümkün olan durumlarda öncelik verilecektir.

(126) WEF, The Global Risks Report 2018, 2018.

(127) EBRD ve IFC, Climate Risk Case Study, Pilot Climate Change Adaptation Market Study; Turkey, 2013.

6.2. Giriş Noktaları ve Öncelikler

İlk giriş noktası, TÜRKONFED'in organizasyonel ve operasyonel kapasitesini geliştirerek üye federasyonlar, dernekler ve iş insanları için model teşkil etmesini sağlamaktır. Önerilen faaliyetler şunları içerir:

- **Senaryolar:** İstanbul deprem senaryosu için potansiyel iş kesintilerini değerlendirmek, çeşitli tehlikelerin potansiyel iş kesinti etkilerini değerlendirmek için sigorta şirketleri ve üniversitelerle beraber çalışmak
- **Hasar ve ihtiyaç değerlendirmesi:** Merkezi ve/veya yerel otoritelere hasar ve ihtiyaç değerlendirmesi görevinde katılmak, iş kesintisini değerlendirmek için kullanımı kolay araçlar geliştirmek, diğer ağlardan kapasiteleri ve araçları hakkında bilgi edinmek.
- **Karar verme:** Sürdürülebilirlik ve dayanıklılık ölçütlerini TÜRKONFED'in iş planlarına, stratejilere ve yatırım planlamasına dahil etmek.
- **Öz değerlendirme aracı:** İş ağlarının ve derneklerinin kendi dayanıklılıklarını değerlendirmelerini sağlayan, kullanımı kolay, kapsamlı bir araç/anket geliştirmek, "ortak etki" kapsamında tanımlanan öncelikli hedef gruplar için de aynısını yapmak.

İkinci giriş noktası, güçlü bir uzmanlık alanı olan lobcilik faaliyetleri dahil olmak üzere, CBI Türkiye'nin iş birliği ve ortaklığını geliştirmektir.

Önerilen faaliyetler şunları içerir:

- **Kamu sektörü ile daha güçlü bağlar:** Özel sektörün Ulusal Müdahale Planı'nda ve belediyelerin müdahale planlarında daha iyi tanımlanmasını sağlamak, acil durum gereçlerinin ve insani yardım mallarının alınması için Mutabakat Anlaşmaları geliştirmek, simülasyon alıştırmalarına ve tatbikatlara katılmak.
- **Stratejik ortaklıklar:** Kritik şirketleri (ör. kritik altyapı operatörleri, kamu hizmeti şirketleri ve büyük tedarik zincirleri) üye yapmak, sektöre özel çalışma grupları oluşturmak ve mevzu bahis konulara odaklı uluslararası şirketlerle (ör. Tent Foundation) iş birliği olanaklarını keşfetmek.

- **Değer önermesi:** Dayanıklılık inşa etmenin değerini tüm şirketlere gösterecek materyaller ve örnekler geliştirmek.
- **Lobicilik:** İş Sürekliliği Planları yapmak ve değer zincirleri aracılığıyla dayanıklılık inşa etmek anlamında işletmelere teşvik sağlanması konusunda devletle beraber çalışmak.
- **Başarı hikâyeleri:** Başarı hikâyelerini ve en iyi uygulama örneklerini tespit edip tanıtmak ve rol modeller yaratmak için düzenli olarak "Özel Sektör Şampiyonu" ödülü vermek.

Üçüncü giriş noktası, özellikle doğal afetler ve iklim değişikliği etkilerine yönelik işletmelerin toparlanma kapasitelerini güçlendirmektir. Önerilen faaliyetler şunları içerir:

- **Toparlanma aracı:** öz-yardım araçları geliştirmek (ör. hasar tespit formu, kriz yönetimi ve toparlanma süreçlerine yönelik yapılacaklar listesi ve kaynaklar listesi)
- **Finans mekanizmaları:** toparlanma için yeni finans mekanizma fırsatlarını araştırmak, dünyadan iyi uygulama örneklerine dair bir katalog geliştirmek.
- **Danışmanlık hizmetleri:** afetlerden etkilenen ve destek isteyen işletmelere yönetsel ve teknik yönlendirme sunmak, acil durumlarda işletmeler için bir çağrı merkezi (acil hat) kurmaya yönelik fizibilite çalışması yapmak.
- **Eğitimler:** Acil durum operasyonları (ör. arama ve kurtarma, ilk yardım ve tahliye), kriz yönetimi ve işletme toparlanması konularında üyelere eğitim sunmak.
- **Bilgilendirme:** Bilgi paylaşımında bulunmak, olası tehlikeleri bildirmek ve bir kriz anında iletişim kurmak için üyelere net, düzenli iletişim kanalları geliştirmek.
- **İnovatif çözümler:** Afetlerde ve diğer acil durumlarda mobil iletişimi ve internet erişimini kolaylaştırmak amacıyla devreye sokulacak Dronecell⁽¹²⁸⁾ adlı uçan bir baz istasyonu geliştiren Turkcell gibi yenilikçi çözüm sağlayıcılarla ortaklık kurmanın yollarını aramak.

(128) TURKCELL, "Turkcell'den Türkiye'nin ilk uçan baz istasyonu Dronecell", erişim tarihi: 21 Ocak 2019, <https://www.turkcell.com.tr/dronecell>

Dördüncü giriş noktası, işletmelerin mevcut karmaşık acil durumda, özellikle ekonomik uyuma (veya geçim kaynaklarına dair toparlanmaya) odaklanarak sürece dahil olmasını sağlamaktır.

Önerilen faaliyetler şunlardır:

- **Farkındalığı artırmak:** İşletmelerin uzun süreli krizleri, mülteci olmanın anlamını ve mültecilerin ihtiyaçlarını daha iyi anlamaları için bilgi ve deneyim paylaşmak; böylece yanlış bilgilendirilmiş algı ve tutumlara neden olan mevcut bilgi eksiklikleriyle mücadele etmek.
- **Yeni pazarlar keşfetmek:** Ağırıklı olarak daha önce Suriye ile yakından ticaret yapmış Arapça konuşulan ülkelerde yeni pazarlara erişim üzerine pazar araştırmaları yürütmek, Türkiye'deki Suriyeli varlığından faydalanarak bu yeni pazarlardaki emsalleriyle yeni ilişkiler kurmak ve Suriyeli nüfusunu niş bir müşteri tabanı olarak değerlendirmek.
- **Eğitimler:** Türkiye'nin pazar talepleri, endüstriyel stratejileri ve kalkınma planları doğrultusunda mesleki eğitim, dil eğitimi ve yetenek kazandırma programları tasarlayıp sunmak amacıyla uzmanlık oluşturmak.
- **İş eşleştirme:** İŞKUR'un Suriyeliler arasında iş gücü piyasası profili oluşturma ve düzenli iş eşleştirme faaliyetleri düzenleme kapasitesini iyileştirmek için RIZK⁽¹²⁹⁾ ve United Work⁽¹³⁰⁾ ile ortaklık kurmak.
- **İyileştirilmiş çalışma ortamı:** Suriyeli çalışanların ruh sağlığı açısından savunmasız olduklarını (ör. depresyon) kabullenmek ve KOBİ'ler ile işletme sahiplerinin tüm çalışanların ruh sağlığı için yatırım yapmalarını sağlama çabalarını artırmak, Türk ve Suriyeli çalışanlar arasında güvenli bir çalışma ortamı oluşturmak için iş yerinde empatiyi ve sosyal bağı güçlendiren girişimlerde bulunmak.

Beşinci giriş noktası, öncelikli grupları ve firmaları hedefleyerek kolektif etkiye ulaşmaktır.

Önerilen faaliyetler şunları içerir:

- **Kritik altyapı:** Domino ve ardışık yayılma etkisini azaltmak için ulaşım (ör. liman ve havaalanı) ve enerji (ör. elektrik santrali ve dağıtım şirketleri) alanında varlık yönetiminde bulunan şirketlerle beraber çalışmak, kritik varlıklarını aşama aşama tespit ederek başka sektörlerle (ör. sağlık, su ve gıda) açılmak.
- **Temel altyapı hizmetleri:** Hizmetlerin (ör. enerji, ulaşım, su, sağlık işleri, atık ve iletişim) devamlılığını sağlamak amacıyla, altyapı hizmetleri sağlayıcıları (belediyeler veya özel) ile ilişki kurarak benzer bir çalışmayı şehir düzeyinde gerçekleştirmek.
- **Tedarik zincirleri:** Tehlikenin kapsamını genişletmek ve iş sürekliliği önlemlerini dahil etmek için tedarik zincirleri aracılığıyla, (iklim dayanıklılık hedefine hizmet eden) artan kaynak verimliliği faktörünü daha da geliştirmek.
- **Sigortalar:** Risk anlayışını ve sigorta poliçelerini iyileştirmek, sigorta kapsamını genişletmek, yeni ürünler (ör. parametrik sigortalar) geliştirmek, pazarlamak ve KOBİ'lere daha iyi sigorta hizmetleri sunulabilmesine yönelik lobi çalışmalarını yapmak için iş anlamında teminat sunan lider sigorta şirketleriyle ortaklık kurmak.
- **Ekonomik bölgeler:** Dayanıklılık faaliyetleri ve eko-endüstriyel parklara geçiş için organize sanayi bölgeleri, alışveriş merkezleri, teknoparklar ve (çoğu teknoparkın yer aldığı ve gelecek iş gücünün bulunduğu) üniversite kampüsleriyle ilişki kurmak.

(129) Mesleki Gelişim için RIZK, erişim tarihi: 31 Ocak 2019, <http://tr.syrianforum.org/institutions.html>

(130) About United Work, erişim tarihi: 31 Ocak 2019, <http://unitedwork.com.tr/about-us/>

türkonfed

     /turkonfed

Refik Saydam Caddesi
Akarca Sokak N: 41 Tepebaşı,
Beyoğlu/İstanbul
+90 212 251 73 00 / +90 212 251 58 77
www.turkonfed.org / info@turkonfed.org

*Güçlü bireyler.
Güçlü toplumlar.*

     /undpturkiye

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
Türkiye Ülke Ofisi, Yıldız Kule,
Yukarı Dikmen Mahallesi,
Turan Güneş Bulvarı, No:106,
06550 Çankaya/Ankara
+90 312 454 1100 / +90 312 496 1463
www.tr.undp.org / registry.tr@undp.org